

ARNHEM
RIJNBOOG

Van Schetsboek naar Masterplan
Reacties uit de stad op het Schetsboek en consequenties voor het Masterplan

Colofon

Dit is een uitgave van
Projectbureau Rijnboog Arnhem.
Arnhem, juni 2002

Tekst

Projectbureau Rijnboog Arnhem

Ontwerp en opmaak

Mooijekind ontwerpers, Loenen
(Veluwe)

Oplage

150 stuks

Druk- en bindwerk

Reproteam Apeldoorn

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Interactief communiceren	4
3.	De hoofdlijn uit de reacties	6
3.1.	Algemeen	6
3.2.	De openbare ruimte en verkeer	8
3.3.	Coehoorn-Noord, Coehoorn-Zuid, museum, CEC en park	9
3.4.	Oeverstraat en Weerdjesstraat	10
3.5.	De haven en het Havenkwartier	11
3.6.	Prinsenhof	12
3.7.	Procedurele aspecten	13
4.	Conclusies en voortgang	13
A	Bijlage: Schema met reacties	15
B	Bijlage: Vragen en antwoorden	17
C	Bijlage: E-mail via rijnboog@arnhem.nl	30
D	Bijlage: Verslagen klankbordgroepen	43
	Verslag 1 ^e Klankbordgroep ondernemers	43
	Verslag 2 ^e Klankbordgroep ondernemers	45
	Verslag 3 ^e Klankbordgroep ondernemers	48
	Verslag 4 ^e Klankbordgroep ondernemers	50
	Verslag 1 ^e Klankbordgroep bewonersorganisaties	52
	Verslag 2 ^e Klankbordgroep bewonersorganisaties	54
	Verslag 3 ^e Klankbordgroep bewonersorganisaties	57
	Verslag 4 ^e Klankbordgroep bewonersorganisaties	60
	Verslag 5 ^e Klankbordgroep bewonersorganisaties	63
	Verslag 1 ^e Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties	63
	Verslag 2 ^e Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties	66
	Verslag 3 ^e Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties	69
	Verslag 4 ^e Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties	71
	Conclusies uit Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties	72
	Verslag 1 ^e Klankbordgroep Cultuur	74
	Verslag 2 ^e Klankbordgroep Cultuur	76
E	Bijlage: Brieven van bewoners en organisaties	77

1. Inleiding

Op 30 januari 2002 is het Schetsboek voor het Masterplan Rijnboog Arnhem door stedenbouwkundige Manuel de Solà-Morales gepresenteerd aan de gemeenteraad van Arnhem. Het Schetsboek is tot stand gekomen in een samenwerking tussen de Gemeente Arnhem, Portaal, MAB, Blauwhoed Eurowoningen, Vesteda, SFB Vastgoed, de provincie Gelderland en het knooppunt Arnhem Nijmegen.

De presentatie in de gemeenteraad vormde de start voor een intensief communicatietraject met bewoners en belangenorganisaties in de gemeente Arnhem. Deze notitie geeft de weerslag van het communicatietraject dat met de stad is gevoerd. Parallel aan deze communicatieactiviteiten is een aantal uitwerkingen opgesteld en nadere onderzoeken uitgevoerd. In een separate notitie wordt daarvan verslag gedaan. Deze notities zijn opgesteld om besluitvorming over het Schetsboek door het college van burgemeester en wethouders en de raadscommissie van de gemeenteraad van Arnhem te ondersteunen. Bij positieve besluitvorming over het Schetsboek is het mogelijk om deze zomer een conceptmasterplan op te stellen en deze na de zomervakantie voor te leggen aan de raadscommissie. Na een periode van inspraak hierover wordt tegen het eind van het jaar een Masterplan in de gemeenteraad van Arnhem vastgesteld.

Doel van deze notitie is inzicht geven aan de politiek en belanghebbenden in de hoofdlijnen van de reacties van de stad op het plan Rijnboog, met als centrale vragen:

- Wat is de mening van de stad over het Schetsboek?
- Welke vragen zijn gesteld?
- Wat wordt met de mening, vragen en suggesties gedaan?

Na een beknopte inleiding volgt een weergave van de hoofdlijnen van de reacties per deelgebied. Aansluitend worden de consequenties van de reacties voor het planvormingsproces en het op te stellen Masterplan aangegeven. Hierbij is de structuur van het Schetsboek aangehouden. Het laatste hoofdstuk geeft een aantal conclusies voor verdere planvorming. In de bijlagen bij deze notitie zijn een verzameling van vragen en antwoorden, een integrale weergave van ontvangen reacties via e-mail en post en de verslagen van klankbordgroepen opgenomen.

2. Interactief communiceren

Het planvormingsproces binnen de projectorganisatie Rijnboog Arnhem is tot de presentatie van stedenbouwkundige Manuel de Solà-Morales op 30 januari 2002 met name intern gericht geweest. De openbare presentatie in de gemeenteraad was het startsein voor een interactief proces waarbij diverse doelgroepen werden benaderd. Individuele bewoners, bewonersorganisaties, belangengroepen, maatschappelijke organisaties en culturele instellingen kregen de mogelijkheid om suggesties, opmerkingen en vragen in een vroegtijdig stadium te stellen of in te brengen. Op die manier is vanaf het begin duidelijk gemaakt dat dit plan een plan moet zijn van en voor alle Arnhemmers. Om dit te realiseren is gekozen voor een interactief proces binnen kaders. Dit in tegenstelling tot een volledig open planproces, waarbij vooraf nog niets op papier staat. Gelet op alle eerdere ontwikkelde plannen en gevoerde discussies in het kader van het Structuurplan was er voldoende aanleiding voor een dergelijke aanpak.

Doelstellingen

Centraal in het communicatietraject stond de vraag: “Worden de maat en schaal van de ingrepen in de Arnhemse binnenstad zoals die in het Schetsboek zijn voorgesteld door de Arnhemmers gedragen”. Toetsen of er draagvlak voor de ideeën in het Schetsboek ontstaat en dit draagvlak behouden zijn daarbij twee belangrijke doelstellingen, die ook na deze periode nog steeds centraal blijven staan. De derde, en meest belangrijke, doelstelling bij de interactieve communicatie is om zoveel mogelijk doelgroepen (individueel en georganiseerd) te betrekken in de planvorming van Rijnboog. Vanaf de start van de communicatie is getracht velen hun vragen te laten stellen en te laten reageren op de plannen. Vanuit de projectorganisatie is enerzijds getracht zo snel mogelijk antwoord te geven op vragen en anderzijds heel nadrukkelijk geluisterd naar de opmerkingen, suggesties en reacties van mensen en organisaties. Vanaf het begin is het uitgangspunt geweest dat deze allemaal verzameld en meegenomen zouden worden in de verdere planvorming. Op deze manier kan in de verdere uitwerking van het plan ook zichtbaar worden dat Rijnboog een plan is van en voor de Arnhemmers.

Genodigden voor klankbordgroepen

Bewonersorganisaties:

Bewonersplatform Binnenstad Arnhem, Beheercommissie Paradijs, VVE Du Soleil, Bewonerscommissie Molenkom, Bewonerscommissie De Platanen, Bewonerscommissie De Platanen, WABO, Normaal Arnhems Peil, Vereniging van Eigenaren Roodenburg, Contradijs, Belangenvereniging Boterdijk, VVE Kraanflat, VVE Rijnflat, Bewonerscommissie Bergstraat – Vijfzinnenstraat, Bewoners Kleine Oord, Vereniging van Eigenaren Sabelspoort, Vereniging van Eigenaren Sabelspoort, Bewoners Nedloyd-gebouw, Vereniging van Eigenaren Gelrestate, Vereniging van Eigenaren Rhijnstroom, Bewoners Oude Oeverstraat, Vereniging van Eigenaren Rijnstate-flat, Hestia Vastgoedmanagement/VVE Nieuwe plein.

Ontwerp- en bouwgerichte organisaties:

Welstandscommissie Arnhem, Vereniging Stadsschoon Arnhem, Architectuurcafé Arnhem, Soeters, VDVDV, Arcadis, Academie van Bouwkunst, Stichting A4, GOW.

Ondernemersorganisaties:

Arnhemse Ondernemers Vereniging, Kamer van Koophandel voor Centraal-Gelderland, Ondernemers Kontakt Arnhem, City Centrum Arnhem, WBD, Ondernemersvereniging Hemelrijk, Ondernemersvereniging Steenstraat, Centrale vereniging voor ambulante handel afdeling Arnhem, Arnhem Promotion / VVV Arnhem, Winkeliersvereniging Bakkerstraat, Belangenvereniging Korenmarkt.

Culturele instellingen:

ArtEZ, Het Domein voor Kunst en cultuur, Volksuniversiteit, Het Gelders Orkest, Introdans, Schouwburg Arnhem / Musis Sacrum, Toneelgroep Oostpool, G.B.K., Kröller Müller Museum, Museum voor Moderne Kunst, S.B.K., Gemeentearchief, Nederlands Openlucht Museum, Provinciaal Rijksarchief, Stichting Filmhuis Arnhem, Bibliotheek Arnhem.

Deze notitie vormt het resultaat van het interactieve communicatieproces, waarin is getracht om via diverse communicatie-instrumenten (bewonersavonden, thema-bijeenkomsten, klankbordgroepen, informatiekranen, internet en bewonersbrieven) te informeren en te discussiëren. De reacties waren groot in getal, rijk aan suggesties en hadden overwegend een positief kritische teneur.

In deze notitie hebben allerlei reacties en vragen een plek gekregen en is getracht aan te geven op welke wijze de reacties al dan niet een plaats krijgen in de verdere uitwerking van het Schetsboek.

Diverse communicatiemiddelen

De afgelopen maanden zijn twee algemene informatiekranen opgesteld, en in 5000-voud in het plangebied huis aan huis verspreid. De eerste krant was op de inhoud van het schetsboek gericht, de tweede ging in op de meest gestelde vragen. Beide informatiekranen zijn in de vorm van een advertentie ook op de gemeentepagina's in de Arnhemse Koerier onder de aandacht van alle inwoners van Arnhem gebracht. Verder is via posters op diverse plekken in de stad en de al eerder aangegeven advertenties in de Arnhemse Koerier de stad geïnformeerd over data van informatieavonden en mogelijkheden om te reageren (telefonisch, schriftelijk, e-mail).

Tot slot is in het informatiecentrum Arnhem Centraal ook ruimte ingericht met informatie over Rijnboog. Met informatiepanelen, de informatiekranen en exemplaren van het Schetsboek is getracht een informatiepunt in te richten voor belangstellenden. De medewerkers van het informatiecentrum hebben een actieve rol gespeeld bij het informeren van de mensen. Om ook met alle organisaties die betrokken zijn bij Rijnboog in gesprek te blijven, is gestart met de Rijnboogborrel. Deze is inmiddels drie keer georganiseerd en zorgt ervoor dat ook op informele wijze contact gehouden wordt.

30 januari	iedereen	Raadscommissie en persconferentie
30 januari	bewoners	Bewonersavond Paradijsbewoners
31 januari	klankbord	Eerste Klankbordgroepvergadering
6 februari	bewonerskrant	Brief en Krant (advertentie Arnhemse Koerier)
13 februari	iedereen	Informatiecentrum open en internet 'live'
13 februari	bewoners	Eerste presentatie Schetsboek Bewoners
26 februari	bewoners	Eerste themabijeenkomst bewoners
28 februari	klankbord	Tweede klankbordgroepvergadering
14 maart	borrel	Eerste Rijnboogborrel
27 maart	bewonerskrant	Tweede Rijnboogkrant (advertentie Arnhemse Koerier)
27 maart	bewoners	Tweede themabijeenkomst bewoners (krant beschikbaar)
28 maart	klankbord	Derde klankbordgroepvergadering
17 april	borrel	Tweede Rijnboogborrel

Grote belangstelling

De algemene bewonersavonden werden door velen bezocht. De eerste bewonersavond waren er zo'n 250 personen. De tweede en derde themabijeenkomsten kenden een opkomst van zo'n 80 tot 100 mensen.

Ook de klankbordgroepen kenden een goede opkomst. In vier verschillende groepen van bewonersorganisaties, culturele instellingen, ontwerp- en bouwgerichte organisaties en ondernemersorganisaties zijn tijdens diverse avonden de ideeën in het Schetsboek besproken. De aanwezige organisaties hebben laten blijken de gekozen benadering en hun inschakeling te waarderen.

Daarnaast zijn de ideeën uit het Schetsboek toegelicht in een aantal op zich zelfstaande presentaties aan de Welstandcommissie van de gemeente Arnhem, de Gelderse Studiekring voor Ruimtelijke Ordening, het Stedelijk Netwerk, het Architectuurcafe Verheijden en de Academie voor Bouwkunst, de Vereniging van Eigenaren van de Du Soleilflat en de Vereniging Stadsschoon. Ook wordt het Schetsboek gepresenteerd tijdens de Arnhemse Bedrijven Kontakt Dagen en de dag van de Architectuur. De Gelderlander besteedt zeer geregeld aandacht aan Rijnboog. De verschenen artikelen zijn in een dossier terug te vinden. Ook de woonkrant van de Telegraaf heeft over Rijnboog gepubliceerd en er verschijnen artikelen in diverse vakbladen.

De internetsite www.rijnboog.nl is druk bezocht. In de eerste maand waren er gemiddeld 20 "hits" per dag. Later werd dat wat minder. Over de afgelopen vier maanden is de site bezocht door ruim 1500 bezoekers. Ook per brief zijn er vele reacties binnengekomen.

De eerste fase van het communicatietraject wordt afgerond met behandeling van deze notitie in de raadscommissie. Na een richtinggevende uitspraak van de commissie wordt deze zomer gewerkt aan het opstellen van een conceptmasterplan. In bijgevoegd stroomschema is de voortgang van de planvorming rond het Masterplan en de communicatie daarover aangegeven.

Voorbereiding en onderzoek	Schetsboek 30-01-02	Schetsboek communicatie	besluitvorming	ontwerp Masterplan (september oktober)	communicatie (inspraak)	besluitvorming	Masterplan (definitief)
		uitwerking en onderzoek					

De belangrijkste communicatie in de komende (tweede) fase speelt zich af rond de in het najaar te organiseren inspraak over het conceptmasterplan. Daarbij worden de thans bij het communicatieproces betrokken partijen wederom actief benaderd. Wat de bewoners(organisaties) betreft hebben met name bewoners die thans in het plangebied wonen actief gebruik gemaakt van de gelegenheid om mee te praten. Na de zomer worden andere delen van de stad actiever in de communicatie over het conceptmasterplan betrokken. Na vaststelling van het Masterplan door de gemeenteraad start de derde fase van de communicatie. Hierin ligt het accent op informatie en interactie. Informatie over genomen besluiten in het masterplan; interactie over deelvormingen van de in het Masterplan voorgestelde ingrepen.

3. De hoofdlijn uit de reacties

De ontvangen reacties waren talrijk en zeer divers, dikwijls positief, soms negatief en vaak rijk aan suggesties. Bij het zoeken naar hoofdlijnen in deze reacties is niet geprobeerd om tot een gedeelde mening (consensus) over het Schetsboek te komen. Dat zou ook gezien de diversiteit van de reacties in de verschillende klankbordgroepen en uit de ontvangen post onmogelijk zijn.

Eerst wordt per onderdeel de hoofdlijn beschreven, ook wordt in een schema aangegeven waar welke suggesties of reactie vandaan komt. Vervolgens worden de consequenties voor het Masterplan aangegeven. Voor het overzicht is in bijlage A een schema opgenomen waarin voor alle aspecten de hoofdlijn van alle reacties is opgenomen. In bijlage B

zijn de ontvangen vragen en de gegeven antwoorden opgenomen. In bijlagen C en verder zijn verslagen van klankbordgroepen, ontvangen post en e-mail integraal weergegeven.

3.1 Algemeen

In het algemeen wordt het belang van de integrale visie in het Schetsboek op het Rijnbooggebied onderschreven. Uiteraard zijn er veel kritische kanttekeningen geplaatst en vragen gesteld. Zo wordt aandacht gevraagd voor de relatie tussen de binnenstad en andere delen van de stad (met name Arnhem-Zuid). De Klankbordgroep voor bewonersorganisaties alsmede individuele bewoners geven aan dat de ideeën in het Schetsboek niet integraal genoeg tot stand zijn gekomen. Zij houden een pleidooi voor een op te stellen ontwikkelingsplan voor het hele centrum van de stad vanaf de Rijnhal via Kronenburg, over de Nijmeegseweg heen tot het Gelredome. Ook wordt een groen eiland met een geïntegreerde hoogwaardige woonschepenhaven aan de overkant van de Rijn voorgesteld.

In het algemeen wordt grote waarde gehecht aan een goede fasering en een goed beheer tijdens bouwperiodes.

De klankbordgroep van ontwerp- en bouwgerichte organisaties vraagt speciale aandacht voor het bestaande Arnhems stadsbeeld en de relatie tot mogelijke hoogbouw en onderzoek naar het ontwerp voor "Arnhem aan de Rijn" vanuit een breder perspectief dan alleen de binnenstad. Een impressie van het uitzicht op de Rijnkade (het waterfront) en de relatie met het Cobercoterrein wordt gemist. Volgens enkele bewoners zouden de ideeën in het Schetsboek niet uitgevoerd moeten worden omdat er sprake is van kapitaalvernietiging door goede panden te slopen.

De klankbordgroep voor bewonersorganisaties geeft het grote belang van sociale veiligheid aan.

Wat betreft het programma is de klankbordgroep ondernemers van mening dat de toevoeging van 1200 nieuwe woningen beperkt is.

Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties

- Een opzienbarend plan met een hoog ambitieniveau. Veel elementen in plan worden onderschreven.
- Plan voorziet in eenzijdige ontwikkeling van het centrum, het noorden. Arnhem aan de Rijn moet vanuit een breder perspectief worden onderzocht. Let op afstemming tussen functies in Arnhem Noord en Arnhem-Zuid (de structuur van de dubbelstad).
- Koesteren van uniek Arnhems stadsbeeld en onduidelijkheid over gevolgen van ideeën voor hoogbouw. Een impressie van het uitzicht op de Rijnkade (het waterfront) en de relatie met het Cobercoterrein wordt gemist.

Klankbordgroep Ondernemers

- Indrukwekkend en inspirerend plan dat belang van de binnenstad weerspiegelt.
- Aandacht voor de betekenis van Rijnboog voor andere delen van de stad.
- De fasering is een belangrijk aandachtspunt bij uitvoering.
- De toevoeging van ca 1200 woningen in het centrum is eigenlijk maar beperkt.
- Onduidelijkheid over programma van de Infoboulevard.
- De komst van een grote theaterzaal (minimaal 1500 zitplaatsen) is van doorslaggevend belang voor Arnhem als cultuurstad en zou in dit gebied kunnen worden gerealiseerd.

Klankbordgroep Bewoners

- Let op bij uitwerking van architectuurbeelden. Hedendaagse, modernistische architectuur doet vaak koud en koel aan. Architectuur moet passen in Arnhem en zijn omgeving.
- Duidelijkheid over fasering en beheer is bijzonder belangrijk.
- Sociale veiligheid in gebied is van groot belang. Vooral de overdekte ruimten in het plan zijn kwetsbaar.

- Van belang om de kwaliteit en waarde van het woonklimaat te monitoren
- Enthousiasme over de uitstraling en kwaliteit van het stedenbouwkundig plan in het Schetsboek.

Klankbordgroep Cultuur

- Enthousiasme over de vele culturele functies in het programma. Nu gaat het er om het stedenbouwkundig plan en de culturele plannen “aan elkaar te ritsen”.
- Voorstel om naast de economische effecten ook de culturele effecten in beeld te brengen.

Individuele bewoners en organisaties

- Opwaardering en een centrumfunctie voor de Stadsblokken op de zuidelijke oever. Groen eiland met geïntegreerde hoogwaardige woonschepenhaven aan de overkant van de Rijn.
- Zorg over gebrek aan integrale aanpak en ratjetoe van nieuw en oude gebouwen, pleidooi om -als je aan de slag gaat- alles af te breken ten zuiden van de binnenstad.
- Pleidooi voor ontwikkelingsplan voor hele centrum vanaf Rijnhal via Kronenburg, over de Nijmeegse weg heen tot Gelredome.
- Kapitaalvernietiging om goede, recent gebouwde panden af te breken.
- Liever meer kleinere, goedkopere woningen dan grote dure.
- Onduidelijkheid over sloop van hoek Rodenburgstraat-Eusebiusplein.
- Pleidooi om architectuur aan te laten sluiten op de binnenstad en gebruik te maken van gevelornamenten

Individuele bewoners geven daarbij aan liever meer kleine en goedkope woningen dan grote, dure woningen te willen realiseren. Algemeen wordt het grote aandeel culturele functies in het programma gewaardeerd. De culturele instellingen zijn enthousiast om het stedenbouwkundig plan te ritsen aan de culturele plannen in de stad. De klankbordgroep ondernemers pleit voor een toevoeging van een grote theaterzaal (minimaal 1500 zitplaatsen) aan het programma. De bewonersorganisaties maar ook individuele bewoners houden een pleidooi om de architectuur aan te laten sluiten op de bestaande binnenstad.

Consequenties voor het Masterplan:

1. Ruimtelijke studie naar het stadsgezicht

Uit de reacties en suggesties blijkt dat de gevolgen van de ideeën in het Schetsboek voor het gewaardeerde Arnhemse stadsgezicht niet duidelijk genoeg zijn gepresenteerd. De mogelijke aantasting van het uitzicht op stad en stuwwal door de herstructurering van Coehoorn-Zuid is daarbij een punt van zorg. Naar aanleiding van de reacties is nader onderzoek uitgezet waarbij de hoogtes van bestaande en geprojecteerde gebouwen in beeld wordt gebracht. Bij de uitwerking van de schetsen in het conceptmasterplan wordt hieraan aandacht gegeven.

2. Sociale Veiligheid

Sociale Veiligheid is één van de belangrijkste aspecten bij herontwikkeling van de stad in het algemeen en een binnenstedelijk gebied in het bijzonder. In het conceptmasterplan wordt dit aspect nader uitgelicht en worden beleidslijnen op dit gebied toegelicht. Bij uitwerking van deelplannen, na vaststelling van het Masterplan, behoud sociale veiligheid haar centrale plaats binnen de planvorming.

3. Relatie van Rijnboog met andere delen van de stad

De relatie tussen de ontwikkeling van het zuidelijk deel van de binnenstad en de ontwikkelingen in andere delen van de stad is beschreven in het Structuurplan Arnhem 2010 en de Stadsvisie Arnhem 2015. De ideeën in het Schetsboek zijn een ruimtelijke vertaling van keuzes die in deze beleidsdocumenten zijn gemaakt. Hiermee is een nieuwe studie van de ontwikkeling van Rijnboog in een groter verband niet aan de orde.

4. Fasering

De in het Schetsboek opgenomen fasering wordt geoptimaliseerd en geconcretiseerd. Bij de vaststelling van het Masterplan is de fasering daarmee duidelijk. Daarna wordt per deelgebied een gedetailleerder fasering van aankoop, beheer, sloop en nieuwbouw opgesteld.

5. Fasering blok 17: hoek Rodenburgstraat-Eusebiusplein

De fasering van blok 17 was niet goed in het Schetsboek verwerkt. In het Schetsboek had moeten staan dat blok 17 onderdeel is van fase 2. Oplevering van het gebouw is voorzien in de periode 2012 tot 2017 na de realisatie van de haven en het havenkwartier.

6. Theater

De door de klankbordgroep ondernemers geformuleerde wens om het culturele programma te versterken met de ontwikkeling van een groot theater met 1500 stoelen is geen onderdeel van het (cultuur)beleid. Komende periode wordt onderzocht of deze wens in het gemeentelijk beleid wordt opgenomen. Ook wordt “in de markt” de levensvatbaarheid van een dergelijk theater onderzocht.

7. Woningbouwprogramma

Het richtprogramma in het Schetsboek ligt in het verlengde van het gemeentelijk woningbouwbeleid dat uitgaat van het realiseren van een diverser differentiatie dan thans in het gebied aanwezig. Er worden meer dure, en grote woningen toegevoegd dan kleine goedkope. Het aantal sociale woningen in het gebied blijft echter gelijk.

8. Architectuur

Pas na het afronden van het Masterplan, bij het opstellen van bouwplannen is invulling van architectuur aan de orde. De bouwplannen worden daarbij ter toetsing voorgelegd aan de welstandcommissie. Het streven daarbij is gericht op hoogwaardige architectuur die aansluit bij de maat en schaal van de binnenstad. De wens is geuit vanuit de bewonersklankbordgroep om over de architectuur in de toekomst mee te praten.

3.2 Openbare ruimte en verkeer

In het algemeen bestaat zorg over de verkeersafwikkeling en congestie tussen Arnhem-Zuid en Arnhem-Noord op het nieuwe Roermondsplein en wordt aandacht gevraagd voor de doorstroming van het openbaar vervoer. Ook wordt een goede oplossing voor fietsers en voetgangers van en naar de Mandelabrug gemist.

De Klankbordgroep met ontwerp- en bouwgerichte organisaties vindt de sloop van het busviaduct en de daarmee samenhangende verkeerskundige ingrepen positief maar geeft aan dat een eventuele flaneurboulevard op de brug niet “van iets naar niets” mag gaan. De klankbordgroep ondernemers geeft aan dat winkels goed bereikbaar moeten zijn. In dat licht is het handhaven van de Weerdjesstraat als onderdeel van de stadsring een goede zaak.

Het verder autovrij maken van de Rijnkade wordt als een positief onderdeel van het Schetsboek ervaren. De klankbordgroep voor ontwerp- en bouwgerichte organisaties vindt een gedeeltelijke overluifeling van de onderkade van de Rijnkade een goed idee en zou de Rijnkade recreatief en programmatisch verder willen doortrekken naar het oosten tot onder de John Frostbrug. In deze klankbordgroep is de suggestie gedaan om ter plaatse van het provinciehuis een aflopende trap tot aan de Rijn naar het zuiden te maken. De klankbordgroep ondernemers pleit voor meer aandacht voor horeca aan de Rijnkade.

Consequenties voor het Masterplan:

9. Congestie

Er is nader onderzoek gedaan naar de verwachte verkeersintensiteit in de binnenstad voor de komende twintig jaar. De conclusie uit dit onderzoek is dat de congestieproblemen voor de binnenstad op termijn groter worden. Dit speelt in het bijzonder ter plaatse van het Roermondsplein. Het programma uit het Schetsboek heeft op deze ontwikkeling weinig invloed. Het probleem hangt met name samen met het weghalen van de directe verbinding tussen Oosterbeek en de brug. Naast de ontwikkeling van Rijnboog onderzoekt de gemeente oplossingen voor deze te verwachten congestie. De bereikbaarheid van de binnenstad is immers van groot belang.

10. Weghalen busviaduct in relatie tot snel openbaar vervoer en een goede oplossing voor fietsers

In het Schetsboek wordt gekozen voor het weghalen van het busviaduct en het handhaven van de krul uit overtuiging dat de route van het openbaar vervoer weliswaar wordt verlengd maar dat het potentieel aantal passagiers wordt vergroot. Ook wordt de sociale veiligheid en de beleving van het Nieuwe Plein sterk vergroot door het weghalen van het viaduct. Een rechtstreekse verbinding voor fietsers en voetgangers wordt in het Masterplan opgenomen. Bij de uitwerking van de ideeën voor het Nieuwe Plein wordt de door de bewonersorganisaties voorgestelde variant van verlaging van de infrastructuur op de rotonde, het Nieuwe Plein en de Oude Kraan onderzocht.

11. De Weerdjesstraat

De inpassing van de verkeersstromen en de kwaliteit en inrichting van de openbare ruimte is de afgelopen maand nader onderzocht. De oversteekbaarheid van de Weerdjesstraat is daarin een belangrijk ontwerpuitgangspunt geweest. In het conceptmasterplan wordt hier dieper op ingegaan.

12. Een voetgangerspromenade op de Mandelabrug van iets naar niets

In het Schetsboek wordt uitgegaan van een voetgangerspromenade op de Mandelabrug omdat deze een grote ruimtelijke kwaliteit heeft en een grote recreatieve potentie heeft. Het uitgangspunt daarbij is dat deze kwaliteit groot genoeg is om voetgangers naar de brug te trekken. Het is mogelijk dat de recreatieve kwaliteit in samenhang met het ontwerp voor het museum op de kop van de brug wordt ontwikkeld.

Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties

- Veel waardering voor de sloop van het busviaduct
- Zorgen over te verwachten congestie en verkeersafwikkeling tussen Arnhem-Zuid en de binnenstad.
- Afwikkeling van fietsers en voetgangers van de Mandelabrug via de krul naar de stad is ingewikkeld.
- Mandelabrug mag niet van iets naar niets gaan.
- Overluifeling en herinrichting van de Rijnkade is goed idee.
- Flaneurboulevard langs de Rijn moet relatief eenvoudig ten oosten van de Frostbrug door te trekken zijn.
- Ter hoogte van het Provinciehuis een aflopende trap naar de rijnkade maken met uitzicht over de Rijn naar het zuiden.

Klankbordgroep Ondernemers

- Zorg dat de infrastructuur de benodigde hoeveelheid verkeer aankan.
- Goed dat de Weerdjesstraat onderdeel blijft van de stadsring.
- De winkels moeten goed bereikbaar zijn per auto en openbaar vervoer.
- Herinrichting van de Rijnkade is belangrijk.
- De Rijnkade is nog te weinig onderdeel van het plan.
- Uitbreiding horecacapaciteit is belangrijk.

Klankbordgroep Bewoners

- Vrees voor verdere congestie in spits op Roermondsplein en aandacht voor doorstroming van openbaar vervoer.
- Mandelabrug alleen voor bestemmingsverkeer.
- Doorgaand verkeer op andere (nieuwe) manier regelen.
- Attractief Nieuwe Plein door autoverkeer op Nieuwe Plein, rotonde en Oude Kraan te verlagen onder het maaiveld en openbare ruimte op maaiveld in te richten als voetgangersgebied.

- Smalle Coehoornstraat lijkt moeilijk om te zetten in attractieve route naar het centrum.
- Veiligheid en oversteekbaarheid van de Weerdjesstraat en de Utrechtsestraat is belangrijk aandachtspunt.
- Voetgangerspromenade van iets naar niets op Mandelabrug en Rijnkade is niet goed.
- Veilige oversteek op Nieuwe Plein is van groot belang.
- Meer horeca langs de Rijnkade in overleg met de bewoners.
- Verplaatsen van bunkerboten en grote passagiersschepen.
- Brug in de Rijnkade ter plaatse van de haven.

Klankbordgroep Cultuur

-

Individuele bewoners en organisaties

- Voetgangerspromenade van iets naar niets is niet goed.
- Weghalen busbrug zorgt voor te weinig doorstroming.
- Slopen van de fietsbrug is onaanvaardbaar. De krul is niet breed genoeg voor fietsers en auto's. Omweg en extra hoogteverschil is ongewenst.
- Kleinschalig bouwen op de Mandelabrug is goed tegen windhinder voor fietsers.
- Is er genoeg ruimte om aan twee zijden fietspaden langs de Weerdjesstraat te maken?
- Onvoldoende breedte op Oeverstraat-Broerenstraat voor fietsers, voetgangers en aanleverend vrachtverkeer.

13. Doortrekken boulevard naar het oosten

Het doortrekken van de boulevardgedachte in oostelijk richting, onder de John Frostbrug door langs het Cobercoterrein is een aantrekkelijke gedachte. De gemeente Arnhem onderzoekt of en hoe deze gedachte in samenwerking met de ontwikkelende partijen op het Cobercoterrein op termijn kan worden geconcretiseerd. Dit valt buiten de horizon van het opstellen van het Masterplan voor Rijnboog

14. Meer horeca op de Rijnkade

De ontwerpvisie voor de Rijnkade gaat uit van een groter horecaprogramma aan de Rijnkade. Met respect voor eerdere afspraken tussen gemeente en bewoners wordt een steviger positie van de horeca nagestreefd. Het tempo van deze programmawijziging is afhankelijk van de markt en van overleg met bewoners in het gebied.

15. Bunkerboten en grote passagiersschepen

Om de ideeën in het Schetsboek uit te voeren, is het van belang de bunkerboten te verplaatsen. De eerste stappen in deze zijn reeds genomen. Het verplaatsen van de passagiersschepen is ook wenselijk. Met name rond aankomst en vertrek veroorzaken deze schepen grote verkeersstromen op de Rijnkade. Ook uitzichtverlies op de Rijn speelt een rol. Hoe deze verplaatsing wordt ingezet, wordt de komende periode gezien.

3.3 Coehoorn-Noord, Coehoorn-Zuid, museum, CEC en park

Op de ideeën voor de herontwikkeling van Coehoorn-Noord is instemmend gereageerd. Om verschillende redenen wordt getwijfeld aan de noodzaak van bebouwing in Coehoorn-Zuid. In de Klankbordgroep voor ontwerp- en bouwgerichte organisaties is angst voor aantasting van het stadsgezicht vanuit het zuiden op stad en stuwwal. Ook is twijfel over verlies van uitzicht vanaf het Roermondsplein op de stuwwal en de bocht in de Rijn. De klankbordgroep bewoners en individuele bewoners vrezen uitzichtverlies vanaf bestaande (en te handhaven) woningen richting Rijn en Betuwe. Ook worden vraagtekens geplaatst bij de kwaliteit van de voorgestelde woningen en het woonmilieu in de krul op het Cultuur & Entertainment Centrum (CEC). In het algemeen is nog onvoldoende zicht op het voorgestelde Coehoornpark. De bewoners vragen aandacht voor de bereikbaarheid van het park. De term park vindt men misplaatst voor de (kleine) groenzone tussen Oude Kraan en nieuwe woontorens aan de Rijn. In de

Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties

- Grote instemming over voorgesteld stedelijk milieu in Coehoorn-Noord.
- Zorg voor massaliteit van gebouwen in Coehoorn-Zuid. Wordt het aangezicht van de stad vanuit het zuiden niet te zeer aangetast? Is de bebouwing en de stuwwal achter de toekomstige nieuwbouw nog wel te zien? Misschien beter om hoogbouw op Cobercoterrein te ontwikkelen.
- Het lijkt niet aantrekkelijk om in de krul op het CEC te wonen.
- Wat komt er van het museum als Kröller-Müller zich niet op deze plek wil vestigen?
- Het oostelijk deel van de Mandelabrug ontwikkelen als "beeldentuin" behorend bij het museum.
- De term park is voor voorgestelde wijze misplaatst. Pleidooi voor echte en grotere groene zone die verwijst naar de groene overzijde van de rivier. Voorstel voor een waterpark in Meinerswijk.

Klankbordgroep Ondernemers

- WTC is erg belangrijk. De voorgestelde plek is goed. Een stimulans voor de levendigheid van het centrum.

Klankbordgroep Bewoners

- Goede mix van wonen en werken in Coehoorn-Noord is belangrijk.
- In Coehoorn-Noord auto's zoveel mogelijk van de straat.
- Te massaal, te hoog maar ook teveel geprojecteerde gebouwen in Coehoorn-Zuid.
- Let op uitzichtverlies van woongebouwen aan de Utrechtseweg.
- Let op oorlogspuin dat hier is gedumpt.
- Vergroten van Stadspark ten faveure van minder of geen woningen in Coehoorn-Zuid.
- Uitzicht op de stuwwal mag niet verdwijnen.

Klankbordgroep Cultuur

- Nieuwsgierigheid naar de invulling van het programma in het Cultuur en Entertainment Centrum.
- Twijfel over de komst van dependance van het Kröller-Müller.

Individuele bewoners en organisaties

- Een museum onder de brug is een goed idee in combinatie met roltrap voor fietsers tussen stad en brug.

Klankbordgroep voor ontwerp- en bouwgerichte organisaties is gesuggereerd in plaats van een Coehoornpark een groot waterpark aan de overkant van de Rijn (in Meinerswijk) te ontwikkelen. Ook is er nog onvoldoende vertrouwen in de komst van een dependance van het Kröller-Müller museum. De ideeën uit het Schetsboek lijken nogal geënt op ontwikkeling van een museum terwijl de komst van het Kröller-Müller nog helemaal niet zeker is. De klankbordgroep cultuur is nieuwsgierig naar de invulling van het programma in het CEC.

Consequenties voor het Masterplan:

16. *Bebouwing in Coehoorn-Zuid en zicht op de stuwwal*
Zie aandachtspunt "Ruimtelijke studie naar het stadsgezicht".

17. *Verlies uitzicht van bestaande woningen*
Door de geprojecteerde bebouwing in Coehoorn-Zuid is er sprake van aantasting van het panorama-uitzicht vanuit bestaande en te handhaven woningen aan de Oude Kraan en de Utrechtsestraat. De Rijn en het daarachter uitstrekkende Betuwelandschap blijven echter zichtbaar.

18. *Invulling programma CEC*
De invulling van het programma in het Cultuur en Entertainment Centrum is alleen op hoofdlijnen helder. Gedacht wordt aan een groot aantal functies, zoals: family entertainment, horeca, een health center, een filmhuis, een fashion factory, een art factory en een multi-functionele hal (voor tentoonstellingen, concerten etc.) maar ook aan detailhandel. Bij de uitwerking van dit deelgebied, na vaststelling van het masterplan, wordt de invulling van het CEC in samenwerking met mogelijke exploitanten geconcretiseerd.

19. *Dependance Kröller-Müller*
De twijfel over een vestiging van het Kröller-Müller Museum kan thans niet worden weggenomen maar het gemeentebestuur en de Rijnboogorganisatie zijn zeer positief om een dependance van het museum in de stad te ontwikkelen. Wanneer dat onverhoopt niet mogelijk blijkt, is een andere belangrijke publiekstrekkende functie op de kop van de brug zonder meer mogelijk en wenselijk.

20. *Coehoornpark?*
Uit de reacties blijkt dat de naam "park" verwijst naar de beleving van het park Sonsbeek. De groenzone tussen Coehoorn-Noord en Zuid heeft niet dat karakter. Het Schetsboek formuleert de ambitie om in aansluiting met de groene rivieroever, de stuwwal en de Arnhem kenmerkende singelstructuur een groene stedelijke ruimte te ontwikkelen. In het conceptmasterplan wordt deze gedachte nader uitgewerkt.

21. *(Water)park aan de overkant*
De suggestie om ten zuiden van de Nelson Mandelabrug een groot waterpark te ontwikkelen, is vernieuwend en sluit goed aan bij de ideeën in het Schetsboek voor de ontwikkeling van het museum en de boulevard op de Mandelabrug. Een aantrekkelijk uitzicht is van belang voor de kwaliteit van de Rijnkade. Het waterpark valt echter buiten het kader van het Masterplan voor Rijnboog. In het project "Stadsblokken Meinerswijk" werkt de gemeente samen met Rijkswaterstaat aan de ontwikkeling van dit gebied.

22. *Kwaliteit van wonen in de krul*
Of het wonen in de krul in de nabijheid van verkeer voldoende kwaliteit heeft in relatie tot geluidhinder en geur wordt nader onderzocht.

3.4 Oeverstraat en Weerdjesstraat

Het opnieuw invoeren van een kleinere schaal en fijnmaziger netwerk van openbare ruimtes en gebouwen in dit gebied wordt positief gewaardeerd. Geconstateerd wordt dat het Schetsboek nog niet diep op de openbare ruimtes in dit gebied in gaat. De klankbordgroep voor ontwerp- en bouwgerichte organisaties is nieuwsgierig naar uitwerking van de ideeën in het Masterplan. Bewoners hebben gesuggereerd het vieze tunneltje tussen Nieuwe Oeverstraat en de Weerdjesstraat in de

Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties
- Opnieuw invoeren van kleinere schaal en netwerk van openbare ruimtes en gebouwen wordt onderschreven. Nieuwsgierig naar uitwerking daarvan in Masterplan.
- Duidelijkheid over ontwikkeling in Weverstraat.

Klankbordgroep Ondernemers

-

Klankbordgroep Bewoners
- Het vieze tunneltje tussen Nieuwe Oeverstraat en de Weerdjesstraat in de plannen betrekken met het doel om onveilige en onhygiënische situatie op te lossen.

Klankbordgroep Cultuur

-

Individuele bewoners en organisaties

-

plannen te betrekken met het doel om de onveilige en onhygiënische situatie op te lossen.

Consequenties voor het Masterplan:

23. Uitwerken Openbare ruimte

De inrichting en kwaliteit van de openbare ruimte krijgt in het conceptmasterplan een belangrijker plek dan in het Schetsboek. Op basis van nader onderzoek worden de bestaande uitgangspunten uit het Schetsboek aangevuld.

24. Duidelijkheid over ontwikkeling in Weverstraat

De ontwikkeling van het gebied rond de Weverstraat valt buiten het plangebied van Rijnboog. Wel wordt gezorgd voor adequate afstemming.

25. Tunnel tussen Oude Oeverstraat en Weerdjesstraat betrekken in de plannen

De tunnel tussen de Oude Oeverstraat en de Weerdjesstraat wordt, bij uitwerking van dit deelgebied (na vaststelling van het Masterplan) betrokken in de planvorming.

3.5 De haven en het Havenkwartier

Er is sprake van een kritische houding ten opzichte van de voorgestelde aanleg van de haven. Er is twijfel over de technische maakbaarheid en de financiële haalbaarheid van de ingreep. Maar ook is er veel enthousiasme over de ambitie die uit het plan spreekt. Specifiek genoemde aandachtspunten zijn:

- de grote hoogteverschillen tussen stad (kade) en water;
- een eventuele fiets- en voetgangersbrug in het verlengde van de Rijnkade;

Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties

- Havenkwartier is de sleutel tot de versterking van Arnhem, een aantrekkelijk element in de stad.
- Twijfel of het idee achter de Haven (koppeling tussen stad en Rijn) goed tot zijn recht komt door grote hoogteverschil tussen stad en water. Uiteindelijk beeldkwaliteit is erg belangrijk.
- Pleidooi voor nadere studie naar voor- en nadelen van brug in Rijnkade voor fietsers en voetgangers.
- De haven zou moeten worden aangesloten op de St. Jansbeek (historische koppeling en waterkwaliteit).
- Bebouwing op de kop van het kerkplein is goed voor sfeer op het Kerkplein.
- Angst voor watervervuiling in de haven.

Klankbordgroep Ondernemers

- Enthousiasme over voorgestelde haven dat nieuw brandpunt in de stad moet worden. Zonder haven en het Havenkwartier is het Rijnboogplan niet acceptabel.
- Bij de invulling van het Havenkwartier met grootschalige detailhandel is de levendigheid een belangrijk aandachtspunt.
- Van belang om begrippen als "aantrekkelijke detailhandel" en "infoboulevard" te concretiseren.
- Culturele programma versterken door theaterzaal (1500 stoelen).
- Museum verplaatsen naar het Havenkwartier.

Klankbordgroep Bewoners

- Idee voor een haven is goed, maar het kan met prominenter, speelsere vormen.
- Vragen over haalbaarheid, betaalbaarheid en vervuiling van de haven.
- Zorg om veiligheid bij hoogteverschillen tussen boven- en onderkade en water.

- Onderzoek of de Jansbeek kan worden gekoppeld aan de haven.
- Ander aangezicht Kerkplein is noodzakelijk omdat vorige aanpassingen zijn mislukt.
- Druk verkeer op Weerdjesstraat is hinderlijk.

Klankbordgroep Cultuur

- Het maken van een haven lijkt in ruimtelijke zin een goed idee maar is het realistisch?
- Wat is de culturele betekenis van het water in de stad?
- Het Schetsboek biedt aanknopingspunten om weer actief mee te denken aan de invulling van de Infoboulevard.

Individuele bewoners en organisaties

- Pleidooi voor verbetering winkeluitloop uit het centrum door kleinschaliger ingrepen.
- In plaats van aanleg van dure haven, een natuurlijk alternatief: de Jansbeek weer bovengronds door het centrum.
- Haven kent een hoog nostalgiegehalte. Geen vertrouwen in getekende schepen in de haven.
- Gebruik parkeerplaats aan de trans en sloop omliggende woningen, woonruimte in de omgeving voor bewoners gesloopte panden.
- Wens om door middel van een (ophaal)brug de Rijnkade voor wandelaars en fietsers niet door te knippen.
- Door afmeren van historische schepen en varende woonschepen wordt aantrekkingskracht haven verder vergroot.

- angst voor vervuiling van het water;
- aansluiting van de St. Jansbeek op de haven;
- de culturele betekenis van het water in de stad;
- mogelijkheid om historische schepen en varende woonschepen aan te leggen in de haven.

Een aantal bewoners is tegen de aanleg van de haven en houdt een pleidooi voor verbetering van de winkeluitloop uit het centrum door kleinschaliger ingrepen in de stad. Ook een aantal bewonersorganisaties geeft aan dat kleinschaliger ingrepen en behoud van de Trans de voorkeur hebben. De klankbordgroep ondernemers acht de haven cruciaal voor de ontwikkeling van de stad: zonder de haven en het Havenkwartier zijn de ideeën in het schetsboek volgens hen niet acceptabel. Naast de aanleg van de haven wordt de bebouwing op de kop van de haven op het Kerkplein door de klankbordgroep ontwerp- en bouwgerichte organisaties positief gewaardeerd.

Consequenties voor het Masterplan:

26. *Maakbaarheid van de haven, hoogteverschillen tussen stad en kade, vervuiling van het water*

Met de aanleg van de haven wordt een sterke ruimtelijke relatie gelegd tussen stad en Rijn, tussen centrum en Rijnkade. Deze grootschalige en relatief kostbare ingreep is nodig om de kwaliteit van dit gebied duurzaam te verbeteren. De ideeën voor de haven in het Schetsboek zijn door De Solà-Morales verder uitgewerkt. De aanleg van de haven is, in het vervolg daarop, door Witteveen+Bos onderzocht. Dit onderzoek heeft zich gericht op drie belangrijke vragen: Is de aanleg van de haven technisch mogelijk? Is het een aanvaardbaar ontwerp? en Wat zijn de financiële consequenties?

Witteveen+Bos concluderen dat het technisch goed mogelijk is de voorgestelde haven te maken en dat de hoogteverschillen in de haven goed zijn in te passen in de stad. Problemen met de waterkwaliteit worden niet verwacht.

27. *Kleinschalige ingrepen in plaats van één grote.*

Bij het maken van het Schetsboek is geconcludeerd dat – als je de stad wilt verbinden met de Rijn – een grote ingreep geambiëerd moet worden. Het is niet genoeg om aantrekkelijke stedelijk functies naar het zuiden uit te breiden. De Rijn moet daadwerkelijk de stad inkomen en beleefbaar zijn vanuit de oude stad. Een pleidooi voor een aantal

kleinschalige ingrepen in plaats van één grote is begrijpelijk maar voldoet niet aan die ambitie.

28. *Fiets- en voetgangersbrug in verlengde van Rijnkade*

Bij de uitwerking van dit deelgebied, na vaststelling van het Masterplan, wordt op ontwerpniveau nader ingezoomd op de wens voor een fiets/voetbrug in het verlengde van de Rijnkade. Vooral nog lijkt deze niet noodzakelijk of wenselijk.

29. *Historische schepen in de haven*

De suggestie om historische schepen in de haven af te meren wordt positief ontvangen.

3.6 Prinsenhof

Over het algemeen wordt de ontwikkeling van woningen op het parkeerterrein van de provincie positief gewaardeerd. In de klankbordgroep voor ontwerp- en bouwgerichte organisaties is aangegeven dat het van belang is de bestaande kantoorgebouwen aan de oostzijde van de Markt in samenhang met de geprojecteerde nieuwbouw op de Prinsenhof een facelift te geven. Zij geeft ook aan dat de gedachte om, naast het Kerkplein ook het Marktplaatsplein deels te bebouwen ten behoeve van een sfeervol plein, voor de hand ligt. In de klankbordgroep bewoners is gevraagd of niet beter met een parkeergarage onder de markt kan worden begonnen.

Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties

- De bestaande kantoorgebouwen aan de oostzijde van de Markt dienen in samenhang met de geprojecteerde nieuwbouw op de Prinsenhof een facelift te krijgen.
- Gedachte om, naast het Kerkplein ook het Marktplaatsplein deels te bebouwen om een sfeervol plein te creëren ligt voor de hand.

Klankbordgroep Ondernemers

-

Klankbordgroep Bewoners

- Is het niet verstandig om eerder met garage onder de Markt te beginnen?

Klankbordgroep Cultuur

-

Individuele bewoners en organisaties

-

Consequenties voor het Masterplan:

30. Facelift bestaande gebouwen

De ontwikkeling van een woongebouw in het gebied Prinsenhof is wat Rijnboog betreft een eerste aanzet voor de herontwikkeling van het gebied rond het provinciehuis en het Paleis van Justitie. In het Schetsboek is door middel van een raster de ambitie aangegeven om onderzoek te doen naar herontwikkeling en functieverandering op langere termijn. Dat gaat verder dan een facelift van de bestaande gebouwen. De daadwerkelijke planvorming rond dit gebied valt echter buiten de horizon van het te ontwikkelen Masterplan voor Rijnboog. De gemeente gaat daarover in overleg met Provincie en Rijksgebouwendienst.

31. Marktplein bebouwen

De suggestie om het marktplein te bebouwen is bij de planontwikkeling van Rijnboog tot nu toe buiten beeld gebleven. Bij uitwerking van dit deelgebied, na vaststelling van het Masterplan, wordt deze suggestie in de planvorming betrokken.

32. Eerst de parkeergarage onder de markt

De, in het Schetsboek opgenomen, fasering heeft als uitgangspunt om de hoofdlijnen van de ontwikkelde ideeën snel te realiseren. In fase 1 en 2 worden de voor het ontwerp van de stad belangrijkste projecten uitgevoerd. De aanleg van een parkeervoorziening onder de markt is thans gepland in fase 3 omdat deze parkeervoorziening niet behoort tot de belangrijkste aspecten van de ideeën. Daarnaast is de aanleg van een parkeergarage onder de markt en de herinrichting een bijzonder dure ingreep zonder veel opbrengsten. Vanuit de betaalbaarheid van het plan is het niet gewenst deze (voor het plan relatief onbelangrijke) ingreep in de fasering naar voren te halen.

3.7 Procedurele aspecten

De klankbordgroep bewoners heeft tijdens de bijeenkomsten gevraagd naar de status van het Schetsboek. Zij willen graag weten of over de ontwikkeling van Rijnboog een referendum kan worden gehouden. Ook willen zij weten of de gemeente van zin is om in het verlengde van het Masterplan over te gaan op een partiële herziening van het structuurplan. Ook is de klankbordgroep geïnteresseerd in een “terugkomregeling”. Zij stellen het op prijs dat thans in het gebied

wonende huurders en kopers de gelegenheid of een aanbieding krijgen om zich weer in het gebied te vestigen.

Consequenties voor het Masterplan:

33. Referendum

Een referendum is een politiek middel dat pas aan de orde is als men met elkaar is uitgepraat. Bij een referendum kan immers alleen vóór of tegen worden gestemd, zonder mitsen en maren. Voorlopig is het gesprek volop gaande. Een referendum is vooralsnog dus niet aan de orde. De keuze voor een referendum is uiteindelijk aan het bestuur van de stad.

34. Partiële herziening van het structuurplan

Er is geen reden om het vigerende structuurplan Arnhem 2010 aan te passen. De ontwikkeling van het Rijnbooggebied wordt reeds in het structuurplan als principe beoogd.

35. Terugkomregeling

Voor huurders wordt een sociaal plan opgesteld waarin integraal over verhuizen en herhuisvesting wordt in gegaan. Voor eigenaar-bewoners in het gebied is tot nu toe niet op deze manier nagedacht. In de klankbordgroep bewoners is de wens geuit tot herhuisvesting-mogelijkheid voor eigenaar-bewoners. Terugkomen wordt vooralsnog overgelaten aan “de markt”. Op basis van de aangegeven wens wordt nader over deze problematiek nagedacht. Na vaststelling van het Masterplan wordt hierop teruggekomen.

4. Conclusies en voortgang

De belangrijkste conclusie uit de afgelopen maanden is dat er sprake is van een erg grote betrokkenheid van de Arnhemse bevolking rond de ontwikkelingen in het centrum. De reacties waren groot in getal, rijk aan suggesties en hadden overwegend een postief kritische teneur. De vraag die gesteld werd: “Worden de maat en schaal van de ingrepen in de Arnhemse binnenstad zoals die in het Schetsboek zijn voorgesteld door de Arnhemmers gedragen” wordt in die zin positief beantwoord. Direct moet daarbij worden aangegeven dat een aantal zeer wezenlijke en belangrijke vragen is gesteld en opmerkingen en suggesties zijn gegeven. De essentie van de gemaakte opmerkingen ligt bij drie

aspecten: de haven, het verkeer en mogelijke aantasting van het Arnhems stadsgezicht door de geprojecteerde bebouwing in Coehoorn-Zuid.

De haven wordt door met name de ondernemers omarmd en door alle doelgroepen als belangrijkste ambitie van het Schetsboek erkend. Tegelijk worden in alle gesprekken die tot nu toe zijn gevoerd vragen gesteld over de technische haalbaarheid en de kwaliteit van de haven. Met de door De Solà-Morales aangebrachte verdieping in het ontwerp en het inmiddels afgeronde onderzoek worden deze vragen beantwoord: Witteveen+Bos concludeert dat het technisch goed mogelijk is om de voorgestelde haven te maken en dat de hoogteverschillen in de haven goed zijn in te passen in de stad. Problemen met de waterkwaliteit worden niet verwacht. Ontwerp en onderzoek krijgen in het conceptmasterplan de nodige aandacht.

Wat betreft de verkeersaspecten wordt breed in de stad een zorg voor (verdere) congestie in de binnenstad gevoeld. Hierbij wordt twee vragen gesteld: "Zorgt dat extra Rijnboogprogramma niet voor een congestieprobleem?" en "Wordt er gezorgd voor een goede oplossing voor het openbaar vervoer en de fietsers tussen Arnhem-Zuid en Arnhem-Noord?". De beantwoording van de tweede vraag is volmondig ja! Hoewel het openbaar vervoer via een langere route via de krul van Arnhem-Noord naar Arnhem-Zuid en vice versa wordt geleid, behoudt zij op het nieuwe Roermondsplein voorrang en is het mogelijk een grotere groep passagiers van dienst te zijn. De eerste vraag is moeilijker te beantwoorden. Uit recent onderzoek van Goudappel-Coffeng blijkt dat de congestie rond de Arnhemse binnenstad, met en zonder de ontwikkeling van Rijnboog, de komende jaren groter wordt. Deze vraag dient de komende tijd op een hoger schaalniveau te worden onderzocht.

De mogelijke aantasting van het stadsgezicht door de bebouwing in Coehoorn-Zuid is naar aanleiding van opmerkingen uit de klankbordgroepen en suggesties van individuele bewoners en organisaties onderzocht. Bij de uitwerking van de schetsen wordt rekening gehouden met deze opmerkingen. In het conceptmasterplan wordt een aangepast idee gepresenteerd.

Alle opmerkingen en suggesties worden meegenomen bij verdere planvorming. In hoofdstuk 3 is per aspect aangegeven of dat onderzoek reeds is opgestart en wordt verwezen naar de resultaten van uitgevoerd onderzoek. Een ander deel van de opmerkingen en suggesties wordt meegenomen bij het opstellen van het conceptmasterplan de komende maanden. Een aantal opmerkingen en suggesties zijn van dien aard dat ze bij uitwerking van de deelgebieden, na vaststelling van het Masterplan, verder worden onderzocht.

De projectorganisatie Rijnboog ziet de communicatie als een belangrijke pijler in de planvorming en uitvoering. De eerste fase van de communicatie kan met een tevreden gevoel worden afgesloten. Velen hebben kunnen reageren en er is getracht daar zorgvuldig en gedegen mee om te gaan. Er is een discussie op gang gekomen over Rijnboog Arnhem die positief en kritisch tegelijk is. Dat kan alleen maar in het voordeel zijn van de uiteindelijke planvorming. Daarnaast groeit het draagvlak voor Rijnboog Arnhem. Het is aan alle betrokken partijen binnen de projectorganisatie Rijnboog Arnhem om de ambities waar te maken en te komen tot een goed plan van en voor Arnhem(mers).

A Bijlage: Schema met reacties →

	Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties	Klankbordgroep Ondernemers	Klankbordgroep Bewoners	Klankbordgroep Cultuur	Individuele bewoners en organisaties
Algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Een opzienbarend plan met een hoog ambitieniveau. Veel elementen in plan worden onderschreven. - Plan voorziet in eenzijdige ontwikkeling van het centrum, het noorden. Arnhem aan de Rijn moet vanuit een breder perspectief worden onderzocht. Let op afstemming tussen functies in Arnhem Noord en Arnhem-Zuid (de structuur van de dubbelstad). - Koesteren van uniek Arnhems stadsbeeld en onduidelijkheid over gevolgen van ideeën voor hoogbouw. Een impressie van het uitzicht op de Rijnkade (het waterfront) en de relatie met het Cobercoterrein wordt gemist. 	<ul style="list-style-type: none"> - Indrukwekkend en inspirerend plan dat belang van de binnenstad weerspiegelt. - Aandacht voor de betekenis van Rijnboog voor andere delen van de stad. - De fasering is een belangrijk aandachtspunt bij uitvoering. - De toevoeging van ca 1200 woningen in het centrum is eigenlijk maar beperkt. - Onduidelijkheid over programma van de Infoboulevard. - De komst van een grote theaterzaal (minimaal 1500 zitplaatsen) is van doorslaggevend belang voor Arnhem als cultuurstad en zou in dit gebied kunnen worden gerealiseerd. 	<ul style="list-style-type: none"> - Let op bij uitwerking van architectuurbeelden. Hedendaagse, modernistische architectuur doet vaak koud en koel aan. Architectuur moet passen in Arnhem. - Duidelijkheid over fasering en beheer is bijzonder belangrijk. - Sociale veiligheid in gebied is van groot belang! Vooral de overdekte ruimten in het plan zijn kwetsbaar. - Van belang om de kwaliteit en waarde van het woonklimaat te monitoren 	<ul style="list-style-type: none"> - Enthousiasme over de uitstraling en kwaliteit van het stedenbouwkundig plan in het Schetsboek. - Enthousiasme over de vele culturele functies in het programma. Nu gaat het er om het stedenbouwkundig plan en de culturele plannen “aan elkaar te ritsen”. - Voorstel om naast de economische effecten ook de culturele effecten in beeld te brengen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Opwaardering en een centrumfunctie voor de Stadsblokken op de zuidelijke oever. Groen eiland met geïntegreerde hoogwaardige woonschepen aan de overkant van de Rijn. - Zorg voor gebrek aan integrale aanpak en ratjetoe van nieuw en oude gebouwen, pleidooi om -als je aan de slag gaat- alles af te breken ten zuiden van de binnenstad. - Pleidooi voor ontwikkelingsplan voor hele centrum vanaf Rijnhal via Kronenburg, over de Nijmeegseweg heen tot Gelredome. - Kapitaalvernietiging om goede, recent gebouwde panden af te breken. - Liever meer kleinere, goedkopere woningen dan grote dure. - Onduidelijkheid over sloop van hoek Rodenburgstraat-Eusebiusplein. - Pleidooi om architectuur aan te laten sluiten op de binnenstad en gebruik te maken van gevelornamenten.
Openbare ruimte en verkeer	<ul style="list-style-type: none"> - Veel waardering voor de sloop van het busviaduct. - Algemene zorgen over te verwachten congestie en verkeersafwikkeling tussen Arnhem-Zuid en de binnenstad. - Afwikkeling van fietsers en voetgangers van de Mandelabrug via de krul naar de stad is ingewikkeld. - Mandelabrug mag niet van iets naar niets gaan. - Overluifeling en herinrichting van de Rijnkade is goed idee. - Flaneerboulevard langs de Rijn moet relatief eenvoudig ten oosten van de John Frostbrug door te trekken zijn. - Ter hoogte van het Provinciehuis een aflopende trap naar de Rijnkade maken met uitzicht over de Rijn naar het zuiden. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zorg dat de infrastructuur de benodigde hoeveelheid verkeer aankan. - Goed dat de Weerdjesstraat onderdeel blijft van de stadsring. - De winkels moeten goed bereikbaar zijn per auto en openbaar vervoer. - Herinrichting van de Rijnkade is belangrijk. - De Rijnkade is nog te weinig onderdeel van het plan. - Uitbreiding horecacapaciteit is belangrijk. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vrees voor verdere congestie in spits op Roermondsplein en aandacht voor doorstroming van openbaar vervoer. - Mandelabrug alleen voor bestemmingsverkeer. Doorgaand verkeer op andere (nieuwe) manier regelen. - Attractief Nieuwe Plein door autoverkeer op Nieuwe Plein, rotonde en Oude Kraan te verlagen onder het maaiveld en openbare ruimte op maaiveld in te richten als voetgangersgebied. - Smalle Coehoornstraat lijkt moeilijk om te zetten in attractieve route naar het centrum. - Veiligheid en oversteekbaarheid van de Weerdjesstraat en de Utrechtsestraat is belangrijk aandachtspunt. - Voetgangerspromenade van iets naar niets op Mandelabrug en Rijnkade is niet goed. - Veilige oversteek op Nieuwe Plein is van groot belang. - Meer horeca langs de Rijnkade in overleg met de bewoners. - Verplaatsen van bunkerboten en grote passagiersschepen. - Brug in de Rijnkade ter plaatse van de haven. 	<ul style="list-style-type: none"> - Voetgangerspromenade van iets naar niets is niet goed. - Weghalen busbrug zorgt voor te weinig doorstroming. - Slopen van de fietsbrug is onaanvaardbaar. De krul is niet breed genoeg voor fietsers en auto's. Omweg en extra hoogteverschil is ongewenst. - Kleinschalig bouwen op de Mandelabrug is goed tegen windhinder voor fietsers. - Is er genoeg ruimte om aan twee zijden fietspaden langs de Weerdjesstraat te maken? - Onvoldoende breedte op Oeverstraat-Broerenstraat voor fietsers, voegangers en aanleverend vrachtverkeer. 	

	Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties	Klankbordgroep Ondernemers	Klankbordgroep Bewoners	Klankbordgroep Cultuur	Individuele bewoners en organisaties
Coehoorn	<ul style="list-style-type: none"> - Grote instemming over voorgesteld stedelijk milieu in Coehoorn-Noord - Zorg voor massaliteit van gebouwen in Coehoorn-Zuid. Wordt het aangezicht van de stad vanuit het zuiden niet te zeer aangetast? Is de bebouwing en de stuwwal achter de toekomstige nieuwbouw nog wel te zien? Misschien beter om hoogbouw op Cobercoterrein te ontwikkelen. - Het lijkt niet aantrekkelijk om in de krul op het CEC te wonen. - Wat komt er van het museum als Kröller-Müller niet op deze plek wil vestigen? - Het oostelijk deel van de Mandelabrug ontwikkelen als "beeldentuin" behorend bij het museum. - De term park is op voorgestelde wijze misplaatst. Pleidooi voor echte en grotere groene zone die verwijst naar de groene overzijde van de rivier. Voorstel voor een waterpark in Meinerswijk. 	<ul style="list-style-type: none"> - WTC is erg belangrijk. De voorgestelde plek is goed. Een stimulans voor de levendigheid van het centrum. 	<ul style="list-style-type: none"> - Goede mix van wonen en werken in Coehoorn-Noord is belangrijk. - In Coehoorn-Noord auto's zoveel mogelijk van de straat. - Te massaal, te hoog maar ook te veel geprojecteerde gebouwen in Coehoorn-Zuid. - Let op uitzichtverlies van woongebouwen aan de Utrechtseweg. - Let op oorlogspuin dat hier is gedumpt. - Vergroten van Stadspark ten faveure van minder of geen woningen in Coehoorn-Zuid. - Uitzicht op de stuwwal mag niet verdwijnen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwsgierigheid naar de invulling van het programma in het Cultuur en Entertainment Centrum. - Twijfel over de komst van dependance van het Kröller-Müller. 	<ul style="list-style-type: none"> - Een museum onder de brug is een goed idee in combinatie met roltrap voor fietsers tussen stad en brug.
Nieuwe Havenstraat	<ul style="list-style-type: none"> - Opnieuw invoeren van kleinere schaal en netwerk van openbare ruimtes en gebouwen wordt onderschreven. Nieuwsgierig naar uitwerking daarvan in Masterplan. - Duidelijkheid over ontwikkeling in Weverstraat. 		<ul style="list-style-type: none"> - Het vieze tunneltje tussen Nieuwe Oeverstraat en de Weerdjesstraat in de plannen betrekken met het doel om onveilige en onhygiënische situatie op te lossen. 		
Haven en havenkwartier	<ul style="list-style-type: none"> - Havenkwartier is de sleutel tot de versterking van Arnhem, een aantrekkelijk element in de stad. - Twijfel of het idee achter de haven (koppeling tussen stad en Rijn) goed tot zijn recht komt door grote hoogteverschil tussen stad en water. Uiteindelijke beeldkwaliteit is erg belangrijk. - Pleidooi voor nadere studie naar voor- en nadelen van brug in Rijnkade voor fietsers en voetgangers. - De haven zou moeten worden aangesloten op de St. Jansbeek (historische koppeling en waterkwaliteit). - Bebouwing op de kop van het Kerkplein is goed voor sfeer op het Kerkplein. - Angst voor watervervuiling in de haven. 	<ul style="list-style-type: none"> - Enthousiasme over voorgestelde haven dat nieuw brandpunt in de stad moet worden. Zonder haven en het Havenkwartier is het Rijnboogplan niet acceptabel. - Bij de invulling van het Havenkwartier met grootschalige detailhandel is de levendigheid een belangrijk aandachtspunt. - Van belang om begrippen als "aantrekkelijke detailhandel" en "infoboulevard" te concretiseren. - Culturele programma versterken door theaterzaal (1500 stoelen). - Museum verplaatsen naar het Havenkwartier. 	<ul style="list-style-type: none"> - Idee voor een haven is goed, maar het kan met prominentere, speelsere vormen. - Vragen over haalbaarheid, betaalbaarheid en vervuiling van de haven. - Zorg om veiligheid bij hoogteverschillen tussen boven- en onderkade en water - Onderzoek of de Jansbeek kan worden gekoppeld aan de haven. - Ander aangezicht Kerkplein is noodzakelijk omdat vorige aanpassingen zijn mislukt. - Druk verkeer op Weerdjesstraat is hinderlijk. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het maken van een haven lijkt in ruimtelijke zin een goed idee maar is het realistisch? - Wat is de culturele betekenis van het water in de stad? - Het Schetsboek biedt aanknopingspunten om weer actief mee te denken aan de invulling van de Infoboulevard. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pleidooi voor verbetering winkeluitloop uit het centrum door kleinschaliger ingrepen. - In plaats van aanleg van dure haven, een natuurlijk alternatief: de Jansbeek weer bovengronds door het centrum. - Haven kent een hoog nostalgiegelalte. Geen vertrouwen in getekende schepen in de haven. - Gebruik parkeerplaats aan de trans en sloop omliggende woningen, woonruimte in de omgeving voor bewoners gesloopte panden. - Wens om door middel van een (ophaal)brug de Rijnkade voor wandelaars en fietsers niet door te knippen. - Door afmeren van historische schepen wordt aantrekkingskracht haven verder vergroot.

	Klankbordgroep Ontwerp- en boungerichte organisaties	Klankbordgroep Ondernemers	Klankbordgroep Bewoners	Klankbordgroep Cultuur	Individuele bewoners en organisaties
Prinsenhof	<ul style="list-style-type: none"> - De bestaande kantoorgebouwen aan de oostzijde van de Markt dienen in samenhang met de geprojecteerde nieuwbouw op de Prinsenhof een facelift te krijgen. - Gedachte om, naast het Kerkplein ook het Marktpllein deels te bebouwen om een sfeervol plein te creëren ligt voor de hand. 		- Is het niet verstandig om eerder met garage onder de Markt te beginnen?		

B Bijlage: Vragen en antwoorden

In de tweede informatiekraant, die in de week voor Pasen huis aan huis in een groot deel van de binnenstad werd uitgedeeld is reeds ingegaan op een groot aantal gestelde vragen. In deze notitie zijn de tot nu toe gestelde vragen verzameld en beantwoord. Een eerste versie van deze notitie is reeds uitgedeeld in de klankbordgroep bewoners (28 maart 2002). De tweede versie van de notitie is begin mei via de website www.rijnboog.nl openbaargemaakt.

Waarom...

1. *Waarom is dit plan nodig?*

Het gebied is voor een groot gedeelte het resultaat van een hectische wederopbouwperiode na de Tweede Wereldoorlog: een tijd van materiaal- en geldgebrek. Hierdoor maakt dit deel van de stad niet echt onderdeel meer uit van de levendige binnenstad en dreigt het gebied te verpauperen. Om dit te voorkomen én om dit gebied een bruisender stadsdeel te maken is dit plan noodzakelijk.

2. *Voor wie wordt er gebouwd: de Arnhemmers of nieuwe bewoners?*

We bouwen aan een gebied waar alle Arnhemmers trots op kunnen zijn. Er wordt gebouwd voor bestaande bewoners uit Arnhem. Maar ook nieuwe groepen uit de regio, die stedelijk willen wonen, zullen geïnteresseerd zijn. Daarnaast bouwen we om kantooruimte en winkels in de stad aan te bieden en om allerlei culturele functies in het gebied een plek te geven.

3. *Hoe ligt de verhouding tussen de overheid en de marktpartijen en hoe behoud je kwaliteit vanuit dat oogpunt?*

De gemeente stelt op dit moment samen met woningstichting Portaal, twee projectontwikkelaars en twee beleggers een masterplan op. Dit Schetsboek vormt daarin de eerste stap. De marktpartijen moeten de gebouwen straks bouwen, exploiteren en verkopen. Langjarige betrokkenheid vanuit de beleggers is een garantie voor de nagestreefde kwaliteit. Zij letten zeker op kwaliteit, anders raken ze de woningen, winkels en kantoren niet kwijt. De gemeente is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de openbare ruimte. Daarnaast is er natuurlijk de welstandcommissie die de kwaliteit in de gaten houdt. Zo wordt er van verschillende kanten op de kwaliteit gelet.

4. *Er wordt altijd gesteld dat de hogesnelheidslijn een positief effect heeft op de ontwikkeling van Rijnboog. Wat bedoelt u daar mee?*

De HSL vormt een impuls op de omvang en kwaliteit van de economische ontwikkeling van de (binnen)stad van Arnhem die leidt tot een stedelijkere, bruisende vitaliteit. De HSL maakt onderdeel uit van het Europese net en is daarmee tevens een overstapstation naar het lokale Nederlandse openbaar vervoer. Hierdoor wordt de stad een aantrekkelijker vestigingsplaats voor winkels en bedrijven.

5. *Als iedereen tegen is, gaat het plan dan toch door?*

Als belangrijkste doelstelling geldt dat we van het gebied een gebied willen maken waarop de Arnhemmers trots zijn. Deze doelstelling kunnen we niet realiseren als de meeste inwoners van de stad het voorliggende plan niet goed vinden. De meningen en reacties nemen we zeer serieus in de afwegingen die we over het plan maken. Wijzigingen in het plan zijn dan ook zeer goed mogelijk. Voor de gemeente blijft

echter uitgangspunt dat het voor de binnenstad van Arnhem belangrijk is dat er een plan wordt ontwikkeld voor het gebied. Als uiteindelijk een meerderheid van de gekozen gemeenteraad het plan niet ziet zitten, gaat het niet door.

6. Waarom een plan voor dit deel van de stad en niet voor de Hommelsdijk?

Het Rijnbooggebied vormt de huiskamer van de “woning” Arnhem. Delen van dit gebied zijn van lage kwaliteit waardoor het die huiskamerfunctie niet goed kan vervullen. Om meer bezoekers naar Arnhem te trekken en Arnhem een gezellig stadshart te geven, zijn een schaalspiong en kwaliteitsslag met name in dit gebied noodzakelijk.

7. Komt er een nieuw Paleis van Justitie?

We doen in het Schetsboek geen uitspraken over de bouw van een nieuw Paleis van Justitie. We geven alleen aan dat het gebied rond het provinciehuis en het Paleis van Justitie volgens ons wel toe is aan een verbetering. Dat kan bijvoorbeeld door hier meer woningen te bouwen en daarmee functiemenging en levendigheid in het gebied te introduceren. Dit zou echter –buiten het op te stellen Masterplan- onderwerp van studie moeten zijn.

8. De ‘blauwe golven’ is toch een kunstwerk? Kun je dat zomaar verwijderen?

In het Schetsboek gaan we er van uit dat de blauwe golven niet worden gehandhaafd maar kunstwerken kun je inderdaad niet zo maar verwijderen. Samen met kunstenaar Peter Struyken zoeken we naar een oplossing.

9. Waarom hebben jullie een Spaanse architect uitgezocht? Was er geen goede architect in eigen land te vinden?

We waren op zoek naar een stedenbouwkundige die relaties kan leggen tussen stad en water. Bovendien moest deze stedenbouwkundige ervaring hebben met grote ingrepen in een bestaande stad. De Solà-Morales heeft in Barcelona laten zien dat hij de schaal van de Arnhemse opgave aankan. Daarnaast is hij bekend met de verbinding van stad en water. Bovendien kan hij als buitenstaander zonder vooroordelen en met een frisse blik naar Arnhem kijken.

10. Het lijkt of de stedenbouwkundige geen rekening houdt met de huidige bewoners: het is net alsof het nu een leeg gebied is. Zijn jullie je daar bewust van?

Er is heel nauwkeurig over nagedacht, want slopen doe je niet zomaar, dat vraagt om zorgvuldige oplossingen. We hebben lang gesproken en gediscussieerd over bijvoorbeeld Coehoorn en de Molenkom: wat doen we daar wel en niet. U kunt er van op aan dat we pas zullen voorstellen tot sloop over te gaan als we er zeker van zijn dat dat de beste optie is.

Betaalbaarheid van de plannen.....

11. Wanneer weet u zeker dat het plan financieel haalbaar is?

Wij menen een haalbaar plan te presenteren. Daarom hebben we al aan het begin van de planvorming berekend of de ingrepen in het gebied betaalbaar zijn. Onze conclusie is op dit moment dat we met bijdragen van gemeente, provincie, rijk en Europa volgens de huidige inzichten een reëel en haalbaar plan hebben. Ook bij de uitwerking van de ideeën en daarna bij de realisatie ervan blijft de financiële haalbaarheid een belangrijk aspect dat we permanent bewaken.

12. De plannen zijn mooi en lijken goed, maar blijft de ambitie ook echt staan? Wie voorkomt dat de inrichting van de openbare ruimte met de betegeling, verlichting, groenaanleg et cetera het kind van de rekening wordt?

De intentie van alle betrokken partijen (dus ook marktpartijen) is om ambities waar te maken. De openbare ruimte speelt in die ambitie een grote rol. De ideeën in het schetsboek zijn vanuit de openbare ruimte ontwikkeld. Dat is ook de reden dat de openbare ruimte ook wel de belangrijkste onderlegger van het schetsboek wordt genoemd. Bij uitwerking houdt de openbare ruimte de hoogste prioriteit.

13. Is er wat bekend over de kwaliteit van de bodem in het gebied? Is de grond vervuild? En als dat zo is, hoe financieren jullie dan de vaak hoge kosten van sanering?

Voor we gaan bouwen onderzoeken we de bodemkwaliteit. Momenteel wordt reeds een historisch bodemonderzoek uitgevoerd. Hieruit zal blijken wat we kunnen verwachten aan eventueel aanwezige verontreinigingen. In de exploitatie berekening wordt een substantieel bedrag meegenomen voor de kosten in het kader van bodemsaneringen.

Omvang van het programma...

14. *Zal de huidige binnenstad geen nadeel ondervinden van de geplande uitbreiding?*

Het is het doel om de winkels in de huidige binnenstad aan te vullen in plaats van te beconcurreren. De gehele binnenstad (oud en nieuw) zal daardoor in zijn regionale functie worden versterkt. Daarmee zullen de plannen voor een schaalvergroting en grotere bezoekersstromen zorgen. De plannen zorgen dus eerder voor versterking dan voor verzwakking.

15. *Ik vrees dat alle woningen in het plangebied dure appartementen worden die onbetaalbaar zijn voor de minder draagkrachtigen. Klopt dit?*

Er zullen per saldo circa 700 woningen meer in het plangebied worden gebouwd dan er op dit moment zijn. De verhouding tussen woningen in verschillende prijsklassen zal wel veranderen. Er komen relatief meer woningen in het duurdere segment, om de huidige verstoorde

	Aantal ca.	Prijs euro	Prijs f	Gemiddeld oppervlak in m ²
Sociale huur / goedkope koop	325	Huur tot 440 Koop tot 160.000	Huur tot 1000,- Koop tot 352.000	70-90 70-90
Duurdere koop (en huur)	730	Koop 160.000 – 400.000	Koop 440.00 – 616.000	130-140
Dure koop (en huur)	165	Koop 400.000 – 570.000	Koop 880.000 – 1.250.000	200 en groter

	Aantallen woningen (ca.)
Huidige aantal woningen	1230
Gepland aantal woningen sloop	550
Te behouden aantal woningen	680
Nieuwbouw	1220
Toekomstig aantal woningen	1900

verhouding in de binnenstad te herstellen. Maar het huidige aantal woningen in de sociale sector blijft op peil. Want een evenwichtige verdeling in typen en prijzen van woningen is onderdeel van het gemeentelijke volkshuisvestingsbeleid. In de bijgevoegde tabelletjes zijn de veranderingen in de bestaande woningvoorraad in het gebied en de verhouding tussen goedkope en duurdere woningen weergegeven. De getallen in de tabellen zijn onderdeel van het "richtprogramma" in het Schetsboek en zijn daarmee indicatief.

16. *Wordt de bebouwing in bepaalde buurten niet te dicht op elkaar gezet?*

De voorstellen in het Schetsboek gaan uit van effectief en intensief ruimtegebruik. Het klopt dat er sprake is van een verdichtingslag vergeleken met de huidige situatie. Dat betekent dat we extra veel aandacht aan de openbare ruimte in het gebied besteden. We denken dat de voorstellen op Arnhemse leest geschoeid zijn.

17. *Wat wordt de prijs per vierkante meter?*

De prijs per vierkante meter is onder andere afhankelijk van de bebouwingsintensiteit (laag- of hoogbouw) en het gebruik (kantoor, wonen etc.) van de nieuwbouw. Uiteraard worden nieuwe woningen, kantoren en winkels straks in diverse prijscategorieën aangeboden. Een specifiek antwoord op deze vragen komt bij de daadwerkelijke invulling van (delen van) het Rijnbooggebied aan de orde.

18. *Hoe komt u tot de aannames van het aantal beschikbare vierkante meters voor kantoren, winkels en horeca? Is dat ook terecht? Dreigt op termijn geen leegstand?*

Op basis van gedegen marktonderzoek hebben we bekeken hoeveel vierkante meters de Arnhemse binnenstad erbij kan hebben en hoe groot de vraag is. Het richtprogramma in het Schetsboek blijft ruim binnen de marges van het markttechnisch mogelijk programma. Hierdoor kunnen we flexibel zijn en als het echt nodig is programmaonderdelen aanpassen. We verwachten dus geen problemen met onverkoopbare ruimtes en leegstand.

19. *Volgens het Knooppunt Arnhem-Nijmegen (KAN) is er een grote behoefte aan seniorenwoningen met lage (huur)prijzen. Houdt het Rijnboogplan hier rekening mee?*

We zijn bekend met de behoefte aan seniorenwoningen en de gemeente speelt hier ook op in. Niet alleen in het Rijnbooggebied, maar ook op andere plekken in de stad en in het KAN-gebied.

20. *Wat gebeurt er met de woonboten aan de Boterdijk?*

Het Masterplan Rijnboog maakt de aanwezigheid van woonboten aan de Boterdijk niet onmogelijk. In een gemeentelijk beleidsplan zullen de locaties voor woonboten in Arnhem vastgelegd worden.

21. *Is er in het centrum wel ruimte voor grootschalige winkels? Passen deze wel bij de Arnhems binnenstad?*

In het historische centrum kun je grotere winkels niet of moeilijk kwijt. In het nieuw te bouwen zuidelijk deel van het centrum kan dat veel beter. Met het toevoegen van grotere winkels spelen we in op ontwikkelingen in de markt en de veranderende wensen van consumenten. De ruimte voor deze winkels biedt ondernemers die willen uitbreiden kansen, ze hoeven niet langer uit het centrum te trekken. We weten uit ervaring dat het met dergelijke winkellocaties balanceren is in verhoudingen tussen niet te groot en niet te klein, tussen verbindingen van het gebied met daar omheen gelegen gebieden. In Arnhem is dus de koppeling met de binnenstad van wezenlijk belang, los van elkaar functioneren kan niet. De Bakkerstraat kan deze verbinding tot stand brengen. Dit komt uiteindelijk het functioneren van het hele centrum ten goede.

22. *Komen er magazijnen of woningen boven de winkels? Met andere woorden: hoe zorgen we ervoor dat het gebied leefbaar blijft?*

Ook wij vinden dat er boven de winkels moet worden gewoond. Bij bestaande bouw is dat vaak moeilijk omdat de mogelijkheden voor aanleg van een opgang naar de woning heel beperkt zijn. Maar bij nieuwbouw is dat goed in te passen.

23. *Ik heb een bedrijfje in het gebied. De ruimte huur ik, maar ik heb veel geïnvesteerd in mijn onderneming. Nu moet het pand verdwijnen en heb ik geen enkel recht. Waar kan ik mijn kosten op verhalen?*

In het gebied waar het gemeentelijk voorkeursrecht geldt, maakt de gemeente in beginsel gebruik van dit recht om onroerend goed tegen

marktwaarde aan te kopen. Daarbuiten bekijkt de gemeente op dit moment van geval tot geval of aankoop tegen marktwaarde gewenst is. Momenteel verricht de gemeente onderzoek naar de vraag of en zo ja, hoe zij oplossingen kan bieden aan huurders van bedrijfsruimte. In ieder geval heeft de gemeente tegen de tijd dat zij haar huidige passieve aankoopbeleid omzet in een actief aankoopbeleid, oplossingen voor huurders.

24. *Waar kan ik mij aanmelden voor vestiging van mijn bedrijf op een van de nieuwe locaties?*

In principe kunt u zich melden bij de gemeente Arnhem, afdeling Economische Zaken. Maar u bent daar nu nog iets te vroeg mee. Eerst gaan we het Schetsboek verder uitwerken. Vervolgens stellen we een Masterplan op. Als dit plan vastgesteld is, worden de contouren van het nieuwe Rijnboog pas echt duidelijk. Dan kunt u ook pas goed de nieuwe vestigingsmogelijkheden in het gebied zien.

25. *Zullen alleen de grote bedrijven een plek kunnen krijgen?*

De diversiteit in het aanbod is juist de kracht van het plan. We hebben dan ook rekening gehouden met ruimte voor grote en kleine kantoren, maar ook voor grote en kleine winkels en andere functies.

26. *Zit Arnhem te wachten op meer horeca?*

De realisering van Rijnboog Arnhem betekent een schaalvergroting van de stad: meer bezoekers en dus ook een grotere vraag naar zowel winkels als horeca. Zeker rondom de nieuwe haven. Er komt ook ruimte voor een meer divers aanbod. Zo zullen ook andere doelgroepen de weg vinden naar de Arnhemse cafés, restaurants en andere horecavoorzieningen.

27. *Culturele voorzieningen zijn in het plan heel erg belangrijk. Hoe wordt de samenhang tussen deze voorzieningen bewaard?*

De culturele voorzieningen in Rijnboog staan niet los van het aanbod elders in de stad. Vanuit de cultuurvisie 2001-2005-2015 wil de gemeente een programmatische koppeling maken tussen Rijnboog en de bestaande culturele functies. Op deze wijze wordt de samenhang bewaard.

28. *De dependance van het Kröller-Müller neemt een belangrijke plek in aan de rivier. Wat gebeurt er wanneer dit museum zich hier niet wil vestigen of kiest voor een andere plek in de stad?*

Voor de invulling van deze plek bestaan nog diverse mogelijkheden. Onze voorkeur gaat sterk uit naar een museale voorziening. Dit wordt nog nader onderzocht.

29. *Waar komen de boten vandaan die in de haven zijn ingetekend? Er komen hier toch nauwelijks zeilboten langs!*

Op de afbeeldingen zijn de boten met name opgenomen om een idee te geven van de maat en schaal van de haven. Het gebruik voor juist dit soort zeilboten is, hoewel het gebied tussen Arnhem en Nijmegen, langs de grote en kleinere rivieren een steeds populairder watersportgebied wordt, niet nader onderzocht. De manier waarop de haven gaat functioneren is in het Schetsboek nog niet uitgewerkt.

30. *Passen deze plannen wel bij de schaal van een provinciestad als Arnhem?*

De bestaande stedenbouwkundige structuur past niet bij de positie van Arnhem als vijfde winkel- en zesde kantorenstad van Nederland. Bovendien is deze huidige structuur niet geschikt voor de schaal sprong die hoort bij de komst van de hoge snelheidstrein. Een zekere schaalvergroting en opwaardering is dus noodzakelijk. Maar daarbij is goed in de gaten gehouden dat de nieuwe plannen aansluiten bij het bestaande karakter van de stad. Bij de ontwikkeling van het Schetsboek heeft de menselijke maat en de beleving van de stad voor voetgangers centraal gestaan. Ook de verdeling van het gebied in stadsbuurten zorgt voor een gevoel van kleinschaligheid binnen een groter kader.

31. *Arnhem blijft maar uitbreiden: meer winkels, meer kantoren, meer woningen. En dat op veel verschillende locaties. Kun je al die woningen en kantoren wel kwijt?*

Verschillende marktonderzoeken door gerenommeerde bureaus vormen de basis voor de huidige Rijnboogplannen. Het laatste onderzoek dat we hebben laten uitvoeren is door Twynstra-Gudde opgesteld. Uit deze onderzoeken komt naar voren dat de vraag naar kantoren en woningen in de binnenstad van Arnhem flink groter is dan wij met dit Schetsboek toevoegen. Daarnaast valt de toevoeging van het programma in relatie tot de tijdspanne die er mee is gemoeid mee. We

zijn er dan ook van overtuigd dat we de kantoorruimte en huizen gemakkelijk kwijt zullen raken.

32. *De bebouwingsdichtheid is zo groot en de gebouwen zijn zo hoog. Past dat wel in het stadsgezicht?*

Het stadsgezicht zal door de ingrepen veranderen. Maar de typisch Arnhemse elementen behouden hun eigen belangrijke plek. Zo blijft de Eusebiuskerk met kop en schouders boven de nieuwe gebouwen uitsteken. Het aanzicht van de Rijnsoever in Coehoorn met de krul en al die wegen verdient op dit moment natuurlijk geen schoonheidsprijs. Door hier gebouwen langs de Rijn te realiseren, denken wij dat het stadsgezicht wordt vernieuwd, verbeterd en versterkt. Dit geldt ook voor de toe te voegen gebouwen aan en ten zuiden van het Kerkplein.

33. *Gaan de ontwikkelingen in de hele stad niet lijden onder de financiële lasten van dit project?*

U kunt erop vertrouwen dat de andere plannen in Arnhem niet te lijden zullen hebben onder dit project. Het Rijnboogproject zal namelijk zoveel mogelijk zichzelf moeten betalen door de verkoopopbrengsten in het plangebied. Om de tekorten aan te vullen vragen we subsidies aan bij provincie, rijk en de Europese Gemeenschap.

34. *Kan Arnhem dit wel aan?*

Uit de onderzoeken die we hebben gehouden voordat we het Schetsboek hebben opgesteld, blijkt dat wat betreft het aantal woningen en kantoren de behoefte bestaat. Er is een grote vraag naar woningen, kantoren en winkels in het gebied. Arnhem zal de schaalvergroting dus wel aankunnen. Wij denken dat de Rijnboogorganisatie - met als deelnemers de gemeente, woningstichting Portaal, twee beleggers en twee projectontwikkelaars - goed in staat moet zijn om de uitvoering van de voorgestelde ideeën op zich te nemen.

Het ontwerp...

35. *Ontstaat er straks geen contrast tussen het nieuwe Rijnboog en andere wijken en buurten in en rond het centrum? Met andere woorden, hoe sluit de nieuwbouw aan bij de bestaande bebouwing en infrastructuur?*

In het Schetsboek is de aansluiting tussen oud en nieuw van groot

belang. Het best en meest treffend verwoordt De Solà-Morales dit zelf: “De kunst is om aansluiting te zoeken met de bestaande stad. Niet door deze te kopiëren of in contrasten te werken. Daar zijn al zoveel minder geslaagde voorbeelden van. Maar door in een iets andere en modernere jas straten en pleinen, wonen, werken en winkelen van bestaand naar nieuw moeiteloos in elkaar te laten overvloeien.”

36. *Komt er ook een plan voor de Stadsblokken aan de overkant van de Rijn, zodat er iets is te zien vanaf de Rijnkade?*

De gemeente Arnhem onderzoekt, in samenwerking met Rijkswaterstaat, de mogelijkheden voor een stadspark (met plaats voor natuur en recreatie) voor de Stadsblokken. Dit park krijgt een functie voor de inwoners van Malburgen en Rijnboog. Momenteel ligt bij Rijkswaterstaat het initiatief dit verder uit te werken.

37. *Hoe essentieel is de haven?*

De haven is een kenmerkend onderdeel van de ideeën in het Schetsboek. Het geeft het gebied een bijzondere uitstraling en zorgt voor aantrekkingskracht van het gebied. Deze ingreep is belangrijk om de kwaliteit van het gebied ten zuiden van het Kerkplein te vergroten.

38. *Hoe zit het met de sociale veiligheid in het nieuwe Rijnboog?*

Sociale veiligheid is een belangrijk uitgangspunt bij het ontwerp van de binnenstad in het algemeen en in het Rijnbooggebied in het bijzonder. Bij de uitwerking van het Masterplan (na vaststelling) krijgt de veiligheid concreter vorm.

39. *Hoe zit het met de sociale veiligheid in de overkapte havengebouwen?*

Dat is een belangrijk aandachtspunt bij de concretisering van de plannen. Bij de uitwerking en het uiteindelijk ontwerp van het Havenkwartier, na het vaststellen van het Masterplan, krijgt sociale veiligheid in relatie tot een eventuele overkapping onze nadrukkelijke aandacht.

40. *Kunnen we meepraten over de architectuur van de flats?*

Pas na het afronden van het Masterplan, bij het opstellen van bouwplannen is invulling van architectuur aan de orde. De bouwplannen worden ter toetsing voorgelegd aan de welstandcommissie. De aanvraag voor een bouwvergunning wordt officieel ter visie gelegd en daarbij kunt u reageren op de architectuur.

41. *Kunnen er historische ontwerpen en gevels terugkomen in het gebied?*

We zijn nu nog niet zo ver. Wel kunnen we zeggen dat de architectuur moet aansluiten bij de omgeving. Dat kan historiserend, maar het hoeft niet per se. Het is aan de architecten en hun opdrachtgevers om in het stadium van bouwplannen te zorgen voor een zodanige uitwerking, dat het een waardevolle bijdrage levert aan het stadsbeeld.

42. *De krul ligt op de plek waar vroeger een haven was. In deze omgeving ligt dan ook heel veel puin. Kan hier wel gebouwd worden?*

We hebben al onderzoek laten doen naar het bouwen op deze plek. Op het eerste gezicht lijkt het mogelijk om hier te bouwen. Bij de uitwerking van de plannen wordt dit nog nader onderzocht.

Coehoorn...

43. *Hoe hoog worden de flats aan de Boterdijk?*

De hoogte van de torens is momenteel nog niet exact bekend. Het Schetsboek geeft slechts een indicatie van de hoogte en geeft de plek aan waar hoogbouw en waar laagbouw komt. Het Schetsboek houdt op dit moment rekening met 8 tot 10 lagen (24 tot 30 meter). Nabij de aanlanding van de Mandelabrug kunnen de flats iets hoger worden, tot circa 14 lagen (40 meter). Pas als de torens worden ontworpen, is met zekerheid te zeggen uit hoeveel verdiepingen een woontoren komt te bestaan en hoe hoog ze dus worden.

44. *Wordt de Boterdijk het stadspark?*

In het Schetsboek gaan we inderdaad uit van een soort stadspark op die plaats. Dit park vormt de overgang van het groene besloten singelmilieu naar de weidsheid van het rivierenlandschap en de groene oever van de Rijn richting Oosterbeek.

45. *Komt er een studie naar de toekomstige lichtinval langs de Rijn als straks de hoogbouw er staat?*

Bij de uitwerking van het Masterplan (na vaststelling in december) zijn de gevolgen van de bebouwing voor de inval van het licht onderdeel van de ontwerppoging.

46. *Kun je de Rijn wel zien liggen vanuit het Coehoorgebied? De Rijn ligt immers lager en er komen straks hoge torenflats voor te staan.*
De straten in het Coehoorgebied lopen nu nog deels parallel aan de Rijn. In het Schetsboek wordt onderzocht of, door een meer haakse richting, uitzicht op de rivier kan ontstaan. De woontorens worden zo geplaatst dat je er langs kunt kijken zodat zicht op de Rijn aanwezig is.

47. *Wat gebeurt er met het uitzicht van de Du Soleilflat?*
Er is hoge bebouwing gepland tussen de Du Soleilflat en de Rijn. Die nieuwbouw zal zeker een deel van het huidige uitzicht wegnemen. Maar de rivier blijft er tussendoor wel zichtbaar.

48. *Worden er zichtlijnen doorbroken door de nieuwbouw in Coehoorn-Zuid?*
In Coehoorn-Zuid komen enkele hoge gebouwen te staan, die zeker een deel van het huidige uitzicht vanuit Coehoorn-Noord wegnemen. De rivier blijft er tussendoor wel zichtbaar. Op straatniveau komt de Rijn zelfs veel beter in zicht, omdat de straten op de rivier worden gericht.

49. *Hoe zit het met het winterbed van de Rijn?*
Met de bebouwing in Coehoorn-Zuid blijven we net buiten het winterbed van de rivier. Natuurlijk overleggen we over het bouwen langs de Rijn met Rijkswaterstaat.

De haven en het Havenkwartier...

50. *Wat is de culturele betekenis van een haven als die er nooit heeft gelegen?*

De haven heeft geen historische betekenis. Het moet dan ook geen imitatie van een historisch beeld worden, maar een eigentijdse, aantrekkelijke en levendige haven. Een haven die meehelpt de stad te verbinden met de rivier.

51. *Hebben jullie wel aan de enorme hoogteverschillen gedacht in het zomer- en winterpeil van de Rijn? Stroomt de stad niet onder bij hoog water?*

De haven kan worden aangelegd zonder dat de stad onder water loopt. De schetsen voor de haven zijn gebaseerd op studies van een ingenieursbureau. Daarbij is goed rekening gehouden met de hoge waterstanden. Zo moet rondom de haven een muur komen, waarvan de

bovenkant even hoog is als de muur langs de Rijnkade. Op sommige plaatsen, zoals bij de Weerdjesstraat, hogen we de straat op tot ongeveer 80 centimeter onder de bovenkant van de muur. Op basis van recent onderzoek concludeert een civieltechnische ingenieursbureau overigens dat de aanleg van de haven technisch goed haalbaar is.

52. *Wat is de recreatieve waarde van een stadshaven?*

Een haven met terrassen en een flaneerboulevard maakt het verblijf in de stad zeer aangenaam. Het geeft dit nieuwe stadsdeel een belangrijke impuls om bruisender te worden.

53. *Waarom geen haven bij de Stadsblokken? Dat is gemakkelijker en goedkoper en er kunnen veel grotere en mooiere boten in terecht.*

De haven is aan de noordzijde van de Rijn gesitueerd omdat we in dit gebied levendiger en aantrekkelijker willen maken en de stad zo te verbinden met de rivier. Uit ervaring blijkt dat een haven altijd voor gezelligheid en levendigheid zorgt en het dus een zeer belangrijke toevoeging voor dit gebied kan zijn. Wij denken dat een haven in het centrum, samen met winkels, woningen en (culturele) voorzieningen, de aantrekkelijkheid van de Arnhemse binnenstad extra kan versterken.

54. *Kijk je bij laag water niet heel ver naar beneden langs de kadewanden?*

De hoogte van de kademuren is ook voor ons nog een belangrijke vraag die thans door de ontwerpers wordt opgelost. Voorop staat dat het water en de boten steeds zo goed mogelijk zichtbaar zijn. We zoeken nu uit hoe de haven dan het beste vorm kan krijgen.

55. *De haven onderbreekt de flaneerboulevard. Komt er op die plek een leuke brug voor voetgangers?*

Het idee is niet de Flaneerboulevard te onderbreken, maar hem uit te breiden met de straten rondom de Haven. De brug bij de Weerdjesstraat vormt de oversteekmogelijkheid. Vanaf deze brug heb je een prachtig uitzicht naar de stad en naar de rivier. De haven maakt zo deel uit van de flaneerboulevard. De wenselijkheid van een brug voor voetgangers ter plaatse van de Rijnkade wordt overigens nog nader onderzocht.

56. *Waarom komt de haven niet terug op de oude plek?*

Met de haven willen we een aantrekkelijke voetgangersverbinding maken tussen de binnenstad en de rivier. Een haven op de oude locatie bij het Roermondsplein draagt daar minder aan bij dan een haven bij de Nieuwstraat.

57. *Neemt het havengebouw het zicht op de kerk niet weg?*

Het havengebouw zal op grotere afstand het zicht zeker niet wegnemen want de Eusebiuskerk blijft het hoogste gebouw van de stad. Vanaf de rivier of vanuit Arnhem-Zuid zie je de kerk dus nog steeds als belangrijkste herkenningspunt in de Arnhemse skyline. Vanaf sommige punten dichterbij zie je de kerk minder maar ook hier blijft het uitzicht op veel plekken behouden.

58. *Het Schetsboek wil de rivier naar de stad toe halen met een haven, maar plaatst er vervolgens een groot gebouw voor. Zo zie je hem toch niet?*

Het gebouw op de kop van de haven mag het zicht op de haven en de routes tussen binnenstad en Rijn niet belemmeren. Het ontwerp van het gebouw moet hier rekening mee houden.

59. *Wat verwachten jullie van de aantrekkingskracht van de haven?*

De verwachting is dat de haven en het gebied daaromheen een heel gezellig gebied wordt met horeca en leuke winkels. Ervaringen leren dat havens altijd een grote aantrekkingskracht hebben en levendige plekken in een stad zijn. In Arnhem verwachten we dat ook. Het moet een plek worden waar je graag naar toe gaat, bijvoorbeeld om op een terrasje te zitten en te genieten van het uitzicht.

60. *Is het een idee om de Jansbeek en de haven te verbinden?*

Zo'n verbinding is denkbaar, maar zal niet veel bijdragen aan het verbinden van de stad met de rivier. Voor een goede water- en bodemkwaliteit kan dit idee wel zinnig zijn.

61. *Bezorgt de haven de woningen geen overlast?*

Wie er voor kiest om bij de haven te wonen, kiest voor een bijzondere omgeving. Dat kan heel aantrekkelijk zijn, maar brengt soms ook enige overlast met zich mee.

62. *Waarom wordt de rivier naar de stad gebracht in plaats van andersom?*

Het gebeurt allebei. Aan de ene kant brengt de haven het water dieper de binnenstad in. Aan de andere kant zorgt de realisering van het Havenkwartier voor uitbreiding van de binnenstad tot aan de Rijnkade. Bovendien zal de haven zorgen voor aantrekkelijke activiteiten in de zuidelijke binnenstad. Daarbij denken we aan terrassen en andere aan water gekoppelde voorzieningen.

63. *Mag er van Rijkswaterstaat wel een haven komen?*

Met Rijkswaterstaat, maar ook met het waterschap, overleggen we over de aanleg van de haven. Ook bekijken we samen onder welke condities een haven op die plaats mogelijk is. De eerste reacties van beide partijen waren positief maar wel kritisch. Uiteindelijk groen licht van beide organisaties is afhankelijk van gekozen technische oplossingen.

64. *Kunnen de Arnhemse beken op de haven worden aangesloten?*

We onderzoeken of aansluiting van de beken op de haven technisch mogelijk is. We verwachten overigens niet dat deze aansluiting dan ook in het ontwerp te zien is. Maar ook dat gaan we onderzoeken.

65. *Zijn er terrassen gepland op de lage kade van de Rijnkade? Komen deze wel in de zon te liggen?*

Zoals ook op de schetsen te zien is, is de drijvende kade voorzien aan de westzijde van de Haven want hier komt de zon het langst. Aan de oostzijde komen ook wel terrassen, maar deze bevinden zich deels onder de overkapping van het Havengebouw.

66. *Waarom komt er geen sluiscombinatie met een voetgangersbrug?*

We hebben nu gekozen voor een open haven. Dat zorgt voor meer levendigheid en je ziet de Rijn beter. Een sluis zou bovendien veel ruimte in beslag nemen. Overigens studeren we nog op varianten voor de uitvoering van de haven.

Verkeer...

67. *Wordt de Weerdjesstraat breder nu ook de bus er door gaat?*

Het deel van de straat dat nu bestaat uit twee rijstroken wordt straks breder. Er komen in totaal drie rijstroken: twee voor auto en bus in de richting west-oost en één busstrook in de tegenrichting. Zo bundelen

we het verkeer van de Weerdjesstraat en de Nieuwe Oeverstraat-Kleine Oord-Broerenstraat.

68. Waarom geen ringweg via Meinerswijk?

We kiezen in het Schetsboek, conform het Stedelijk Verkeers- en Vervoersplan 2000-2010 voor een west-oost autoverkeersfunctie op de Weerdjesstraat. In dit plan is voor variant A van de Omsingeling Doorbroken gekozen. Dit houdt in dat er voorlopig vastgehouden wordt aan een gesloten ring rond de binnenstad in de directe omgeving ervan: dus Singels, Weerdjesstraat, Trans, Eusebiusplein, Oranjewachtstraat/Rijnkade.

69. Is er onderzoek gedaan naar de ondertunneling van de Weerdjesstraat?

Wij hebben de mogelijkheden van een tunnel onder de Weerdjesstraat onderzocht. In de eerste plaats is uit oogpunt van de leefbaarheid en sociale veiligheid een tunnel ongewenst. In de tweede plaats is de bereikbaarheid van omliggende gebieden van groot belang. Met een tunnel is de bereikbaarheid van de direct naast de Weerdjesstraat liggende gebieden problematisch. Daarnaast is ondertunneling van de Weerdjesstraat een veel te dure oplossing.

Voor De Solà-Morales was doorslaggevend dat autoverkeer dat thuishoort in een stad (dus geen doorgaand autoverkeer) ook gezien mag worden en mede daardoor de levendigheid en de vitaliteit van een stad vergroot.

70. Wat gebeurt er met de weg langs het Roermondsplein?

De Oude Kraan blijft. Het wegvak tussen Weerdjesstraat en Rijnkade wordt nog nader onderzocht.

71. Het verkeer op de Mandelabrug loopt nu vast: wordt dat erger?

Het verkeer op de Nelson Mandelabrug en Onderlangs loopt vooral vast door de verkeersregeling bij de kruising met de Utrechtseweg. De oplossing van deze problemen moet in samenhang en in groter verband worden gezocht. Het weghalen van de rechtstreekse verbinding tussen de krul en Onderlangs draagt bij aan deze oplossing.

72. Hoe zit het met de rijrichting op de ringweg (buitensingels), blijft de filosofie van de Omsingeling Doorbroken gehandhaafd?

De uitgangspunten van de Omsingeling Doorbroken vormen tevens de uitgangspunten voor het Rijnboogplan. Deze filosofie blijft dus gehandhaafd.

73. Wordt de Oude Kraan in de toekomst tweerichtingsverkeer?

Ja

74. De Bergstraat wordt gebruikt als sluiproute richting A12. Hoe kan dit worden tegengegaan?

Wij gaan er van uit dat er straks in Coehoorn-Noord geen doorgaand rijverkeer plaatsvindt tussen Roermondsplein/Oude Kraan en Utrechtsestraat.

75. Kan de krul niet worden weggehaald?

Ja, dat kan. Denk aan de Structuurvisie van Soeters en Van Berkel, waarin de krul is weggedacht. Onderzoek wees uit dat het constructietechnisch en verkeertechnisch kan, maar dat het wel de nodige haken en ogen met zich meebrengt. In het Schetsboek hebben we deze vraag echter met neen beantwoord. Wij vinden de krul acceptabeler dan de bus-/fietsbrug.

76. Is wonen in de krul wel mogelijk met al het geluid en de stank van het verkeer?

We hebben nog niet onderzocht of de verwachte verkeersstromen te veel geluid en stank veroorzaken. Als wonen hier niet kan, bekijken we de mogelijkheden van kantoren en andere voorzieningen. Maar op dit moment gaan we uit van een woonfunctie.

77. Is de consequentie van deze plannen dat de auto uit het gebied verdwijnt?

Nee. In het Schetsboek beogen we een stad die goed bereikbaar is voor alle verkeersvormen inclusief de auto. Voor het 'blik op straat' zoeken we een oplossing, bijvoorbeeld door nieuwe parkeerplaatsen onder de grond. Hoe en of dat lukt, zijn we nu aan het uitzoeken.

78. Hoe zit het met parkeren en dan vooral het parkeren dichtbij de winkels?

Ons uitgangspunt is om alle parkeerplaatsen in parkeergarages te realiseren. De nadruk ligt hierbij op ondergronds parkeren. Daarnaast

komen er ook enkele parkeerplaatsen op maaiveld ten behoeve van laden en lossen. Uiteraard komen de nieuwe parkeergarages dichtbij de (nieuwe) brandpunten voor winkels te liggen. Voor bewoners zoeken we parkeeroplossingen zoveel mogelijk in de wijken en op 'blokniveau'.

79. *Hoe wordt het parkeren in het algemeen en bij de flats in Coehoorn-Noord en bij de HKA in het bijzonder opgelost?*
Dat weten we nog niet exact.

80. *Waar moeten de bewoners van de Du Soleilflat parkeren?*
Voor de bewoners van deze flat zoeken we een goede parkeergelegenheid. Hoe die precies vorm moet krijgen weten we nog niet.

81. *Blijft de reistijd met de bus acceptabel?*
De bus krijgt absolute voorrang op de krul, het verkeersplein en het Nieuwe Plein. Op die manier blijft de reistijd zo kort mogelijk.

82. *Waarom wordt de busbrug weggehaald? En wat zijn hiervan de gevolgen, bijvoorbeeld voor Connexxion?*
Wij stellen voor de busbrug weg te halen om de singelstructuur op het Nieuwe Plein te kunnen verbinden met de Rijn en daardoor al vanaf het Willemsplein een relatie te leggen met museum en Rijn. Gevolg is een andere afwikkeling voor bus en fiets.

83. *Openbaar vervoer heeft altijd hoog in het vaandel gestaan. Het moest helpen de auto uit de stad te krijgen. Nu halen we de enige busbaan in de stad weg. Nemen we het openbaar vervoer dan wel serieus?*

Ja, dat doen we wel degelijk ondanks het slopen van de busbrug. Overigens hebben ook wij moeten wennen aan het idee de busbrug te slopen. De afwikkeling van het verkeer aan de noordzijde van de Mandelabrug verandert nadrukkelijk. De krul blijft weliswaar gehandhaafd, maar zal door een andere inrichting meer allure van een stadsstraat krijgen, welke uitkomt op een nieuwe rotonde. Rond en onder deze stadsstraat komen nieuwe functies die veel mensen aantrekken. Een deel van die mensen wil deze functies per openbaar vervoer kunnen bereiken. Alle betrokkenen zijn het erover eens dat je die gevraagde OV-bereikbaarheid moet bieden (overigens naast een goede bereikbaarheid per fiets, te voet en per auto). Dus laat je de bus via

de krul, het verkeersplein en het Nieuwe Plein naar Arnhem Centraal rijden (en vice versa). Die route is langer, maar levert ook meer passagiers op (nieuwe halten bij de nieuwe functies). De opbrengsten van deze nieuwe reizigers betalen de extra inzet, die nodig is om de iets langere reistijd te financieren. De zittende passagiers ervaren de rit als plezierig, want deze voert door aantrekkelijk stedelijk gebied en is snel. Want voor de kwaliteit van het openbaar vervoer stelt de gemeente als randvoorwaarde dat de bus zo snel als mogelijk – met absolute voorrang dus – kan doorrijden over de krul, het verkeersplein en Nieuwe Plein (en vice versa).

84. *Moeten de fietsers uit Arnhem-Zuid gebruik maken van de krul?*
We zijn nog niet uit een goede oplossing voor fietsers. Voor met name de fietsers naar Arnhem-Zuid moeten we nog een goede oplossing bedenken. Dit heeft onze prioriteit.

85. *Wat gebeurt er met de loopbrug van de Molenkom naar de Mandelabrug?*
Dat weten we nog niet. In het Schetsboek is aangegeven dat er een goede oplossing moet komen tussen het einde van de fietsbrug (in het gebouw) en het maaiveld nabij het verkeersplein. Hiervoor is waarschijnlijk een technische oplossing nodig. Hiernaar wordt nader onderzoek verricht. In dit onderzoek wordt de bestaande loopbrug van de Molenkom naar de brug "meegenomen".

Wet Voorkeursrecht Gemeenten (Wvg)...

86. *Wat is de Wet Voorkeursrecht Gemeenten?*
Wvg staat voor Wet voorkeursrecht gemeenten. Indien u van plan bent om uw huis te verkopen en u woont in het gebied waar het gemeentelijk voorkeursrecht geldt, dan biedt u uw woning schriftelijk aan de gemeente te koop aan. Onafhankelijke makelaars bepalen dan een verkoopprijs.

87. *Rust er nog steeds een WVG op het Paradijsgebied?*
Ja; mensen in het Paradijsgebied moeten bij de verkoop van hun pand in eerste instantie de gemeente benaderen.

88. *Wordt de WVG van toepassing op het hele plangebied?*
Op dit moment wordt dat niet overwogen.

Verhuizen...

89. *Hoe lang gaat het duren voordat het gebied waar ik woon aan de beurt is?*

In het Schetsboek voor het Masterplan is een heel globale fasering opgenomen die loopt tot 2022. De uitvoering van de eerste fase zal ongeveer over vier jaar van start gaan, maar andere delen van het Rijnbooggebied komen pas veel later aan bod. Wanneer uw wijk precies aan de beurt komt, is dus moeilijk te zeggen. Als de plannen eind dit jaar verder zijn uitgewerkt in het Masterplan, komt er meer duidelijkheid over de fasering. We houden de bewoners van het gebied natuurlijk op de hoogte.

90. *Ik was eigenlijk al van plan om mijn huis te verkopen voordat ik van deze plannen hoorde. Wat moet ik nu doen? Mijn huis is praktisch onverkoopbaar geworden!*

Nee, uw huis is niet onverkoopbaar geworden. Indien u van plan bent om uw huis te verkopen en u woont in het gebied waar het gemeentelijk voorkeursrecht geldt, dan biedt u uw woning schriftelijk aan de gemeente te koop aan. De gemeente zal vervolgens in beginsel gebruik maken van haar recht om uw woning tegen marktwaarde aan te kopen.

Indien u van plan bent om uw huis te verkopen maar u woont niet in het gebied waar het gemeentelijk voorkeursrecht geldt, dan bekijkt de gemeente op dit moment van geval tot geval of aankoop tegen marktwaarde gewenst is.

91. *Is het nog zinvol om bijvoorbeeld nieuwe vloerbedekking op de trap te leggen? Of mijn huis te verbouwen?*

Dit is een zeer persoonlijke vraag. U zult zelf de afweging moeten maken op basis van uw woonwensen, hoe snel u wilt verhuizen en de fasering van het plangebied. Om deze beslissing te vergemakkelijken, zullen we zo snel mogelijk duidelijkheid geven over de fasering van de bouw. Dit is echter pas mogelijk als het Masterplan is vastgesteld. Ook het al dan niet verbouwen blijft een eigen keus. Bij een verbouwing die de kwaliteit van uw woning duidelijk verbetert, stijgt in principe ook de marktwaarde van het pand. Maar het is meestal niet zo dat u de volledige kosten van de verbouwing bij de oude waarde van het huis op kunt tellen. Een persoonlijke afweging blijft dus heel belangrijk.

92. *Hoe weet ik dat de gemeente echt een marktconforme prijs voor mijn huis wil betalen? Hebben jullie geen 'deal' gesloten met een 'onafhankelijke' makelaar?*

U kunt erop vertrouwen dat wij géén deals sluiten. Daarnaast heeft u alle recht om een eigen makelaar in te schakelen. Indien u het niet met de gemeentelijke aanbieder eens bent en u woont buiten het Wvg-gebied, dan staat het u vrij uw woning aan de hoogste bieder te verkopen.

Indien u het niet met de gemeentelijke aanbieder eens bent en u woont binnen het Wvg-gebied, dan kunt u de gemeente verzoeken om de rechtbank in te schakelen bij de vaststelling van de koopsom.

93. *Koopt de gemeente ook panden aan die niet direct gesloopt worden voor de Rijnboogplannen? Bijvoorbeeld panden die in waarde dalen of moeilijk te verkopen zijn, omdat maar weinig mensen het risico durven nemen om nu een pand in het plangebied te kopen.*

Wanneer het niet voor het plan nodig is, kopen we geen panden. De wet op de Ruimtelijk Ordening biedt een voorziening in het geval iemands onroerend goed in waarde daalt als gevolg van planologische maatregelen. Het is overigens heel waarschijnlijk dat onroerend goed in het Rijnbooggebied en daar buiten door de uitvoering van de plannen in waarde stijgt.

94. *Wat gaat er gebeuren met de huizen die de gemeente al eerder heeft aangekocht voor de plannen rondom Rijnkade en Paradijs? Worden die nog steeds gesloopt?*

De meeste huizen die inmiddels zijn aangekocht, moeten ook in de nieuwe plannen gesloopt worden.

95. *Bij wie kan ik terecht voor eventuele verkoop van mijn huis?*

Als u binnen het Wvg-gebied woont, biedt u uw woning aan de gemeente te koop aan. Uw brief komt dan bij de afdeling Vastgoed terecht die contact met u zal opnemen.

Als u buiten het Wvg-gebied woont, kunt u eveneens uw woning schriftelijk aan de gemeente te koop aanbieden. Ook die brief komt bij de afdeling Vastgoed terecht, die vervolgens contact met u zal opnemen.

96. *Hoeveel tijd trekken jullie uit om bewoners van een gebied ergens anders onder te brengen?*

Dat verschilt per gebied. Een gebied als de haven denken we in ongeveer drie jaar bouwrijp te maken. In een Sociaal Plan gaan we onder andere in op individuele wensen ten aanzien van vervangende woonruimte.

97. *Als ik nu moet verhuizen omdat jullie mijn goedkope huurhuis willen slopen, kom ik over een aantal jaar graag weer in dit deel van de stad wonen. Bieden jullie mij betaalbare vervangende woonruimte aan?*

Sociale woningbouw vormt een onderdeel van de nieuwe plannen. Het aantal woningen in deze categorie blijft gelijk. We kunnen dan ook wel een vervangende woning aanbieden, maar dezelfde huurprijzen kunnen we niet garanderen. Huurprijzen zijn immers vooral afhankelijk van de kwaliteit van de woning. Als die verbetert, gaat de huurprijs omhoog. In het Sociaal Plan gaan we hier dieper op in.

98. *Als je eerst naar een tijdelijke woning moet verhuizen en dan pas naar een nieuwe, definitieve woning, krijg je dan ook twee keer een vergoeding voor de verhuiskosten?*

Twee keer een verhuiskostenvergoeding is niet aan de orde want het is niet de bedoeling dat mensen twee keer moeten verhuizen. In sommige gebieden wordt nauwelijks gesloopt en komen er vooral nieuwe woningen bij. In deze delen van Rijnboog kunnen dan de mensen terecht die uit een te slopen pand komen. Het streven is dus één keer verhuizen. Er zijn allerlei regelingen voor de kosten die zo'n verhuizing met zich meebrengt. In het sociaal plan komt dat allemaal aan de orde.

99. *Waarom stellen jullie niet vast een sociaal plan op?*

We praten nu nog over het Schetsboek. Het definitieve plan kan er dan ook heel anders uit komen te zien. Huizen waarvan we nu denken dat ze gesloopt moeten worden, blijven straks misschien toch staan. Ook wij moeten dus eerst duidelijkheid hebben. Pas als het Masterplan gereed is, kunnen we met de bewoners in de eerste fase in gesprek gaan. Waarschijnlijk is dat aan het einde van dit jaar. We starten met het sociaal plan, twee jaar voor de start van uitvoering van een bepaald deelgebied.

100. *Ik woon nu in de binnenstad en wil daar straks weer graag gaan wonen. Kan dat wel? In de binnenstad komen immers zelden woningen vrij.*

Natuurlijk kunt u aangeven waar u straks wilt wonen. De mogelijkheden hiervoor, bijvoorbeeld met Stadsvernieuwingsurgentie, moeten we dan met elkaar bespreken.

101. *Krijgen de huidige bewoners de eerste keuze bij het uitzoeken van nieuwe woningen?*

Op zich is dit een goed idee, maar het is nog te vroeg om hier nu een zinnig antwoord op te geven.

Fasering...

102. *Hoe ziet de fasering van het plan er uit?*

In het Schetsboek voor het Masterplan is een heel globale fasering opgenomen die loopt tot 2022 en is opgedeeld in drie delen. De eerste fase duurt tot 2012 en het is de bedoeling dat dan de meest spraakmakende onderdelen uit het plan, zoals het Havenkwartier en het oostelijke deel van Coehoorn-Noord bijvoorbeeld worden gerealiseerd. In fase twee (tot 2017) staan Coehoorn-Zuid en de openbare ruimte rondom de Weerdjesstraat onder meer gepland. In fase drie wordt het project afgerond met onder andere de realisatie van een parkeergarage onder de markt. De uitvoering van de eerste fase zal ongeveer over vier jaar van start gaan. Op dit moment kunnen we nog geen zekerheid geven over deze fasering. Als we alle reacties op het Schetsboek hebben verwerkt en de eerste inspraakperiode is afgerond, kan de gemeenteraad het Masterplan vaststellen. Daarmee komt meer duidelijkheid en zekerheid over de planning. We kunnen dan ook de fasering meer in detail uitwerken.

103. *De uitvoering van de plannen is verspreid over een lange termijn. Als halverwege het project de economie verslechtert, gaat dan niet de bijl in de financiën?*

De kwaliteit en voortgang van het plan waarborgen we vooraf door bijvoorbeeld nu al goed na te denken over de betaalbaarheid van de ingrepen en goede afspraken te maken met de betrokken partijen. Uiteraard houden we daarbij rekening met economische trends. Het richtprogramma is minder omvangrijk dan markttechnisch mogelijk zou zijn. Wanneer de economie onverhoopt flink verslechtert, is het mogelijk het programma en de fasering aan te passen.

Beheer en realisatie...

104. *Hoe wordt voorkomen dat de buurt achteruit gaat in de periode voor de sloop?*

De leefbaarheid en bereikbaarheid van de stad verdienen juist in de bouwfase veel aandacht. De gemeente zal de aangekochte panden goed onderhouden en zoveel mogelijk tijdelijk verhuren tegen marktconforme prijzen. Zo willen we achteruitgang van de buurt voorkomen. Daarnaast willen we na vaststelling van het Masterplan samen met bewoners, ondernemers en andere organisaties in het gebied aan de slag met een beheerplan. Hiervoor kunnen we een beheercoördinator inschakelen. Deze krijgt dan een budget om het gebied op peil te houden. Aandachtspunten zijn bijvoorbeeld de bestrating, het openbare groen en de inrichting van de openbare ruimte. Maar op dit moment in de planvorming is zo'n beheerplan nog te voorbarig.

105. *De VVE Roodenburg wil graag als private partij meedenken en participeren in de mogelijke ontwikkeling van de Rijnboogplannen. Hoe kunnen ze dat doen?*

Bij het opstellen van het Schetsboek en het Masterplan werkt de gemeente samen met 5 private partijen en 2 publieke partijen. De VVE als zesde private partij bij de planvorming is voorlopig niet aan de orde. Het is echter wel denkbaar dat groepen in het gebied op één of andere wijze risicodragend meeparticiperen in de uitwerking van de plannen. Hier wordt nog nader over nagedacht.

106. *Het Rijnbooggebied zal jarenlang het middelpunt van bouwactiviteiten zijn. Hoe voorkomen jullie dat ondernemers hierdoor uit Arnhem wegtrekken?*

Met de Rijnboogplannen proberen we de Arnhemse binnenstad aantrekkelijk te maken en te houden voor ondernemers: een duurzaam en hoogwaardig ondernemersklimaat dus. Hiermee denken wij het wegtrekken van ondernemers op de lange termijn te voorkomen. Maar het uitvoeren van de plannen brengt natuurlijk de nodige overlast met zich mee. Daarom kijken we samen met de ondernemers en de bewoners van het gebied hoe we de stad leefbaar en bereikbaar kunnen houden. Zodat ook de koopkracht op een aanvaardbaar peil blijft.

107. *Ik woon midden in het gebied, maar volgens de tekeningen blijft mijn huis staan. Kan ik eventuele schade op de gemeente verhalen?*

Bij de uitvoering van de plannen proberen we overlast zoveel mogelijk te voorkomen. Enige overlast is echter onvermijdelijk. Om te beoordelen of eventuele schade door bouwactiviteiten is ontstaan, wordt voor de start van de bouwactiviteiten de huidige staat van de woningen opgenomen. De wet op de Ruimtelijk Ordening biedt een voorziening in het geval iemands onroerend goed in waarde daalt als gevolg van planologische maatregelen. Overigens stijgen woningen ook in waarde ten gevolge van de plannen.

108. *Bent u niet bang voor een daling van de koopstromen in Arnhem tijdens de uitvoeringsfase? Gaat u dat onderzoeken en monitoren tijdens de start van de bouwactiviteiten?*

We zijn niet bang voor een daling van koopstromen. Het Rijnbooggebied is thans weinig levendig. Door de uitvoering van de ideeën in het Schetsboek worden grotere koopstromen naar het gebied getrokken. De suggestie van het monitoren van de koopstromen nemen we wel mee naar een later stadium.

109. *Wat kun je als bewoner doen tegen allerlei veranderingen voor je huis, bijvoorbeeld een groot gebouw dat je uitzicht wegneemt?*

We bouwen niets zonder een bestemmingsplan of zelfstandige projectprocedure (voorheen: "artikel 19-procedure"). Voordat zo'n plan gemaakt is, kan iedereen tijdens de inspraakprocedure bezwaar maken tegen voorgenomen ingrepen.

Hoe kunnen we meepraten...

110. *Wij hebben al veel energie in het vorige plan voor het Paradijsgebied gestopt en nu verwachten jullie dat we weer meepraten over dit Schetsboek. Kunnen jullie garanderen dat het met onze inzet nu niet op dezelfde manier gaat als de vorige keer?*

De opmerkingen uit de Paradijs-bijeenkomsten hebben we aan de De Solà-Morales meegegeven als basis voor de nieuwe visie. Uw reacties zijn dus zeker niet verdwenen. Ook bij dit plan zullen we zorgvuldig omgaan met alle vragen en opmerkingen. Ze worden opgenomen in een notitie die samen met het Schetsboek wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

C Bijlage: E-mail via rijnboog@arnhem.nl

In deze bijlage zijn de afgelopen maanden ontvangen mailtjes integraal opgenomen. Alle mail is door het projectbureau beantwoord. De eerste weken door middel van een persoonlijk terugbericht. Later door middel van een standaardbriefje met daarin een verwijzing van de op te stellen notitie "Reacties op het Masterplan"

12 februari 2002

Naam Harry Starink

Emailadres Harry.Starink@worldonline.nl

Geachte mijnheer, mevrouw,

Mijn naam is Harry Starink (1944) en geboren en getogen Arnhemmer. Mede ook omdat mijn vader is geboren en opgegroeid in de 'Weerdjes' en zijn zus een "levensmiddelenzaak" had op de hoek van de Weerdjes en de Nieuwstad is mijn betrokkenheid met dat gebied erg groot. Verhalen, foto's hebben mij in de loop der tijd enthousiast gemaakt over dat gebied en de ontwikkelingen. Ook mijn mening is daardoor gevormd en de conclusie is ook voor mij dat er na de oorlog niet veel moois met dat gebied is gebeurd. Inmiddels komt er na diverse plannen en luchtfietsen een hele nieuwe schets, dit keer mede ontworpen door de Spaanse architect Sola-Morales vanwie ik al een paar maal resultaten mocht aanschouwen in Barcelona. Het havengebied is door hem -mede ook vanwege de Olympische Spelen in 1992- schitterend geworden. Weer terug naar Arnhem: alleen, wij liggen -nog niet- aan zee. Ik heb eens rustig de Rijnboogkrant bestudeerd en moet zeggen, in zijn geheel moeten politiek en burgers hier toch wel warm voor lopen. Om de stad eens wat meer body te geven. Zeker ook een nieuw museum, het CEC, de Rijnkade en het Havenkwartier spreken mij bijzonder aan! Maar nog steeds blijft er die Weerdjesstraat. Nieuwsgierig als ik ben vraag ik dan ook: is die straat op de kaart getekend over de "Rijn". Of daar onderdoor? Veel meer nog wil ik de komende tijd weten over dit plan. Ik hoop dan ook van ganser harte dat dit plan zal slagen. Niet zal verzanden in eindeloze discussies en discussiegroepen maar zal starten met een "Rotterdamse aanpak". Niet praten maar doen. Wanneer mogelijk zal ik proberen een thema- of informatieavond bij te wonen.

Met vriendelijke groeten,

Dhr. H.G. Starink

Velperpoortslangstraat 117

6811 BA Arnhem

111. Formeel is er misschien inspraak, maar zijn jullie echt bereid om de plannen aan te passen?

Er is op dit moment geen sprake van formele inspraak in wettelijke zin. We gaan veel verder dan wettelijk verplicht is. Met de presentatie van een schetsboek willen we aangeven dat iedereen de ruimte heeft om met ons over onze plannen mee te denken. Want ook al hebben we er heel goed over nagedacht, gediscussieerd en varianten doorgerekend, het blijven schetsen. We willen deze met iedereen bespreken en waar nodig en mogelijk aanpassen.

112. Krijgen we nog de kans om ons via een referendum uit te spreken?

De keuze voor een referendum is uiteindelijk aan het bestuur van de stad. Een referendum is een politiek middel dat pas aan de orde is als je met elkaar bent uitgepraat. Je kunt bij een referendum immers alleen vóór of tegen stemmen, zonder mitsen en maren. Voorlopig zijn we nog volop in gesprek.

113. Hoe kan ik meepraten? En wat gebeurt er met mijn reacties?

De afgelopen maanden heeft u op verschillende manieren kunnen meepraten over de plannen. Met deze bijeenkomsten wilden we bewoners informeren en met u in gesprek gaan. Per brief en e-mail en via de website www.rijnboog.nl. heeft u ook nog kunnen reageren op de plannen. Alle reacties bundelen we in een notitie, die we samen met het Schetsboek en nadere uitwerkingen aan de raadscommissie geven. Bij een positief besluit gaan we aan de slag met een conceptmasterplan. Na de zomervakantie kunt u op dit concept reageren.

114. Hebben we ook inspraak over de hoogte van de gebouwen?

U kunt over alle onderdelen uit het Schetsboek meepraten, dus natuurlijk ook over de hoogte van gebouwen. Gelet op het karakter van het Schetsboek is er op dit moment echter nog weinig concreets over hoogtes van individuele gebouwen in het Schetsboek opgenomen. Bij het concretiseren van de ideeën in een Masterplan en later in bestemmingsplannen krijgt u de kans om hier verder over mee te praten.

Datum: 12 februari 2002

Naam Van Laar

Emailadres gvanlaar@tref.nl

Geacht college van Rijnboogplanners,

Bedankt voor uw uitnodiging om mee te praten over de nieuwbouwplannen voor de binnenstad. Ik ben echter verhinderd 13 febr. en kan dus niet aanwezig zijn, daarom deze reactie.

Ik heb de informatiekrant uitvoerig bekeken en ben echt geschrokken van de luchtfietserij die hier als een toekomstvisie wordt gepresenteerd. Het wemelt van de slordigheden.

Bijvoorbeeld:

De nieuwe haven "met een breedte van slechts 40 meter" aan de Nieuwstraat. De diepte staat er niet bij, want dat is niet zo eenvoudig. Het kan alleen maar een smalle diepe badkuip worden i.v.m. de waterstand van de Rijn, die ook nog fluctueert en een verschil in waterhoogte van minimaal 4 meter is toch wel iets om rekening mee te houden. Je zal ter plaatse een heel erg diepe geul moeten graven en dat bij handhaving van de bestaande bebouwing aan de Nieuwstraat. Tenzij het natuurlijk bijdraagt aan het originele karakter van de binnenstad als daar af en toe wat water naar binnen loopt.

De huidige kademuren tussen de John Frostbrug en de Nelson Mandelebrug zijn nu al te hoog om aan te leggen voor pleziervaartuigen. Je zou dan in de nieuwe haven een soort onderkade moet maken, waarvandaan je dan weer met trappen en hellingbanen naar boven moet om bij de terrassen en alle andere prachtige voorzieningen te komen. De "gonzende bedrijvigheid" lijkt me geen reële optie.

De "Weerdjesstraat is met haar smalle profiel en monumentale bomen een stadsstraat met allure" Wat een kletsboek! Waar staan die monumentale bomen? en de allure?

"De verkeersstructuur rond de binnenstad wordt omgevormd tot een ring tegen de klok in" Waarom "omgevormd"? Dat is toch nu al zo. Dus dat we dan ruimte over houden is dus ook niet waar.

En wat te denken van de brug die over de haven moet komen om het mogelijk te maken door Arnhem heen te komen, dat zal echt een flinke brug moeten zijn. De bouw daarvan zal de nodige overlast geven voor een lange periode, veel bedrijven, kantoren, woningen zullen onbereikbaar zijn.

Verder denk ik dat de optie dat door "het nieuwe gebouw aan de kop van de haven" het Kerkplein is verkort en wordt omgevormd in een intiem stadsplein ook niet klopt als je de bestaande verhoudingen bekijkt. Dan nog: het flaneren langs de Rijnkade wordt abrupt onderbroken door de Haven, die de Rijnkade in tweeën deelt, ook dat heeft weer vele gevolgen.

Het is zonder meer een goed idee om water weer meer in de stad te brengen, hetzij in de vorm van een jachthaven of anders, maar op de nu ingetekende plaats ????

Ik denk dat de kosten de pan uit rijzen en vraag me af of de burgers van Arnhem wel bereid zijn om zo'n enorm bedrag te besteden aan de herbebouwing en herinrichting van de binnenstad. Ongetwijfeld gaat dit ten koste van andere voorzieningen voor alle inwoners. Het lijkt me juist om een referendum te houden op het moment dat de plannen meer realiteitswaarde hebben en gebaseerd zijn op een werkelijke begroting.

Tenslotte:

Volgens mij is de spaanse architect Manuel de Sola Morales in Barcelona ook niet verder gekomen dan een plan. Ik heb die boulevard niet gezien in Barcelona, maar goed ik kan hem gemist hebben, niemand heb ik er ook ooit over horen spreken.

In deze reactie heb ik me beperkt tot fase 1 van de plannen, van de rest klopt m.i. nog minder.

Ik verzoek u dringend om mijn opmerkingen serieus te nemen en ik verwacht van u een reactie, ik wens u veel wijsheid bij de verdere gang van zaken,
Sara H. van Laar-de Jong.

14 februari 2002

Naam Marga van Mechelen

Emailadres m.van.mechelen@hum.uva.nl

Allereerst dank voor uw inzet om bewoners van de stad Arnhem bij uw plannen te betrekken. Ik ben een trouwe lezer van het informatiebulletin Arnhem Centraal en ik hoop dat ik ook op een zelfde wijze van de recente ontwikkelingen van het Rijnboogproject op de hoogte zal worden gesteld. Niettemin ben ik niet erg enthousiast over de ontvouwde plannen, het idee van een haven uitgezonderd. Waarom?

1. De geschiedenis lijkt zich te herhalen. Grootse plannen resulterend in vroegtijdige afbraak (er is na de oorlog meer gesneuveld dan in de oorlog!), weinig creativiteit om de bestaande situatie een positieve invulling te geven en compromissen, vaak wegens geldgebrek, die letterlijk in de weg gaan zitten.

Ik wil hier wijzen op de waarschuwingen die destijds geuit zijn t.a.v de Mandelabrug, het busviaduct en de transverse. Omdat dit kennelijk maar ten dele terug te draaien is, komt een groot deel van het plan in het teken te staan van: hoe verhullen we de afrit van de Mandelabrug? Antwoord: met een museum en cultuurcentrum. Ik kon uit de woorden van de architect verder op maken dat hij dezelfde mening als ik is toegedaan: de autotunnel is een compromis, de auto's komen al weer veel te snel op een erg ongelukkig punt boven de grond. Ik wil daaraan toevoegen: de auto's gaan ook veel te laat de tunnel in.

Hoeveel plannen zijn er niet in de ijskast beland? Hoe vaak is niet de verkeerscirculatie in de omgeving van de Weertjes veranderd? Arnhem is door zijn verkeerscirculatie internationaal berucht geworden.

Hoeveel hoofdbreken heeft niet het kerkplein gekost en nu gaat de schop er weer in? Ik voorzie dat hier - en ook elders - door hoogbouw veel 'trek' zal ontstaan, waardoor men deze omgeving zal ontvluchten. Als u de Weena in Rotterdam vanaf het CS eens bent overgestoken richting centrum dan weet u wat ik bedoel.

2. Het gebied dat bestreken wordt is te groot om tzt als een eenheid ervaren te worden. Er moeten ook te veel barrières overwonnen worden. Het idee om de rivier middels een haven naar de stad te brengen is prima, maar een onvoldoende garantie om samenhang tot stand te brengen. Het gebied is ook te klein, omdat er niet gekeken wordt naar de overzijde van de Rijn. Kunstenaars die in het verleden aan de Sonsbeektentoonstellingen hebben meegedaan hebben er terecht op gewezen dat er geen visuele verbintenis is tussen de beide oevers. Al flanerend langs het oostelijke gedeelte van de kade kijk je uit op een onaantrekkelijk gebied.

3. Er wordt veel te weinig gebruik gemaakt van de kwaliteiten van de stad. Wat zijn die kwaliteiten? Het park, de bomen langs de singels, de ruimtelijke relaties van de oude singels, die hun waarde hebben behouden ondanks de spuglelijke nieuwe gebouwen langs de singels, de

niveaueverschillen, de allure van de kenmerkende gepleisterde woningen van begin 20 ste eeuw. Wat er nu gepland staat voor het gebied ten westen van de Mandelabrug zal een ernstige aantasting betekenen van de landschappelijke kwaliteiten van Arnhem.

4. Er ligt te weinig het accent op kwalitatief goede nieuwbouw, die de naam 'architectuur' verdient. Mijn indruk is dat er te veel in kwantitatieve termen gedacht wordt om de bekostiging rond te krijgen. Ook plant men hier en daar bouwelementen die van elders (Japan o.a.) zijn gehaald. Zoiets kun je in Japan doen waar het imiteren de cultuur eigen is, waar men zelfs Nederland nabouwt, maar dat moet niet hier gebeuren. De getoonde elementen zijn vreemd aan de locale tradities en hebben ook onvoldoende eigen architectonische kwaliteit om 'zich nergens toe te hoeven verhouden'.

5. Dit plan botst op een aantal punten met het plan van Arnhem Centraal.

Ik woon meer dan dertig jaar in Arnhem, ik heb met lede ogen aangezien hoe de stad steeds meer werd afgebroken of in handen van onverschillige fast food ketens werd gegeven, terwijl er aan de vele lelijke kantoorgebouwen niets werd gedaan. (Laat u het Delta Loyd gebouw staan?) Ik werk ruim twintig jaar in Amsterdam en heb daar ervaren dat het ook anders kan met het nodige historisch besef, smaak, creativiteit en durf.

Met vriendelijke groet,
Mw. dr. M. van Mechelen

18 februari 2002

Naam: Sleepy

emailadres: info@sleepy.nl

Bij het huidige plan, gaat dan het complex nieuwstraat van Portaal met oa de slaapwinkel van sleepy tegen de vlakte?
of blijft deze staan? Dhr. Pouwels, Sleepy

20 februari 2002

Naam: J. Leewis
jleewis@chello.nl

De ingang van de haven kan wat smaller worden gemaakt om daar een naar buiten draaiende vloeddeur te monteren. Het hoge water in de Rijn komt alleen voor buiten het vaarrecreatie-seizoen. (wat een woord zeg). vr.gr. j.leewis.

20 februari 2002

Naam: V.E. Steenmetser
emailadres: verobert66@hotmail.com

Gaat er in de toekomst iets veranderen voor het buurtschap De Praets? Verobert

22 februari 2002

Naam: Judith Brakkee
emailadres: J.Brakkee@nsm.kun.nl

Geachte heer/mevrouw,

Helaas heb ik de bewonersinformatieavond van afgelopen week niet mee kunnen maken. Vandaar mijn vraag per e-mail. Ik woon momenteel op de nieuwstraat nr. 7 (woning kijkt uit op het kerkplein). De woning hebben mijn vriend en ik pas eind december gekocht. Tot onze grote schrik hebben we gehoord dat het gebouw gesloopt gaat worden. Mijn vraag is of en op welke termijn dit gebeurt? en ook wanneer wij dit hadden kunnen weten? Dit zal voor ons een grote financiële schadepost betekenen. Bovendien wonen we naar volle tevredenheid al anderhalve maand in het huis en hebben totaal geen zin om binnenkort weg te gaan.

Met vriendelijke groeten,
Judith Brakkee

25 februari 2002

Mw. Van de Mee

Ik heb interesse in een koopwoning in het havengebied. Kan ik, eventueel tegen betaling, op de wachtlijst worden gezet?

26 februari 2002

Naam: Ruud Hildebrands
emailadres: info@artshirt.nl

Suggestie: Maak i.p.v. een plan bedoeld voor de kleine politieke-, culturele elite die schijnbaar behoefte heeft aan nieuwe musea, theaters, info boulevards, schouwburgen, galeries en luxe appartementen enz., die betaald moeten worden door de gewone gemiddelde Arnhemmer die daar vrijwel nooit in geïnteresseerd is en zal zijn, een nieuw plan waarin problemen op menselijke schaal opgelost kunnen, waarin géén woontorens (die alleen de investeerders voordeel oplevert) nodig zijn dus zonder in een mega-project te belanden waarin op dit moment niemand de financiële gevolgen kan overzien, die het voor ons heeft (gewone Arnhemmers). Graag een serieuze reactie !

28 februari 2002

Naam: Ruud Hildebrands
Emailadres: info@artshirt.nl

Je stelt dat het Rijnboogproject een oplossing biedt aan Arnhem op menselijke maat en schaal. Als dat zo is begrijp ik bijv. de Coehoorn-zuid plannen niet. Ik zie op de tekening een klein gebied tussen de kunstacademie en de boterdijk, 11 torens getekend van max. 45 meter hoog (volgens jullie info-centrum). Dus 14 verdiepingen! Dit gebied bestaat nu hoofdzakelijk uit een slecht bijgehouden parkje en wat wegen. Volgens jullie info-krant moet dit gebied een echt stadspark worden. Lijkt ons een goed idee. Maar een stadspark heeft toch niks te maken met op zo'n klein oppervlak 11 woontorens geplaatst, met alle aan- en afvoerwegen en voorzieningen die hierbij nodig zijn. Ga nu eens zelf ter plaatse in het parkje bij de Boterdijk staan, het is een oppervlakte van niets. In dat parkje moeten dus 4 torens komen staan, en jullie beweren met droge ogen dat het hier een echt stadspark wordt. Menselijke maat en schaal betekent in onze ogen dat je iets verzint wat dus niet de lijn van de laag gelegen Rijn en de hoger gelegen stationsgebied verstoort. Wat jullie verdedigen is een wal van beton van 45 meter hoog die haaks staat op de eerdere plannen die ik van de gemeente gelezen heb over de mooie overgang van de Rijn naar de stuwwal en dat dat vooral zichtbaar moet blijven. Wees gewoon eerlijk tegen de burgers en vertel dat deze woontorens niets met visie te maken heeft maar alles met het minder verliesgevend maken van deze plannen. De grond is al eigendom van de

gemeente en er hoeft niet teveel gesloopt worden. De enigste visie wat ik kan ontdekken is dat ze in dezelfde hoek staan als de straten van het Coehoorn-Noord gebied. Je moet ook houden van veel schaduw want deze torens houden zo veel zonlicht tegen dat het op plek van de huidige blauwe golven weinig te genieten valt na 12.00 uur 's middags. Hierbij komt nog dat het veranderen van een 4-baans weg langs het onderlangs in een soort stadsstraat die wij dan heel anders schijnen te ervaren, het verkeer niet weghoudt. Er is nou eenmaal géén alternatief. Het is nu al vaak erg druk en er staan zeer vaak files. Dit verkeer wordt alleen maar meer, helemaal als ook de Schuytgraaf gebouwd wordt en deze mensen ook de Mandelabrug zullen gaan gebruiken. En alles moet via de rotonde. Op jullie tekening zie ik een prachtige tekening van het Coehoorngebied waarin natuurlijk de zon altijd schijnt en er slechts 1 autootje type Smart rijdt. Dit bedoelen wij nou. Hou ons niet voor de gek, we hebben allemaal de lagere school afgemaakt. Dit heeft niets met de realiteit te maken van alledag. Dit heet propaganda, géén voorlichting !

Beste David, ik zou graag een serieuze reactie willen. Jij beweert dus dat de plannen voor het Coehoorn-Zuid gebied een oplossing biedt voor Arnhem op menselijke maat en schaal, dat deze woon- kantoor torens op deze plaats aansluiten op de bestaande stad, en dat door deze torens er een verbinding ontstaat tussen het stationsgebied de rivier en de binnenstad. Als je dit plan voor dit gebied de beste oplossing vindt, wil je mij dat dan mailen. Jij verdedigt dit plan. Als jijzelf vindt dat er wel vriendelijker oplossingen te bedenken zijn dan wat jij verdedigt wees dan zo eerlijk en vertel dat dan. Wat jouw reactie op mijn verwijt betreft, dat de voorzieningen die jullie bedenken die er moeten komen vrijwel alleen bedoeld zijn voor een kleine elite die daar geïnteresseerd is, ga jij niet in. Waarom niet ? De zin dat ze een aanvulling vormen op het huidige voorzieningsniveau, zegt mij niets daarmee kun je alle kanten uit die je wil. Een voetbalveld is ook een aanvulling. Ik las ook dat er een squashcentrum komt binnen de lus van de Mandelabrug, goed idee, ik ben gek op squashen ! Ik wist niet dat er een onderzoek naar die behoefte gedaan was en dat er klaarblijkelijk een bedrijf is die al toegezegd heeft daar te gaan bouwen. En dat Kroller Muller museum is dus ook al zeker. Ik dacht dat het alleen nog maar een plan was, maar het staat al prachtig ingetekend.

Met vriendelijke groet,
R. Hilbrands

27 februari 2002

Naam: Wencke Driessen

emailadres: wencke.driessen@nl.yachtgroup.com

Geachte heer, mevrouw,

Ik woon op de Oude Kraan nr. 40 en vorige week kreeg ik van een medebewoner het schokkende nieuws te horen dat in 2004 onze flat wordt afgebroken vanwege een WTC wat gebouwd gaat worden. Kunnen jullie mij hier meer informatie over geven. Ook zag ik op de internetsite dat er gisteren weer een bijeenkomst is geweest waar ik dus niet van op de hoogte was. De eerste bijeenkomst kon ik helaas niet bijwonen. Maar ik maak me grote zorgen over het feit dat ik dus straks mijn huis uit moet, waar ik nu zo gelukkig woon! En ik wil daar absoluut niet weg. Maar ik wil wel graag duidelijkheid. Wat kan ik het beste doen? Met wie kan ik hierover in gesprek?

Ik zou het zeer op prijs stellen als ik wat meer info zou kunnen krijgen. De informatie die ik tot op heden thuis heb ontvangen, is erg weinig. Met vriendelijke groet,

Wencke Driessen

Oude Kraan 40

Arnhem

27 februari 2002

Marco Pankow

Emailadres Marco.Pankow@hccnet.nl

Projectorganisatie Rijnboog,

IK heb de bijeenkomst van dinsdag 26 februari gemist omdat ik dacht dat ie vanavond zou zijn.

Ik had me ingeschreven voor de discussies met thema "wonen" en die is dus mooi aan mijn neus voorbij gegaan.

Zijn er misschien notulen die ik kan inzien?

Ook wil ik via deze digitale weg nog wat vragen stellen:

1. In de 1^e Rijnboog krant wordt geschreven dat het doel van de bijeenkomsten van 13-02, 26-02 en 27-03 oa. is om "samen to een plan te komen waar we allemaal achter te staan". Hoe wordt de mening van de bewoners gepeild in deze bijeenkomsten?
2. En als de PVDA-wethouder meer dure appartementen in de stad wil, bedoeld hij dan mijn "goedkope" appartement (nieuwstraat 13) moet wijken voor een duurdere? En mag ik dan in zo'n enge woontoren gaan wonen, zodat ik toch nog uitzicht heb op de Eusebius?

3. Oh ja en verder was ik van plan een nieuwe keuken aan te schaffen, stel dat het Rijnboog plan doorgaat en ik word onteigend over 4/5 jaar, kan ik die kosten dan verhalen op de gemeente? Ben benieuwd naar uw antwoord.
Groeten, Marco Pankow (Nieuwstraat 13)

4 maart 2002

Stefan Hoevenaars, Willemeen

Kan iemand mij (wat gespecificeerdere) uitleg geven over wat de Rijnboogplannen inhouden?

Met vriendelijke groet namens jongerencentrum Willemeen,
Stefan

5 maart 2002

Naam R.G.L. Lups

emailadres: hlups@hetnet.nl

Geachte dames/heren, naar aanleiding van uw plannen inzake de bouw van een tweede kantorencomplex ten zuiden van de Arnhem building, wil ik u verzoeken mij aan te geven wat de directe gevolgen zijn (positief of negatief) voor mijn woonsituatie. ik heb een woning aangekocht op de Oude -Oeverstraat 8-3 respectievelijk de nieuwe havenstraat.

In afwachting van uw bericht en met vriendelijke groet,
R.G.L. Lups

5 maart 2002

Naam: Morana Titarsole

emailadres: morana.titarsole@cmg.nl

Goedemorgen, ik woon momenteel op de trans 9-iv. Ik ben eigenaar van deze woning. Graag verneem ik in welke fase (I, II of III) onze woning gesloopt gaan worden en per wanneer de gemeente van mij verwacht hier uit weggetrokken te zijn.

Bijvoorbaat bedankt voor de informatie.

5 maart 2002

Naam: J. Rondon

emailadres: j.rondon@planet.nl

Hallo,

De oude oeverstraat, wat gebeurt daar eigenlijk mee?

Met vriendelijke groet,

J. Rondon

7 maart 2002

Naam Jerry Wikkeling

Emailadres jw@keizerstad.nl

Geachte mevrouw, heer,

Via de site Arnhem.nl kwam ik op uw site terecht. Graag zou ik met u een afspraak maken om te kunnen bekijken hoe de radio gebruikt kan worden bij de voortgang en eventueel promotie van uw project.

Hopende dat dit schrijven leidt tot een nadere kennismaking,

Met vriendelijke groet,

Jerry Wikkeling

Account manager Keizerstad FM

8 maart 2002

Naam Johan van Elst

Tijdens de klankbordvergadering van 28 februari 2002 heb je de deelnemers verzocht jou vragen toe te zenden.

Mijn vraag is de volgende:

Waarom blijft de tunnel tussen de Nieuwe Oeverstraat en de Weerdjesstraat bestaan terwijl er volgens het schetsboek (blz. 66, naar 9C) naast de tunnel een nieuw pand wordt gebouwd?

Toelichting:

Deze tunnel is voor vele bewoners in de directe omgeving een grote bron van ergernis (onveiligheidsgevoelens). Naast het feit dat hier veel jeugd staat te blowen (even gehaald in de coffeeshop aan de overzijde), wordt er in deze tunnel ook harddrugs gebruikt en daarnaast wordt er nog steeds door mannen geürineerd (er is zelfs wel eens ontlasting in de tunnel aangetroffen). Ook het uiterlijk van de tunnel zelf ziet er op het zachts gezegd niet uitnodigend uit. Wanneer ik met bezoek van de Korenmarkt naar mijn woning loop vermijd ik (ook al is het de kortste weg) de tunnel uit schaamte.

Door de bewoners van de Molenkom is dit twee jaar geleden met het opstellen van het programma van eisen ook al uitgebreid besproken met de woningbouwvereniging Portaal en de architecten van Van de Looi en Jacobs.

Bij deze vraag wil ik ook zelf een oplossing voorstellen. Het te bouwen pand (blz. 66, nr 9C) wordt tegen het pand van de reclassering Nederland gebouwd zodat de tunnel vervalt. De loopbrug zou in mijn ogen kunnen blijven bestaan, maar dan zouden de trappen aan de overzijde van het Molenkomcomplex moeten worden veranderd in op- en afgang waar ook fietsers gebruik van kunnen maken.

Met vriendelijke groet,
Johan van Elst
Molenkom 42

11 maart 2002

Naam Winnemuller

Emailadres Smartie@hetnet.nl

Een havenuitbreiding aan de Rijn tegenover de Hulkesteinflat is al jaren lang een optie geweest, waarom hoor je daar niets meer over?

13 maart 2002

Naam Peter Bruggers

Ik vertegenwoordig in deze, als administrateur, de V.V.E. Rodenburgstraat 10-20; de V.V.E. Rodenburgstraat 2-8 E.A. en de V.V.E. Broerenstraat-Nieuwstraat. Tevens ben ik als bewoner van een woning aan de Vossenstraat als privé-persoon betrokken bij de Rijnboogplannen. Na raadpleging van de achterban zijn wij tot de volgende vragen gekomen. In eerste instantie worden de algemene vragen gesteld, hierna de vragen welke betrekking hebben op het schetsboek (met een verwijzing naar de nummering in dit boek).

Algemeen:

Wat is de rechtskracht van hetgeen in de klankbordgroepen wordt gezegd door de medewerkers van de gemeente Arnhem. De reden van deze vraag is dat bewoners van de V.V.E.'s voordat zij de woning kochten navraag hebben gedaan over eventuele bestemmingsplanwijzigingen in het gebied. Zij hebben allen te horen gekregen dat er geen wijzigingen zouden komen, wat helaas op korte termijn later niet zo bleek te zijn. Deze bewoners verwijten de gemeente te werken met dubbele agenda's en zien bij geen transparante informatievoorziening, en hiermee gepaard gaande rechtskracht, inzake de bijeenkomsten over de Rijnboog dit als praten met een partij die toch doet wat hij wil. Graag uw antwoord op deze passage.

De gestelde vragen in eerdere bijeenkomsten worden voorgelegd aan de gemeenteraad. Gaat dit ook gelden voor de vragen die nu gesteld worden. Zo ja, wie bepaald welke vragen worden voorgelegd en hoe worden wij op de hoogte gehouden van de antwoorden op deze vragen. Wat is de mogelijkheid om een referendum te houden over dit onderwerp.

De Wet Voorkeursrecht Gemeenten (W.V.G.) is in de Paradijsplannen gelegd op, onder meer, de woningen aan de Rodenburgstraat en de Boerenstraat. Waarom is dit niet gelegd op de woningen aan de Nieuwstraat, welke nu ook in het plan zijn komen te vallen. Tevens hebben bewoners aan de Rodenburgstraat, uit de wandelgangen, vernomen dat de W.V.G. op hun woningen eventueel zou komen te vervallen.

Concrete vragen in deze zijn de volgende.

Waarom is er geen W.V.G. gelegd op de woningen aan de Nieuwstraat. Is er sprake van eventuele opheffing van de W.V.G. aan de woningen aan de Rodenburgstraat.

Wat is de status van de eigenaars die aan de Nieuwstraat hun woning willen verkopen en deze dus eigenlijk in "besmette" status verkopen. Bij wie kunnen zij aankloppen als hun woning niet, of beneden, de normale prijs verkocht gaat worden vanwege de Rijnboogplannen zonder W.V.G.

Bij de Paradijsplannen werd W.V.G. opgelegd om projektontwikkelaars voor te zijn. Geldt dit nu niet meer, of zijn de gemeente samen met Portaal de ontwikkelaars geworden.

Wat bij de gehele achterban meespeelt is de visie op het gehele Rijnboog projekt. Een beoordeling van hetgeen wordt ontwikkeld laat zien dat met name braakliggende terreinen of gemeentelijke eigendommen worden gebruikt om het plan te realiseren. Dit wordt gecombineerd met afbraak van woningen die er omheen staan (Rodenburgstraat e.d.). Dus eigenlijk goedkope ruimte omzetten in dure grond, met dure woningen en kantoren. Men vindt tevens dat er op diverse plekken oudere gebouwen blijven staan. Dit kan alleen maar leiden tot een ratjetoe van architectonisch inzicht, wat het totaalbeeld niet fraai zal maken. In de planvorming worden dichtbevolkte woonblokken niet aangepakt, of rood ingekleurd. Deze woonblokken aanpakken kost ons inziens te veel geld. Gaat de gemeente hier weer niet half werk afleveren en allerlei dure investeringen doen waarvan de mensen over 20 jaar zeggen: dit is weer niet goed uitgedacht. Concreet: als de

gemeente het project wil uitvoeren zal alles ten zuiden van binnenstad moeten worden afgebroken en 1 geheel nieuw plan worden gemaakt. Wat de gemeente nu wil gaan doen is te beperkt en is alleen maar ingegeven door het omzetten van nog niet bebouwde grond in woningen en kantoren. Hierdoor wordt de financiering van het plan een beetje haalbaar en scoort onze wethouder. Er is geen sprake van een integrale aanpak, maar er wordt weer op onderdelen geïnvesteerd. De uitkomsten hiervan zijn, zoals de heer Lenferink zelf heeft aangeven, her en der in Arnhem te vinden. Hij doet hier nu zelf aan mee. Graag uw visie hierop.

Per onderdeel van het schetsboek:

Punt 1.1. Er wordt geschreven over dat de Rijn zich in de komende jaren zal ontwikkelen tot een ecologisch en recreatieve zone in de stad. Graag een toelichting over de ecologische ontwikkelingen van de Rijn.

Punt 1.2. Is er al inzicht over de financiële haalbaarheid van het project. Welke kosten zijn er tot op heden al gemaakt en hoe worden deze eventueel terugverdiend.

Punt 1.3 en 1.5. Er wordt geschreven over woningen van de laagste tot de hoogste prijscategorie. Ons lijkt dit een illusie. Wij denken dat er alleen woningen zullen komen van de hoogste tot de allerhoogste prijscategorie. Is er een opgave beschikbaar van de woningen die gebouwd zullen gaan worden met vermelding van de koopprijs c.q. huurprijs per woning en hieraan gekoppeld de m² woonoppervlakte van deze woningen.

Punt 2.1 tot en met 2.4. Er wordt geschreven over een marktverkenning. Zijn deze gegevens ter inzage beschikbaar voor ons. Is er rekening gehouden dat de winkels in de binnenstad van Arnhem, landelijk, al bekend staan als tweede rangs (veel uitverkoop winkels). Is er rekening gehouden met eventuele leegstand van de winkels in de Rijnboog vanwege dure huur-, of verkoopprijzen.

Punt 2.5. Wat wordt er gedaan met de veelheid van bibliotheken en bioscopen etc. welke er nu al in de binnenstad zijn. Bij uitbreiding komt er al gauw een overschot van dit soort voorzieningen.

Punt 3.1. In hoeverre kan een plan wat zo'n 12 jaar doorlooptijd heeft garant staan voor nieuwheid, kwaliteit en continuïteit. Dit samen met de gebouwen en/of woonblokken welke niet vervangen zullen worden.

Punt 4.1. De haven wordt volgens ons gezien als de meest belangrijke pijler van het project. Alles valt en staat met de (on)mogelijkheden van

het aanleggen hiervan. Er zijn hierover nog al wat bezwaren en vraagpunten, te weten:

Is de keuze van de haven niet een kopie van wat de heer de Morales in Spanje heeft gebouwd. In Spanje zal het water altijd hoog liggen zodat boten kunnen aanmeren. De Rijn in Arnhem ligt over het algemeen laag. Gezien de breedte van de haven en de hoogte van de Rijn rijst de vraag of er ooit een boot binnen kan komen. Moet er met een sluis worden gewerkt of is hier een andere mogelijkheid voor.

De keuze voor een hoge en lage kade is vreemd. Aan de ene kant van de haven zie je alleen maar de vlaggetjes van de boten, aan de andere kant de boten tegen een muur. Wat wordt er een de hoge kade gedaan aan de veiligheid om niet naar beneden te kunnen vallen. Wat denkt de Morales en de gemeente over het aangezicht van zo'n soort haven. Wie houdt de haven schoon. Wij verwachten in de weekenden een grote hoeveelheid vuil wat door het winkelend publiek naar beneden zal worden gegooid.

Uit de krant is vernomen dat het oud hoofd gemeentewerken van de gemeente zijn twijfels heeft bij de haalbaarheid van het aanleggen van de haven. Dit omdat de Rijnkade bij hoogwater een bufferfunctie heeft voor overstromingen richting de binnenstad. Is er onderzocht of bij het aanleggen van de haven rekening is gehouden met echt hoog water, zodat de binnenstad niet onderloopt. Welke garanties krijgen de bewoners hiervoor.

Als de aanleg van de haven niet mogelijk blijkt te zijn, wat zijn dan de alternatieven in de plannen. Betekent dit een geheel nieuw plan, of doorzetten van het huidige schetsboek zonder haven.

Punt 4.2. Over de foyer is de afwikkeling van het verkeer nog onduidelijk voor ons. Er komen diverse nieuwe woningen en parkeerplaatsen bij. Is de verkeersstructuur hierop aangepast en berekend. Zo ja kunnen wij de uitkomsten van deze berekening ontvangen. Is er ook rekening mee gehouden dat er nu regelmatig files staan op de weg richting Oosterbeek.

Punt 4.3. De Rijnkade wordt een flaneerboulevard. Ook hierbij moet rekening worden gehouden met het verschil tussen Spanje en Nederland. De tijd dat mensen hier kunnen, en willen, lopen is dermate kleiner dan in Spanje. Wij vragen ons af of de Rijnkade deze pretentie ooit waar zal kunnen maken. In een aanliggende gemeente (Nijmegen) blijkt dat de kade alleen in de zomermaanden wordt gebruikt. Voor het overige zijn wij het eens met een herinrichting van de Rijnkade. Nu is

het geen aangezicht met de grote muur voor je en het rondrijdende verkeer langs de kade. Auto vrijmaken van de kade en deze doortrekken tot over de onderzijde van de kade is hiervoor een uitermate goedkope en geschikte optie.

Punt 4.5. De Weerdjesstraat wordt steeds meer de straat waar mensen gebruik van maken om de files op de J. Frost- en Pleybrug te ontwijken. Is in de verkeersplannen hier rekening mee gehouden. Wordt er iets aan veiligheid gedaan om de gewenste oversteek tussen binnenstad en Rijn voor het wandelende publiek te garanderen.

Punt 4.6. Het Coehoornpark wordt volgebouwd, waarvoor veel groen moet wijken. Waarom kan dit onderdeel niet gewoon groen blijven. Wat is de noodzaak om hier te gaan bouwen. Voor de geplande gebouwen op de groene golven op het Roermondsplein willen wij verwijzen naar de opmerkingen van het oud hoofd gemeentewerken. Hier zou allerlei puin vanuit de oorlog zijn gedumpt, waardoor een normale bebouwing niet mogelijk zou zijn. Is dit onderzocht en wat zijn de conclusies hierover.

Punt 4.7. Het Kerkplein zal voor de zoveelste keer een ander aangezicht krijgen. Dit is ook wel noodzakelijk, omdat de vorige aanpassing nu een koud en kil plein laten zien. De gedane investering een aantal jaren terug heeft het gewenste effect totaal niet opgeleverd. De gemeente heeft zich overigens niet laten leiden door de ideeën van de omliggende bewoners, maar alleen door de markt, die geen andere bestemming wilde hebben. Gevolg: er ligt nu een door de gemeente ontwikkeld plein wat de doorstroom van de binnenstad naar de Rijn tegen houdt. Graag uw mening hierover. Wij zijn overigens voornemens, als protestactie, de aan onze panden aangebrachte verlichting voor de Eusebiuskerk, te laten verwijderen. Gezien het destijds afgesloten contract is dit mogelijk. Graag uw reactie hierop.

Punt 4.8. Over de aanpassingen op de Nelson Mandelabrug bestaan vragen over de verkeersregulering richting Oosterbeek en de Weerdjesstraat (reeds eerder behandeld) en rijst de vraag of in zo'n prestigieus plan het aangezicht van de brug niet moeten verbeterd. Ook worden vragen gesteld over de wandelpromenade. Waar eindigt deze. Wordt dit geen doodlopende promenade met alle gevolgen van dien.

Punt 4.9. De verkeersruimte geeft voor ons, behalve eerder genoemde punten, vragen van de zittende bewoners. Ten eerste hebben de woningen aan de Rijnkade zelf een ondergrondse parkeergarage. Hoe blijven deze bereikbaar in de nieuwe plannen. Ten tweede: hoe wordt de

parkeergelegenheid van omliggende bewoners geregeld. Ten derde: hoe kom je nog van de Rijnkade naar Oosterbeek. Ten vierde: hoe wordt de routing van ambulance, politie en brandweer gelegd nu er alleen nog maar voetgangersgebied aanwezig is.

Punten genoemd onder hoofdstuk 5. Deze punten zijn door ons toegelicht onder hoofdstuk 4 en zullen daarom niet meer afzonderlijk worden benoemd. Wel storen wij ons aan de populistische kretologie in punt 5.2. waar geschreven wordt over een sensationeel uitzicht over de Rijn en de internationale allure. Laten we wel wezen. De Rijn in Arnhem is maar een kleine rivier, welke de helft van de tijd bijna droog ligt. De genoemde internationale allure van Arnhem, als provinciestedje, is ook totaal niet aanwezig (behalve bij de junks uit Duitsland).

Onder punt 6 vallen de fasering en de financiering van de plannen. Voor de fasering is het voor de zittende bewoners belangrijk om hier op korte termijn meer duidelijkheid over te krijgen. Zij zitten al vanaf 1998 in de onzekerheid wat er nu daadwerkelijk gaat gebeuren. Menselijk gezien wordt dit een onhoudbare situatie welke, doelbewust, door de gemeente is gecreëerd. Het is begrijpelijk dat zij hierover van de gemeente toch meer duidelijkheid krijgen. Vandaar deze vraag. De financiering van de plannen is dermate summier dat alleen de terechte vraag gesteld kan worden: hoe gaat dit allemaal betaald worden.

Afsluitend is de mening van de bewoners van de partijen waarvoor ik vertegenwoordigd ben dat dit plan niet moet worden uitgevoerd. Het doel van het plan is revitalisering van het "Rijnkadegebied", met als uitkomst de Rijnkade en omstreken onderdeel uit te laten maken van de binnenstad. Financieel kost dit plan € 1,5 miljard, emotioneel voor de bewoners nog veel meer. Hierbij is nog geen rekening gehouden met zeker 12 jaar bouwputten in dit gebied. De loop naar de Rijnkade wordt dus nog zeker 12 jaar uitgesteld. De nu zittende horecaondernemers zijn tegen die tijd allemaal failliet, de zittende bewoners opgeborgen in een gekkenhuis. Wat voor doel heeft de gemeente dan bereikt. Is het doel misschien het bereiken van een prestigeobject, waarbij zittende ondernemers en bewoners maar moeten wijken voor de, op dit moment, totaal nog niet uitgewerkte plannen van de gemeente. Moeten we nu al ja zeggen tegen een project op zo'n klein gebied in de stad, wat zoveel geld kost, terwijl er in andere, veel grotere, delen van de stad zoals Presikhaaf, Malburgen, De Laar, het Spijkerkwartier, Klarendal, en nu al Rijkerswoerd veel meer behoefte is aan revitalisering en

innovatie. Is prestige belangrijker dan het belang van de stad ????????
Wij zijn van mening dat de loop van de binnenstad naar de Rijnkade belangrijk is voor de uitstraling van de stad. Dit moet niet worden gerealiseerd door een dermate langdurig plan als het Rijnboogplan zoals nu zijn voorgesteld. Er zijn oplossingen die veel minder geld kosten en toch het doel bereiken. Denk hierbij aan:

Een facelift van de bestaande woningen in de omgeving van het Paradijs tot en met de Trans. Zie hiervoor de uitkomsten van Malburgen.

Richt het kerkplein opnieuw in met terrasjes en horeca. De markt moet dus verplaatst worden. Dit wordt een automatische doorloop naar de Trans.

Gebruik de parkeerplaats aan de Trans sloop de omliggende woningen (\pm 26 stuks) en gebruik dit gebied als tussenstation tussen de binnenstad en de Rijnkade.

Biedt de bewoners van de gesloopte panden een woonruimte in de omgeving. De gemeente heeft al zoveel panden gekocht. Dit is mogelijk. Sluit het verkeer op de Rijnkade af zodat je ook rustig op de Rijnkade kunt zitten.

Overdek de onderste kade van de Rijnkade zoals het plan van Morales dit aangeeft.

En als we toch naar de Rijn willen: laat de ondernemers aan de Rijnkade dan ook echt promotie maken voor hun zaak.

Wij gaan ervan uit dat de inhoud van dit schrijven in de gemeenteraad zal worden behandeld en dat wij, of tijdens de bijeenkomsten van de klankbordgroepen, maar het liefst via de gemeenteraad antwoord zullen krijgen op onze visie met betrekking tot de ontwikkeling van het Rijnboogplan.

Peter Bruggers, namens,
V.V.E. Rodenburgstraat 10-20
V.V.E. Rodenburgstraat 2-8 E.A.
V.V.E. Broerenstraat-Nieuwstraat
P.G.J. Bruggers, Vossenstraat 102, 6811 JD Arnhem

18 maart 2002

Andreas Verlinden

Ik moet voor mijn winkel een fictief bedrijf starten. Het pand dat ik heb gekozen om mijn winkel in te vestigen is gelegen aan de Broerenstraat 28. Hebben deze plannen ook invloed op deze locatie?

21 maart 2002

Naam Drs. Chr. Koopmans

E-mail: Ckoopmansvrt@cs.com

Geachte dames/heren,

Na een thema-avond bezocht te hebben, zou ik gaarne ook via deze weg willen reageren op de plannen, of schets zo men wil, t.a.v. de rijnboogplannen.

Eerst kort iets over de tekst van de rijnboogkrant. Deze heeft m.i. een hoog p.r.-, c.q. yuppengehalte. Iets willen aanprijzen dat toch wel erg gevoelig en ingrijpend is.

Bijvoorbeeld: de aangeprezen voetgangerspromenade op de Nelson Mandelabrug.

Je hebt een leuk uitzicht op de rijnkade, maar dat wordt na de ingrepen echt niet veel interessanter. Meer publiek zal er niet gaan wandelen, als het ook niet aan de andere kant interessanter wordt.

Volgens de schets van de architect worden de toeritten van de Mandelabrug voor bus, fiets en voetgangers gesloopt t.b.v. zogenaamde mooie zichtlijnen. Als je nu naar beneden komt lopen of fietsen, heb je een heel mooi uitzicht op het Willemsplein. Een gotspe. Deze zijn nog heel recent voor miljoenen (gulden) verbeterd. Autoriteiten horen niet zo nonchalant om te springen met ons aller belastinggeld.

Het is een puur autogerichte oplossing t.b.v. mooie zichtlijnen, met voorbijgaan aan het comfort voor voetganger, fietser en bus.

Waar moet de fietser naar toe, en de bus?

Het is een drukke fietsroute. Hoe komt de fietser naar de overkant? Er wordt gedacht over een technische oplossing voor het overwinnen van de te creëren steile helling, zei die leuke meneer op de thema-avond. Technische voorzieningen kunnen echter kapotgaan en in de praktijk ontstaat filevorming voor zo'n op de bureaustoel uitgedachte voorziening. Een volkomen irreële oplossing. Nu is de helling perfect te overwinnen, hij ligt er al, kan niet kapot gaan en bovendien heb je als fietser en voetganger een mooi zicht op de stad als je naar beneden komt.

En dan de gevolgen voor bus (en taxi). Het is de drukste bus-(en taxi)route. Moeten die zich dan allemaal via de lus naar boven wurmen. Elke ochtend staan er nu op de brug al files. Het is bovendien een drukke busomleidingsroute, plus aan- en afvoerroute voor Gelredome. Of hebt u de hoop voor Gelredome al opgegeven? Denkt u eens aan rebellerende voetbalsupporters in de bus, omdat deze moet wachten in

de file bij de toevoer naar de brug. Het veiligheidsaspect gaat dus ook een rol spelen, maar ja, dat is van later zorg denken onze planners en architecten.

En geloof u me, dat wordt weer een heel dure reconstructie t.b.v. het openbaar vervoer naar de lus toe. Deze ingreep heeft al gevolgen voor de bussen op het nieuwe stationsplein. Hoe komt die dikke stroom bussen bij de lus en hoe kruist die zonder oponthoud en ingewikkelde ingrepen het verkeer dat uit de duur aangelegde tunnel tunnel komt? De parallelweg langs de tunnel heeft een veel te geringe capaciteit en kan evenmin verbreed worden. Ook uw planners moesten erg aan het idee wennen. Deze ambtelijke taal betekent, dat men het eigenlijk ook een idioot idee vindt.

Schrapt u alstublieft dat onderdeel van het plan uit uw schets. Gaat u in dit gebied niet aan het rommelen. Het is sneu voor de zichtlijnen, de architect en de planners, maar het verlost ons van heel veel latere kop-en verkeerszorg. Bovendien bespaart het veel weggegooid belastinggeld. Het is inderdaad een uitstekend idee, om in de lus een gebouw (museum?) met allure te bouwen als blikvanger langs de Rijn. Modern, sprekend en niet nostalgisch.

Het Delta-Lloyd gebouw kan naar mijn mening wel verdwijnen en zet er iets interessants voor in de plaats.

Het havenplan:

Een plan met een hoog nostalgiegehalte, waarvoor veel gesloopt en doorbroken moet worden.

In tijden van hoogwater moeten er vervolgens weer (technische) voorzieningen getroffen worden om te verhinderen dat het water van de Rijn het kerkplein opstroomt, aangezien het gebied vanaf de Rijn de stad in afloopt. Dit onderdeel kost schepen met geld en de jachten en (historische) schepen die men denkt te trekken komen er niet, in de eerste plaats omdat de haven te klein is voor bedoelde historische schepen en evenmin als parkeerhaven voor jachten. Die hadden ook nu Arnhem al wel aangedaan, omdat er al parkeergelegenheid is. Ook in de toekomst zal de belangstelling niet zodanig toenemen, dat dit de aanleg van haven rechtvaardigt.

Waarom ontwerpt u niet eens een interessante schets voor het groene eiland met een geïntegreerde hoogwaardige woonschepenhaven en parkeerhaven. Dit tast het karakter van het eiland niet aan, je creëert een interessant gebied en het zal een zeer gewilde woonlocatie zijn.

Bovendien is de (loop)afstand tot het centrum klein. De ingrepen zijn relatief eenvoudig en er zijn geen ingewikkelde hoogwatervoorzieningen nodig.

Het kerkplein tot aan de Rijnkade kan op een andere manier boeiender gemaakt worden. Pleeg in dit gebied chirurgisch ingrepen, zodat je een interessante winkeluitloop krijgt naar de Rijnkade met horeca, vanwaar je dan een mooi zicht krijgt op het eiland met zijn uitgebreide bestemming.

Niet doen dus dit onderdeel van het plan!

Verder kan een groot vraagteken geplaatst worden bij de noodzaak in het betreffende gebied op zo'n grote schaal goede flats en woningen te slopen. Het betekent een complete volksverhuizing ter meerdere glorie van het huidige stadsbestuur en ambtenaren van stadsontwikkeling en het moet gezegd worden, ten dele vanwege prestige.

U zou zich moeten beperken tot de ontwikkeling van het stationsgebied en enkele chirurgische ingrepen.

Maakt u eens een ontwikkelingsplan voor het hele centrum vanaf de Rijnhal via Kronenburg, bebouwing met allure over de Nijmeegse weg heen, tenslotte een belangrijke invalsweg, via Gelredome met aanvullende aansprekende bebouwing voor wonen en werken, langs de busbaan tot aan de Nelson Mandelabrug. Noord en zuid moet een geheel worden. In Zuid wonen tenslotte evenveel mensen als in Noord. Moderne bebouwing met allure in Zuid en handhaving plus aanpassingen in het noorden van de stad. Het is gemakkelijk bereikbaar voor alle vormen van vervoer.

Er is een transferium. Als op dat hele gebied een geïntegreerde visie wordt losgelaten, dan krijgt Arnhem allure. Van Gelredome dat met veel gemeenschapsgeld is gebouwd en dat nu met gigantisch verlies draait, waarvoor ook weer de goegemeenschap opdraait, kan op die manier een heel interessant evenementencentrum worden. Niet alleen voor Vitesse en die paar concerten jaarlijks.

Voor een goed begrip: ondergetekende voelt zich als voetganger, fietser, kritisch autobezitter, buschauffeur bij Connexxion en tolk-vertaler erg betrokken bij de gebouwde omgeving in zijn algemeenheid, maar in het bijzonder die van Arnhem.

Met vriendelijke groet,
Chr.Koopmans

28 maart 2002

Naam: L. Neve

emailadres: kleijn.neve@chello.nl

Zijn de Koningstraat en de Arke Noachstraat ook slachtoffer van de Rijnboog plannen.

28 maart 2002

Naam: r.ramaker

emailadres: ruthramaker@hotmail.com

in hoeverre wordt de John Frost brug bij de plannen betrokken? Wat zijn de culturele en onderwijs gerichte programma punten?

29 maart 2002

Naam: samad

emailadres: keane422@hotmail.com

ik woon op de bergstraat. valt bergstraat onder uw project? zo ja, over welke termijn worden de huizen gesloopt?

29 maart 2002

Naam: rolf helder

Emailadres: r.helder@zonnet.nl

Mijne dames en heren,

ik ontvang de juichende nieuwsbrieven over het Rijnboogproject. Ze geven hier en daar enig inzicht in de plannen, en ik krijg de indruk dat een groot enthousiasme de kritische blik wat verduistert.

Het plan om een haven de stad in te wringen bijvoorbeeld. Het lijkt erg leuk, en op de tekeningen (Artist's impressions noemt men dat naar ik meen) ziet het er schitterend uit. Totdat je bedenkt dat het wateroppervlak slechts enkele dagen per jaar zo hoog staat. Des zomers kijkt men vanaf de kademuur vijf meter de diepte in. Dan zitten daar de jachtbezitters in de schaduw aan dek hun borreltje te drinken met uitzicht op alleen maar muren. Bovendien is er geen stroming die het in het haventje geworpen afval kan wegvoeren. Ik vrees dus een vrij vies somber dok.

Verder doet men nogal optimistisch over de vraag naar kantooruimte. Heeft het zin om op een plek waar geen parkeergelegen is een enorme massa leegstaande kantoorkolossen neer te zetten? Er wordt tenslotte erg gewaarschuwd voor de afnemende vraag naar onroerend goed.

Er valt natuurlijk meer op te merken over de plannen, maar het lijkt mij

zinvol om in het algemeen een wat kritischer houding aan te nemen.

Ik denk niet dat mijn mening er veel toe doet. Maar "dat had je dan moeten zeggen" is de Arnhemse burgerij wel eerder verweten, dus ik heb hierbij het mijne gezegd.

Ik wens u allen veel wijsheid,

Gegroet,

R.Helder

Sw de Landasstr 91

6814 DD Arnhem

31 maart 2002

Naam: M.Harmsen

emailadres: Marieke_harmsen@hotmail.com

Hoe kom ik te weten wat de plannen zijn voor mijn straat (Rodenburgstraat)?

3 april 2002

Naam: G.J. Mensink

emailadres: gjmensink@hotmail.com

Algemeen:

Hoeveel feitelijke ruimte heeft de burger in de bijstelling van de plannen als al in december het masterplan gereed moet zijn?

Inhoudelijk:

De beelden die ik tot dusver heb gezien geven een plaatje van veel grotere, langere gevels. Ik pleit voor een gevarieerd, maar harmonieus straatbeeld. Vergelijk met de Amsterdamse grachten: wel één rooilijn, maar met variërende gevels. Hier is ook goed gebruik gemaakt van de 'gulden snede' (verhoudingen in rechthoeken die als zeer aangenaam worden ervaren). Door de verlaging van de plafondhoogten is dit beeld grotendeels verloren gegaan (het beeld is er vlakker, vierkanter door geworden). Mijn voorstel is om deze verhoudingen op een moderne wijze weer in het straatbeeld terug te brengen.

Verder stel ik voor meer gebruik te maken van gevelornamenten. Dit geeft een pand een sterkere uitstraling. Nu zie je veel gevels van architecten die in vlakken en kubussen kunnen denken, maar niet in vakmatige afwerking van een gebouw.

Neem Wageningen, waar aan de Heerenstraat een aantal jaar geleden

nieuwbouw is gepleegd op een moderne, maar toch prettig ogende wijze, gebruik makend van 'gewoon'betonnen ornamenten. Lateien met een klein werkje erin doen al 'wonderen'.

Ik hoop dat u wat met deze opmerking kunt doen.

Met vriendelijke groeten,

G.J. Mensink

5 april 2002

Naam: Hans Volman

emailadres: h.volman@planet.nl

Waarom moet er weer enorme hoogbouw verschijnen langs de oevers van de Rijn bij de Mandela brug? Is dit om het project financieel haalbaar te krijgen?

Hoogbouw bepaalt enorm de skyline van de stad. Dat zullen de Arnhemmers binnen een aantal jaren te zien krijgen, wanneer de enorme betonnen c.q. glazen kantoorwand verschijnt in het kader van Arnhem centraal project en nu dus ook nog een concentratie in de lus van de Mandelabrug. Alle laagbouw er tussenin verzuipt dus straks in de hoogbouw. Bovendien heeft dit weer een enorme aanzuiging van verkeer, want mensen laten zich niet uit de auto jagen. Geen goed idee lijkt me.

5 april 2002

Naam: Gerard C. van Sprang

Geachte dame, heer,

Boekhandels Groep Nederland, verder BGN, is eigenaar van boekhandel Dekker van de Vegt te Arnhem. Op dit moment zijn wij ons intensief aan het oriënteren op herhuisvestig en vergroting van onze boekhandel. Zeer globale oriëntatie op het Rijnboogproject enige tijd geleden heeft geleid tot de conclusie dat wij daar onze toekomst niet moeten zoeken. Het lijkt erop dat recent meer beweging is gekomen in het project, en wij willen graag geïnformeerd worden over de verwachtingen voor de nabije toekomst, met name betreffende het moment van realisatie etc. Eén en ander zou aanleiding kunnen zijn tot heroverweging van onze conclusie dat het Rijnboogproject voor ons geen optie is.

Vriendelijke groet, G.C. van Sprang

10 april 2002

A.T.J. Pouwels, Sleepy

Reeds 12 jaar ben ik ondernemen in de Nieuwstraat in Arnhem. Even zovele jaren investeer ik ongeveer € 50.000 in naamsbekendheid van onze slaapwinkel in Arnhem Centrum. Sinds enkele dagen weet ik dat ook het pand waar mijn bedrijf is gevestigd zal gaan verdwijnen. Hoe en tot welke termijn kan ik reageren/indienen van bezwaarschriften aan de Gemeente Arnhem?

15 april 2002

Naam: Joris Talens

emailadres: vloepkleedje@hotmail.com

hallo rijnboogkwartier

ik ben geïnteresseerd in de hoge objecten in het roermondsplein, zijn dit woonflats? hoeveel appartementen komen er in, hoeveel verdiepingen? heeft World Trade Center Arnhem ook iets te maken met het Rijnboog project?

alvast bedankt,

joris

15 april 2002

Naam: N.Brouwer

emailadres: Nicolas_Brouwer@hotmail.com

Gaarne meld ik mij als belangstellende voor een huur- of koopappartement met uitzicht op de Rijn in het plan Rijnboog-Coehoorn-Zuid

D Bijlage Verslagen klankbordgroepen

In deze bijlage zijn alle verslagen van klankbordgroepen opgenomen.

Verslag 1^e Klankbordgroep ondernemers 31 januari 2002

**Martijn van Nie (afdeling economische zaken Stadsontwikkeling),
Susanne Boerhof (communicatie Stadsontwikkeling), Guus Haenen
(Gemeente Arnhem), Peter Verlaan (Gemeente Arnhem), Jan
Vermeulen (Gemeente Arnhem), Roel de Boer (City Centrum Arnhem),
Leo van der Meer (Ondernemers Kontakt Arnhem), Hans Winters
(Ondernemers Kontakt Arnhem), Ge Slettering (Kamer van
Koophandel)**

Het doel van deze eerste bijeenkomst van de klankbordgroep is de vragen die er zijn ten aanzien van de gehouden presentatie te beantwoorden, een eerste reactie te geven op het gepresenteerde plan en de thema's te inventariseren die in volgende bijeenkomsten moeten worden behandeld.

Het schetsboek is tot stand gebracht door de Rijnboogorganisatie bestaande uit de gemeente Arnhem, het Knooppunt Arnhem-Nijmegen, de provincie Gelderland, Blauwhoed Eurowoningen, MAB, Portaal, SFB Vastgoed en Vesteda. Voor deze samenwerking is gekozen omdat er grote investeringen noodzakelijk zijn om een grote ingreep mogelijk te maken. Willen deze investeringen kunnen worden gerealiseerd dan zullen diverse partijen moeten samenwerken. Het schetsboek is in ongeveer een jaar tijd tot stand gekomen. Een ingewikkeld proces waarbij planeconomen, ontwerpers en technici nauw hebben samengewerkt. Het plan is niet af, er is voor gekozen de eerste ideeën te presenteren en deze te bespreken met de stad. Het is de bedoeling dat voor de zomer de mening van de stad is geïnventariseerd.

Reacties op het plan

Hans Winters: het is een indrukwekkend, inspirerend plan met grote ambities. Het plan weerspiegelt het belang van de binnenstad. Het spreekt het OKA aan dat de Weerdjesstraat onderdeel blijft van de stadsring. Ook het plan van de Rijnkade een promenade te maken,

komt overeen met de wensen van het OKA. Aandachtspunt is echter de manier waarop omgegaan wordt met wijken als Schuytgraaf en Malburgen. Wat betekenen de ontwikkelingen in het centrum voor deze wijken en hoe gaan we hiermee om? Ook is de aandacht voor het Paradijsgebied in het plan gering.

Roel de Boer: indrukwekkend, het CCA is blij dat het plan er eindelijk is. De eerste indruk van de voorgestelde fasering is goed. Het CCA onderschrijft het idee eerst de Nieuwstraat en de Rijnkade aan te pakken.

Leo van der Meer: inspirerend plan. Het is knap hoe het programma is verwerkt. De bereikbaarheid van de stad ziet er op hoofdlijnen goed uit, maar zal nog op detailniveau moeten worden uitgewerkt. Er komt veel verkeer naar de stad als het plan is gerealiseerd: is de infrastructuur berekend op deze toename van het verkeer?

Parkeren onder de Markt is een nieuw idee, dat kan een goed idee zijn. Wij gingen er echter vanuit dat het beleid van de gemeente was het parkeren rondom te singels te positioneren.

Zeer belangrijk aandachtspunt is de fasering van de uitvoering. De stad moet bereikbaar blijven en blijven functioneren. Voorkomen moet worden dat de stad 20 jaar lang een bouwput wordt. Dat is een ingewikkelde puzzel.

Ge Slettering: plan ziet er goed uit, heel ambitieus.

De aanwezigen zijn enthousiast over de voorgestelde Haven. Het vergroot de beleving van de stad die met de haven een nieuw brandpunt krijgt en de haven maakt het plan sprankelend. De haven betreft de Rijnkade bij de stad en dat is volgens de deelnemers van wezenlijk belang om de Rijnkade tot een levendig gebied te maken.

Vragen:

Kan de stad deze ingrijpende veranderingen allemaal aan? Het station wordt opnieuw ontwikkeld, maar ook Malburgen en het Corbercoterrein ondergaan een ontwikkeling. De economie ontwikkelt zich minder dan de afgelopen jaren, kan het allemaal? Bij het ontwikkelen van het Schetsboek zijn ook planeconomen betrokken die continue berekeningen hebben uitgevoerd. Gesteld kan worden dat het plan uitvoerbaar is.

De 390.000 m² nieuwbouw waarover wordt gesproken is dat toevoeging of zijn daarin ook de te slopen en weer op te bouwen panden opgenomen? Het plan voorziet in ruim 390.000 m² nieuwbouw en 125.000 m² wordt gesloopt. Het saldo en daarmee de uitbreiding is circa 265.000 m² (zie ook de tabel op pagina 22 van het Schetsboek).

Het plan dat Soeters heeft ontwikkeld voor het Paradijs vinden we niet meer terug. Waarom niet? Het Havenkwartier is het Paradijsgebied. Het ontwerp van Soeters voor dit gebied is inderdaad verlaten, maar de uitgangspunten waarop het plan van Soeters was gebaseerd zijn gebleven. Zij waren ook uitgangspunt voor De Solà-Morales. Het programma is met andere woorden één op één teruggekomen. De reden ook dit gebied weer mee te nemen in de ontwikkeling is dat het Paradijsgebied geïsoleerd was en er moest een integraal plan komen voor het hele gebied. In het gebied komen veel woningen, maar ook de infoboulevard krijgt een plek in het Havenkwartier. Daarnaast komen er winkels, een bioscoop en een hotel.

De gemeente heeft in het Paradijs een WVG gevestigd. Hoe loopt dit proces verder? Deze procedure loopt verder aangezien het nu gepresenteerde Schetsboek nog geen juridische basis heeft. Na vaststelling van het masterplan zullen nieuwe bestemmingsplanprocedures worden doorlopen. Dan zal het proces opnieuw moeten worden doorlopen. Voorlopig blijven het dus nog twee aparte sporen.

Hoe zien de verkeersstromen er uit en hoe wordt omgegaan met het parkeren?

De structuur die in het Schetsboek zit verwerkt, komt overeen met de uitgangspunten van Omsingeling Doorbroken. Zo wordt bijvoorbeeld de binnenstadsring afgemaakt (Weerdjesstraat). Als de Omsingeling Doorbroken een feit is en de aanpassingen aan de singels zijn gerealiseerd, ontstaat er voldoende capaciteit op de wegen om de toename in verkeer te kunnen verwerken. De singels worden echter ook veel gebruikt door verkeer dat niet in de stad hoeft te zijn. In de toekomst zal er dan ook gezocht moeten worden naar oplossingen om dit doorgaande verkeer uit de stad te mijden.

Openbaar vervoer

Wat betreft het openbaar vervoer verdwijnt de busbrug die aan de Mandelabrug zit. De reden hiervoor is niet alleen dat deze brug het zicht op de Rijn ontnemt, maar ook dat in de toekomst rondom de krul zich functies bevinden waarvoor bushaltes noodzakelijk zijn. Er wordt gewerkt rondom de krul, mensen gaan naar het museum. Zij moeten kunnen in- en uitstappen. In de huidige situatie betekent het gebruik van de krul dat de bus moet omrijden, in de toekomst is het gebruik echter noodzaak.

Het profiel van de Weerdjesstraat wordt aangepast waardoor ook de bus er door kan. Deze verdwijnt dan ook uit de Oude Oeverstraat. De rotonde onder aan de krul maakt de verkeersstructuur eenvoudiger en helderder. Een bijkomend voordeel is dat de route vanaf het centraal station naar het Gelredome eenvoudiger en daardoor sneller wordt.

Fietsverkeer

Belangrijk aandachtspunt is de infrastructuur voor de fiets. De fiets is een typisch Nederlands fenomeen waarmee De Solà-Morales niet vertrouwd is. Het weghalen van de busbrug leidt tot problemen voor de fietser: die zou gebruik moeten maken van de krul, dat is echter niet wenselijk. Er zijn diverse technische mogelijkheden om dit probleem op te lossen. Gedacht wordt aan liften of fietsroltrappen. Het moet echter worden uitgewerkt.

Parkeren

De kwaliteit van de parkeervoorzieningen staat centraal. Dat betekent in de uitwerking dat parkeren zoveel mogelijk ondergronds wordt opgelost. Het nieuwe gemeentelijk parkeerbeleid is uitgangspunt voor de manier waarop parkeren in het gebied een plek krijgt. Dat betekent dat gestreefd wordt naar optimaal en maximaal gebruik van de geclusterde parkeergarages. Gedacht kan worden aan vormen van gedeeld gebruik van garages. De ontwikkelingen in het centrum maken het noodzakelijk om extra parkeervoorzieningen te realiseren: in tegenstelling tot het gemeentelijk beleid komen deze extra voorzieningen niet alleen buiten de singels, maar ook in het centrum. De realisatie van de parkeervoorzieningen loopt gelijk met de realisatie van het plan, ook in fase 1 worden er dus parkeervoorzieningen aangelegd en niet pas of alleen in fase 3 (parkeren onder de Markt).

Te bespreken thema's

Programmatische onderbouwing: wat zit er precies in en wat betekent het programma voor de stad? Dit thema wordt in de eerstvolgende klankbordgroep besproken. Daarvoor wordt Harm Leijssen van de gemeente uit de werkgroep programma gevraagd aanwezig te zijn. Ook een vertegenwoordiger van een van de marktpartijen uit de Rijnboogorganisatie wordt uitgenodigd.

Fasering: hoe zorgen we ervoor dat de stad de komende jaren blijft functioneren en niet in een constante bouwput verandert?

Het verkeersmodel

De architectuur: hoe komen de gebouwen er straks uit zien?

Vervolgproces

De deelnemers zijn van mening dat het gepresenteerde plan goed is. Doel van de klankbordgroep moet niet zijn de taken van de ontwerpers over te nemen, maar suggesties te doen voor tijdens de uitwerking. De bovengenoemde thema's worden daarvoor in verschillende bijeenkomsten uitgediept.

Opgemerkt wordt dat veel partijen worden gemist. Onduidelijk is waarom zij niet aanwezig zijn. Wellicht hebben sommigen gekozen voor de presentatie op woensdag. Afgesproken wordt dat in elk geval weer contact opgenomen wordt met alle genodigden.

Communicatie met de stad

Naast deze bijeenkomsten met de klankbordgroep worden er op 13 februari, 26 februari en 27 maart bijeenkomsten georganiseerd waaraan iedere bewoner van Arnhem kan deelnemen. Informatie over de bijeenkomsten en ook inhoudelijk over het plan staat beschreven in een informatiekrant die binnenkort verschijnt.

In het informatiecentrum Arnhem Centraal komen panelen te staan met informatie en tevens zal er een film worden gedraaid. Ook komt er een speciale Rijnboog-website. Tot slot wordt een aantal keer een Rijnboogborrel georganiseerd. Roel de Boer biedt aan de borrel te houden in café De Waag, dan neemt hij de verzorging van de hapjes op zich.

Datum volgende bijeenkomst

Voor de klankbordgroep is een aantal data voorgesteld. De eerstvolgende stond gepland op 28 februari maar deze moet worden

verzet in verband met het revitaliseringsfeest waarvoor alle aanwezigen zijn uitgenodigd. De geplande datum van 28 maart is akkoord. Voorgesteld wordt echter het tijdstip te vervroegen naar van 19.00 tot 21.00 uur. Deze klankbordgroep reserveert tot slot de datum van 25 april.

Verslag 2^e Klankbordgroep ondernemers 26 februari 2002

Harm Leijssen (afdeling economische zaken Stadsontwikkeling), Susanne Boerhof (communicatie Stadsontwikkeling), Ad Alderliesten (MAB), Reijer Baas (Gemeente Arnhem), Jan Vermeulen (Gemeente Arnhem), Roel de Boer (City Centrum Arnhem), Leo van der Meer (Ondernemers Kontakt Arnhem), Ge Slettering (Kamer van Koophandel), Hester Pieper (Kamer van Koophandel), Wilco Christiaanse (HBD), Hans de Jong (Projectbureau Rijnboog), Arjan de Vries (Hotel Haarhuis)

Op de agenda voor de tweede bespreking van de klankbordgroep ondernemers staat een aantal thema's, namelijk uitdiepen van het programma uit het schetsboek, een toelichting op het verkeersmodel, de technische haalbaarheid van de haven en de fasering en planning. Voordat de onderwerpen worden besproken, wordt de videofilm waarin de Solà-Morales zijn ideeën toelicht getoond. De video is bedoeld voor bijeenkomsten zoals de klankbordgroep, en hij wordt gedraaid in het informatiecentrum Arnhem Centraal.

Programma

Harm Leijssen en Ad Alderliesten lichten aan de hand van pagina 22 uit het schetsboek het programma toe dat in het Rijnbooggebied wordt gerealiseerd.

Kantoren: In het Rijnbooggebied komen in de verschillende delen van het plan nieuwe kantoren, de nadruk ligt echter op Coehoorn-Noord. Uit onderzoek dat is verricht in het kader van de recent verschenen Kantorennota van de gemeente, blijkt dat in de toekomst grote behoefte ontstaat aan locaties in het centrum. Ook bij Arnhem Centraal worden kantoren ontwikkeld, maar onvoldoende om op lange termijn de vraag aan te kunnen. In het huidige schetsboek is 78000 m² nieuwe kantooruimte voorzien. Momenteel wordt onderzocht of hieraan nog

15000 m² kan worden toegevoegd. Er wordt met name in Coehoorn gekeken of er nog ruimte is. De reden hiervan is de ligging in de nabijheid van het station, specifiek naar deze omgeving is veel vraag. Uit de verrichte onderzoeken blijkt dat Arnhem deze toevoeging aankan, dat het ruimtelijk kan, en er is vraag naar. Wat betreft vraag zou wellicht nog meer mogelijk zijn, fysiek echter niet. Deze grote vraag maakt het mogelijk kwalitatief hoogwaardige kantoren te ontwikkelen. Een aantal aanwezigen heeft presentaties van makelaars bijgewoond waarin een ander beeld van de vraag werd gepresenteerd. Zijn de inzichten veranderd in de laatste maanden en is bekend wat de consequenties van de ontwikkelingen in het centrum zijn voor de andere locaties?

De gemeente baseert haar visie op de vraag op de kantorennota van afgelopen jaar. De vorige nota was van 5 jaar geleden, toen waren een aantal locaties nog niet bekend. Bij de nieuwe nota zijn de ontwikkelingen en cijfers van de laatste 10 jaar betrokken. Daaruit blijkt dat er een heel specifieke vraag is naar locaties in het centrum en bepaalde plekken buiten het centrum. De kansen van enkele locaties buiten het centrum zijn wel eens overschat. De uitgifte en ontwikkeling van deze locaties zal meer tijd vragen. Ook worden sommige locaties nog helemaal niet ontwikkeld, waardoor het centrum en bijvoorbeeld Schuytgraaf voldoende geïnteresseerden zullen trekken. Dat de kosten in het centrum hoger zullen zijn, zal gezien de vraag naar verwachting geen probleem opleveren.

Winkels: Naast kantoren worden ook veel nieuwe winkels voorzien, met name in het Havenkwartier (het gebied dat voorheen Paradijs werd genoemd). Doel van de nieuwe winkels is een toegevoegde waarde te creëren vergeleken met het bestaande winkelgebied. De nieuwe winkels vormen nadrukkelijk geen kopie van het bestaande. In het Havenkwartier en direct rondom de haven komen grote winkels (in vaktermen een GDV-gebied, het is in idee vergelijkbaar met de Arena in Amsterdam en Alexandrium in Rotterdam). Het aantal vierkante meters in het programma is heel groot als het vertaald zou worden naar aantallen winkels met een oppervlakte zoals in de binnenstad, maar de winkels worden aanzienlijk groter.

De ruimte voor deze winkels biedt ondernemers die willen uitbreiden kansen, ze hoeven niet langer uit het centrum te trekken. Opgemerkt wordt dat het wegtrekken uit het centrum niet alleen het gevolg is van gebrek aan ruimte maar ook aan prijzen per m². Voor kleine winkels is

de prijs op te brengen, voor grote niet meer: als de ruimte groter wordt, verandert de verhouding voor de prijs per m².

In de analyses en doorberekening van het schetsboek is rekening gehouden met het feit dat voor deze m² geen prijs kan worden gerekend die in de drukste winkelstraten van het centrum worden gehanteerd. Daarnaast kan om te voorkomen dat ondernemers wegtrekken uit de stad kan bijvoorbeeld een beleid worden gevoerd dat ontwikkeling en uitgifte van aantrekkelijk locaties buiten het centrum in tijd wordt verschoven.

Opgemerkt wordt dat GDV-locaties moeilijk zijn om te ontwikkelen en te laten functioneren, is er al een beeld van hoe Arnhem daarmee wil omgaan? MAB (een van de Rijnboogpartners) heeft ervaring opgedaan in Rotterdam met de ontwikkeling van Alexandrium, een locatie die over het algemeen als succesvol wordt beschouwd. Uit ervaring weten zij dat het met dergelijke winkellocaties balanceren in verhoudingen is tussen niet te groot en niet te klein, tussen verbindingen van het gebied met daarom heen gelegen gebieden. In Arnhem is dus de koppeling met de binnenstad van wezenlijk belang, los van elkaar functioneren kan niet. De Bakkerstraat kan deze verbinding tot stand brengen.

Een ander belangrijk onderwerp is de bereikbaarheid van de locatie: de winkels moeten goed bereikbaar zijn met de auto. In het Rijnbooggebied zijn grote parkeervoorzieningen gepland en de inschatting is dat deze voldoende capaciteit bieden. Ook zijn de winkels met het openbaar vervoer goed bereikbaar.

Woningen: In het gebied komen zo'n 1222 nieuwe woningen. In verhouding met de andere programmaonderdelen lijkt de toevoeging beperkt, maar in de nieuwe situatie zal juist de verhouding tussen wonen, werken, winkelen en uitgaan in het gebied evenwichtiger zijn voor een dergelijk gebied dan in de huidige situatie. Daarnaast speelt dat de woningkwaliteit omhoog gaat. De woningen die verdwijnen zijn voornamelijk kleine woningen waarvoor aanzienlijk grotere woningen terugkomen. Bij de nieuwbouw van woningen wordt ook de verhouding tussen sociale huur en vrije sector huur en koop nadrukkelijk in de gaten gehouden. Het aantal woningen voor sociale huur blijft gelijk. Momenteel is deze verhouding scheef in de zin dat er in het centrum te veel sociale huurwoningen zijn. De nieuwbouw zal dan ook met name vrije sector zijn.

Horeca: In het gebied is een hotel voorzien in het Havenkwartier. Uit onderzoek van de gemeente blijkt in de binnenstad hieraan behoefte te

zijn. Opgemerkt wordt dat van het totaal aantal m² horeca veel wordt ingenomen door het hotel: wat resteert is zo'n 5000 m². Is dit voldoende en hoe wil men omgaan met de uitgifte: wordt het aan het initiatief overgelaten of worden bepaalde ontwikkelingen gestimuleerd? Horeca neemt over het algemeen maar weinig m² in beslag: 5000 m² voor horeca is dus aanzienlijk. De horeca komt verspreid over het gebied en niet zoals wellicht lijkt in het schetsboek alleen in de buurt van het hotel. Veel moet nog worden uitgewerkt, dus ook de definiëring van type horeca op de verschillende plekken. Bij het station is bijvoorbeeld ook horeca voorzien, verwacht mag worden dat daar heel andere horeca komt dan rondom de haven.

Wat betreft de horeca wordt tot slot opgemerkt dat het jammer is dan in de plannen tot nu toe weinig aandacht is besteed aan de Rijnkade. Men zou graag zien dat dit gebied ook mee wordt genomen.

Cultuur, ontspanning, entertainment: Rondom de haven en in de krul van de Mandelabrug wordt het nodige culturele programma toegevoegd zoals een museum, een infoboulevard en het entertainmentcenter. Deze functies zijn van wezenlijk belang voor de stad, niet alleen omdat ze nodig zijn voor de financiële haalbaarheid van het plan, maar vooral omdat ze aantrekkelijkheid van het gebied vergroten. Dergelijke functies zorgen ervoor dat het aantrekkelijk wordt Arnhem te bezoeken, ze zijn belangrijke peilers in de promotie van Arnhem. In het entertainmentcenter is het de bedoeling cultuur en vermaak aan elkaar te koppelen. Er komen bijvoorbeeld bioscopen (arthouses en bioscopen met commerciële aanbod), gedacht wordt aan ruimtes die multifunctioneel kunnen worden gebruikt voor evenementen en dergelijke (denk aan Kunsthal in Rotterdam). Ook wordt nagedacht hoe bijvoorbeeld het voor Arnhem belangrijke thema mode geëxploiteerd kan worden om de trend te doorbreken dat in Arnhem opgeleide modeontwerpers allemaal de stad uittrekken.

De suggestie wordt gedaan te onderzoeken of er een theaterzaal zou kunnen komen met zo'n 1500 zitplaatsen. Met een dergelijke zaal kan Arnhem grote producties naar de stad halen. 1500 plaatsen is wel een minimum voor een dergelijke functie om voldoende kritische massa te hebben. Daarnaast is het belangrijk het theater nu te benoemen anders bestaat de kans dat het er niet meer van komt. Een theaterzaal wordt ook door de Rijnboogpartners als een interessante optie gezien, al is een dergelijke functie nog niet in het gebied benoemd. Een van de redenen daarvoor is dat het een financieel riskante functie is, vergelijkbaar met

een museum. Van kantoren en woningen is van tevoren goed in te schatten dat ze af te zetten zijn in de markt, het vinden van financierders voor theaters en musea ligt ingewikkelder en vraagt ook grote betrokkenheid van de overheid. In een project als Rijnboog is het dus belangrijk niet te veel van dergelijke functies te benoemen omdat anders de financiële haalbaarheid een stuk onzekerder wordt. Toegezegd wordt de suggestie mee te nemen.

Fasering

Op pagina 68 en 69 van het schetsboek staat de fasering van het plan beschreven. Het is nog hele grove fasering die bij de uitwerking van de plannen op detail moet worden uitgewerkt. Deze fasering is vooral gebaseerd op strategische noties: het Havenkwartier vormt het hart van het plan en moet dan ook snel tot ontwikkeling komen. Met toevoeging van fase twee is de essentie van het plan bereikt en fase drie vormt als het ware de slagroom, het maakt het af. De analyse op uitwerkingsniveau maakt duidelijk hoe de fasering precies gaat worden. Nu al wordt rekening gehouden met kosten die samenhangen met de fasering; problemen die kunnen ontstaan voor verkeer en ondernemers in het Rijnbooggebied. De ervaringen die in dit verband worden opgedaan met Arnhem Centraal worden ook gebruikt. Afsproken wordt de volgende keer terug te komen op de fasering en dan te discussiëren over de manier waarop de stad bereikbaar en leefbaar kan worden gehouden tijdens de realisatie van het plan.

Verkeer

Jan Vermeulen licht toe hoe de werkgroep verkeer van de Rijnboogorganisatie de plannen beoordeeld. In deze groep zitten vertegenwoordigers van alle partijen. Het fietsverkeer blijft volgens deze werkgroep een aandachtspunt dat nog zorgvuldig moet worden uitgewerkt. Volgens de werkgroep is wel duidelijk dat meer verkeer kan, alleen moet kwantitatief nog worden onderbouwd wat precies de mogelijkheden zijn. Het kwantitatief onderbouwen gebeurt met behulp van het verkeersmodel, een computerprogramma dat de maximale capaciteit kan berekenen. Het model wordt 'gevuld' met de informatie uit het plan: welke wegen zijn er dan, welke en hoeveel parkeerplaatsen, hoeveel inwoners heeft het gebied en hoeveel arbeidsplaatsen zijn er. Als deze aanpassing aan het model is gedaan, vindt de berekening plaats. Hierbij zal ook nadrukkelijk worden

gesproken over een aantal voorwaarden: hoe ziet het verkeersnet buiten het gebied er in 2010 uit, hoeveel parkeerplaatsen moet je minimaal hebben, maar ook hoe voorkom je dat de goede parkeervoorzieningen een aantrekkelijke werking hebben op het verkeer? Na de berekeningen worden de eerste schetsen gemaakt en ideeën ontwikkeld voor het ruimtebeslag van de infrastructuur. Deze dienen weer als basis voor de eerste verkeerstechnische ontwerpen.

De Haven

De haven wordt door iedereen als een essentieel onderdeel van het plan gezien. Besproken wordt wat de technische haalbaarheid is en wat de mening van Rijkswaterstaat is ten aanzien van het idee. Dit mede naar aanleiding van de berichten in de krant dat een sluis noodzakelijk zou zijn. De haven is zo ontworpen dat het waterspiegel van de Rijn mag variëren. Wil je een vaste waterspiegel dan moet er een sluis moeten komen en dat haalt volledig de belevenis van de Rijn weg. Een sluis was voor de Rijnboogorganisatie dan ook geen optie. Om de variatie in waterhoogtes te kunnen opvangen, wordt aan één kant in het water een drijvende kade gerealiseerd die zich dus aanpast aan de waterstand. Ook is veel gesproken over het uitgewerkte ontwerp van de haven: er moeten hoogtes worden overwonnen en dat betekent dat de haven aantrekkelijk vormgegeven moet worden. De suggestie wordt gewekt eens te kijken naar de oplossingen die in Vreeswijk zijn gekozen: dat ziet er heel aantrekkelijk uit.

Met Rijkswaterstaat en de waterschappen is over de haven gesproken en zij zien tot nu toe geen problemen en staan de realisatie van de haven toe. Deze contacten worden nog uitgediept om zaken nogmaals te checken.

De Rijnboogorganisatie heeft twee ingenieursbureaus gevraagd de hele technische kant van de haven kritisch onder de loep te nemen. Dit onderzoek gaat verder dan de quick scan die reeds is uitgevoerd. Eind maart worden de uitkomsten van het onderzoek verwacht.

Planning van het masterplan

Maart communicatie met bewoners en klankbordgroepen. Huiswerk: uitvoering aanvullende onderzoeken naar bijvoorbeeld de haven.

April voorbereiding besluitvorming.

Mei behandeling schetsboek in de raadscommissie. De

raadscommissie wordt om een opvatting gevraagd over het schetsboek, over het communicatieproces en de uitkomsten daarvan (hoe wordt omgegaan met de opmerkingen: welke suggesties worden opgevolgd, waarom wel/ niet) en over de resultaten van 'het huiswerk'/ de aanvullende onderzoeken.

Juni de reactie van de raadscommissie wordt verwerkt tot een concept masterplan.

Na de vakantie zal het concept masterplan ter visie worden gelegd en vindt er wederom communicatie plaats. Het is de bedoeling dat het masterplan voor het einde van het jaar wordt vastgesteld.

Met het vaststellen van het masterplan is de samenwerking tussen de Rijnboogorganisatie in principe ten einde. Het is echter ook de bedoeling voor het einde van het jaar in beeld te hebben of en op welke manier de samenwerking een vervolg krijgt bij de uitvoering van het plan.

De volgende vergadering is op 28 maart van 19.00 tot 21.00 uur. Een aantal thema's zal deze avond met de verschillende klankbordgroepen tegelijkertijd worden besproken omdat ze voor alle groepen relevant zijn, bijvoorbeeld de uitkomsten van het verkeersmodel. De vierde bijeenkomst is op 25 april.

Verslag 3^e Klankbordgroep ondernemers 28 maart 2002

**Martijn van Nie (afdeling economische zaken Stadsontwikkeling),
Susanne Boerhof (communicatie Stadsontwikkeling), Geert van Aken
(KPMG BEA), Bart Wiegmans (KPMG BEA), Hans de Jong (Rijnboog
Arnhem), Reijer Baas (Gemeente Arnhem), Jan Vermeulen (Gemeente
Arnhem), Roel de Boer (City Centrum Arnhem), Leo van der Meer
(Ondernemers Kontakt Arnhem), Ge Slettering (Kamer van
Koophandel), Wilton Christiaanse (HBD)**

De derde bijeenkomst van de klankbordgroep bestaat uit twee gedeeltes. Allereerst bespreekt de klankbordgroep zelf een aantal onderwerpen waarna er een plenaire bijeenkomst met alle klankbordgroepen plaatsvindt. In dit laatste deel worden de eerste uitkomsten naar de technische haalbaarheid van de haven toegelicht en wordt nader ingegaan op de het verkeersaspect van Rijnboog en hoe de

vragen die ten aanzien van verkeer nog bestaan worden beantwoord. Van dit gedeelte wordt een apart verslag gemaakt. In het eerste deel van de vergadering verzorgt KPMG een presentatie over de sociale-economische effecten van het plan. Zij voeren daar in opdracht van de Rijnboogorganisatie onderzoek naar uit. De gepresenteerde resultaten zijn nog een kijkje in de keuken. Het onderzoek wordt begin april afgerond.

Toelichting Sociaal Economische Effectrapportage

Het project kent twee fasen die in het onderzoek worden meegenomen: de investeringsfase en de exploitatiefase. In de eerste fase zijn er ook positieve effecten op gebied van werkgelegenheid, namelijk op gebied van de organisaties die bouw verzorgen en de toeleveranciers van deze organisatie. Voor de exploitatiefase worden de effecten in beeld gebracht op basis van de m² die worden gerealiseerd, het type bedrijven dat verwacht mag worden en de gemiddelde omzet van dergelijke bedrijven. In het onderzoek is uitgegaan van de informatie in het Schetsboek en op basis van de daarin genoemde functies en dergelijke wordt een schema gemaakt van verwachte opbrengst (omzet, winst, extra werkgelegenheid) en de te verrichten investeringen. Alle informatie is nu binnen nu kan worden gestart met het berekenen van de effecten en de analyse van de uitkomsten.

Vragen naar aanleiding van de presentatie:

- Kloppen de 78000 m² kantoren waarmee wordt gerekend wel aangezien onderzocht of dit aantal niet omhoog kan. Dit onderzoek wordt inderdaad verricht, maar voor het onderzoek naar de sociaal-economische effecten is het Schetsboek waarin 78000 m² staat vermeld uitgangspunt. De gegevens worden na wijzigingen in het schetsboek nog aangepast.
- Wordt ook de behoefte naar kantoorruimte in het onderzoek meegenomen? Dit is geen onderwerp van dit onderzoek aangezien dit marktonderzoek al eerder heeft plaatsgevonden. Het Schetsboek is mede op basis van deze behoefteonderzoeken opgesteld.
- In het gebied wordt niet alleen toegevoegd, er wordt ook vervangen, wordt hiermee in het onderzoek rekening gehouden? Eerst worden de toevoegingen berekend en in het opstellen van de conclusies worden dergelijke punten meegenomen en wordt ook onderzocht of bijvoorbeeld de bedrijven die zich in het centrum vestigen vanuit elders in Arnhem komen. In de conclusies wordt beschreven wat

mogelijke consequenties daarvan weer zijn. Opgemerkt wordt dat het van groot belang is om het totaalbeeld van de effecten voor Arnhem helder in kaart te brengen en ook of het om verschuivingen of toevoegingen gaat.

- De omzet die in gepresenteerde tabel staat, is dat omzet van de ontwikkelaars die de kantoren realiseren of is dat omzet van de toekomstige bedrijven? Dat is de omzet van de verwachte toekomstige bedrijven.
- Hoever rijken de berekeningen, het plan kan bijvoorbeeld ook effecten hebben op NOM, Burgers' Bush en dergelijk. Wordt dat ook meegenomen? Zo ver gaat het onderzoek niet, wel wordt bijvoorbeeld meegenomen dat de bedrijven in de kantorenlocaties ook toeleveranciers hebben als schoonmaakbedrijven of cateraars etc.
- Worden ook de effecten voor de omzet in de winkels, de horeca etc meegenomen? In de schema's staat ook kwalitatieve effecten opgenomen. Met deze term werden deze effecten bedoeld, ze worden dus meegenomen.
- Uitgegaan wordt van 25m² per medewerker: is dat niet te veel? Neemt dat als gevolg van telewerken etc niet af? De effecten van dergelijke ontwikkelingen zijn moeilijk in te schatten, de eerste onderzoeken wijzen uit dat het aantal benodigde m² helemaal niet zo veel afneemt, voor de veiligheid wordt dus nu gerekend met 25 m² per medewerker. Het aantal medewerkers zou dus wel eens hoger kunnen uitvallen in werkelijkheid dan waarmee wordt gerekend.

Planning

Kort wordt nog ingegaan op de planning die ook in het verslag van de vorige vergadering staat opgenomen. Hieraan wordt toegevoegd dat om een goede notitie te kunnen maken over het communicatieproces van de afgelopen weken het belangrijk is een afspraak te maken voor het uiterlijk aanleveren van de reacties. Afsproken wordt dat iedereen tot en met 5 april schriftelijk of per e-mail nog een reactie kan opsturen indien daaraan behoefte is. Uiteraard worden alle in de verslagen opgenomen opmerkingen en vragen ook opgenomen in de notitie. Met het vaststellen van de 'deadline' eindigt de inbreng niet, alleen kan het dan niet meer worden meegenomen naar de raadscommissie van juni 2002. De klankbordgroep blijft bestaan dus tussentijdse reflectie blijft ook mogelijk.

Voor het vervolgproces wordt de suggestie gedaan een klankbordgroepbijeenkomst te organiseren met de ontwerp- en bouwgerichte organisatie. Afsproken wordt dat Hans de Jong bespreekt of de bijeenkomst van 25 april hiervoor geschikt is.

Als afronding wordt nog een ronde suggesties/ aanvullingen/ kritische kanttekeningen gedaan:

- Kan de grond waarop de nieuwe gebouwen aan de oostzijde van de Haven komen niet worden opgehoogd zodat de hoogte van de kademuren beperkt kan blijven.
- De benodigde hoeveelheden m² kantoren zou worden vergeleken met uitkomsten van onderzoek van Engelsing en Zadelhof.
- De aanwezigen zouden graag meer weten over dat onderzoek naar de vraag: wie komen er allemaal, is het echt wel haalbaar al die m² kantoren?
- Blijf in datzelfde kader monitoren naar die vraag.
- Haven is wezenlijk onderdeel plan, technische haalbaarheid blijft aandachtspunt;
- Kan de infrastructuur de verwachte hoeveelheid verkeer aan?
- Er moet grote aandacht zijn voor de fasering van het plan. De stad moet leefbaar en bereikbaar blijven tijdens de uitvoering.
- Het oostelijk deel van het plan is nog erg onuitgewerkt, wordt dit geen dood punt in de stad? Belangrijk dit mee te nemen want juist in het oostelijk deel zit ook het mooi oude deel van de Rijnkade.
- De huidige invulling van de Rijnkade past niet bij het plan: er moeten horecagelegenheden komen en andere functies die het typisch stedelijke van het plan ondersteunen.
- Infoboulevard: het is een zorgpunt of dit goed uit de verf komt, wat komt er allemaal?
- Het Havenkwartier moet een heel leuk gebied worden, nu lijkt het of de krenten uit de pap zijn gehaald van het oude Paradijsplan en elders zijn gepositioneerd, dit is een aandachtspunt. Kan de in de vorige bijeenkomst genoemde theaterzaal niet in het Havenkwartier komen?
- De invulling van het GDV-gebied is een aandachtspunt: vaak komen mensen hier doelgericht en zorgen dergelijke plekken niet voor de hier gewenste levendigheid. Bedenk hier oplossingen voor.

Verslag 4^e Klankbordgroep ondernemers 25 april 2002

Martijn van Nie (afdeling economische zaken Stadsontwikkeling), Susanne Boerhof (communicatie Stadsontwikkeling), Roel de Boer (City Centrum Arnhem), Leo van der Meer (Ondernemers Kontakt Arnhem), Peter Dessens, Ge Slettering (Kamer van Koophandel), Reijer Baas (gemeente Arnhem), Otto Broekhuizen (Ondernemersvereniging Steenstraat), Harm Leijssen (gemeente Arnhem)

Tijdens deze bijeenkomst wordt nogmaals gesproken over het kantorenprogramma. Verder wordt ingegaan op de reacties die zijn binnengekomen op het Schetsboek.

Harm Leijssen geeft een presentatie over het kantorenprogramma, over achterliggende gedachten zoals verwoord in de kantorennota. Hij heeft in de voorbereiding van deze presentatie ook gesproken met Engelsing en Zadelhoff, zoals in een van de eerdere bijeenkomsten was toegezegd. Informatie over de kantorennota staat ook op de website van de gemeente Arnhem: www.arnhem.nl.

Enkele opvallende zaken uit de presentatie: op basis van de gedane onderzoeken is te verwachten dat over 15 jaar minimaal 344500 m² extra kantooruimte nodig is en maximaal 395000 m². Dit komt neer op zo'n 20.000 m² per jaar. Uit het onderzoek blijkt tevens dat er voor 40% van dit aantal ruimte gewenst is in het centrum van Arnhem.

Een sterk punt van Arnhem is dat er gevarieerde milieus zijn: in het centrum, er direct omheen en aan de rand van de stad. Dat wil de gemeente ook zo houden. De vraag is uitgezet in de tijd; daaruit blijkt dat spreiding van realisatie van belang is, mede op basis van deze uitkomsten is ook de fasering in het Schetsboek Rijnboog tot stand gekomen.

Vragen naar aanleiding van de presentatie:

- Otto Broekhuizen: er wordt gesproken over bereikbaarheid van alle kantoren, wordt daarmee alleen OV bedoeld, want het centrum is met de auto niet bereikbaar. Toegelicht wordt dat beide wordt bedoeld, voor veel kantoren wordt Arnhem per auto nog wel degelijk als god bereikbaar beschouwd. Daarnaast starten de komende jaren veel onderzoeken die tot voorstellen moeten leiden om de bereikbaarheid van de binnenstad te verbeteren.

- Peter Dessens: het is moeilijk voor te stellen wie dan allemaal belangstelling hebben voor deze kantoren. Toegelicht wordt dat ook onderzocht wordt welk type bedrijven gebruik willen maken van kantoren in Arnhem. Uit deze onderzoeken komt niet een duidelijke sector naar voren. Een conclusie die getrokken mag worden is dat veel MKB zal uitbreiden en nieuwe kantoren wil hebben.
- Otto Broekhuizen: hoe kunnen we voorkomen dat er een constante bouwput ontstaat? In deze klankbordgroep is hier al vaker aandacht voor gevraagd, het is de bedoeling dat tijdens de verbouwing de verkoop door kan gaan. Een ingewikkelde puzzel die zeer veel aandacht verdient.

Reacties op het Schetsboek

Er is een overzicht gemaakt van de belangrijkste aandachtspunten, opmerkingen en suggesties die de klankbordgroep ondernemers heeft gemaakt. Besproken wordt of dit overzicht nog moet worden aangevuld:

- Algemeen: geen aanvullingen
- Architectuur en programma: geen aanvullingen
- Verkeer: wijzigen:
 - De eerste vraag: kan de infrastructuur de verwachte hoeveelheid verkeer aan, veranderen in, zorg er voor dat de infrastructuur de verwachte hoeveelheid verkeer aankan.
 - vraagteken weghalen bij punt dat het goed is dat de Weerdjesstraat onderdeel uitblijft van de stadsring.
- Openbare ruimte:
 - Rijnkade: toevoegen:
 - de Rijnkade is nog te weinig onderdeel van het plan
 - let op de inrichting van de Rijnkade
 - de Rijnkade heeft veel te weinig capaciteit op dit moment voor de stad, zo'n 400 stoelen, dat is te weinig, geef nu in de plannen invulling aan de Rijnkade en zorg dat de horeca wordt uitgebreid.
 - Coehoorn-Noord: het WTC is erg belangrijk voor Arnhem: de voorgestelde plek is erg goed, het stimuleert de levendigheid in het centrum.
 - Coehoorn-Zuid: geen toevoegingen
 - Museum en CEC: geen toevoegingen
 - Coehoorn-Park: geen toevoegingen
 - De Haven: Peter Dessens heeft op persoonlijke titel (en dus niet als OKA-standpunt) een brief gestuurd aan de Rijnboogorganisatie waarin hij aangeeft liever een park te realiseren op die plek dan een haven

aangezien het water in zijn ogen een laag peil heeft en er te hoge kademuren moeten komen. Ook vindt hij de haven een ongewenste onderbreking van de Rijnkade. De ruimte die de haven creëert is sterk en zou moeten worden gehandhaafd, maar dan met een park. Komt de haven er toch, dan vindt hij dat er een voetgangersbrug ter hoogte van de Rijnkade moet komen.

- Havenkwartier: Roel de Boer geeft aan dat hij zich ernstig zorgen maakt over het voormalig Paradijs: het huidige Havenkwartier. Hij heeft de indruk dat het culturele programma is uitgehold en pleit er daarom voor een theaterzaal met minimaal 1500 stoelen in het gebied te realiseren en daar in de buurt het hotel te realiseren. Ervaren in andere steden wijzen uit dat deze combinatie erg lucratief is. Harm Leijssen vertelt dat de dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente een aantal onderzoeken gaat starten voor het programma in het voormalig Paradijsgebied en neemt daarin ook de infoboulevard en een viersterren hotel van zo'n 150 kamers mee. Peter Dessens geeft aan dat het van belang is begrippen als aantrekkelijke detailhandel en infoboulevard te concretiseren: wat versta je eronder en wie is je doelgroep. Bij het Paradijs kon die stap niet worden gemaakt. Roel de Boer geeft de suggestie dat wanneer je een oudere doelgroep met horeca wil bereiken dan op de Korenmarkt, dat er dan grote horecagelegenheden moeten worden gerealiseerd: denk aan twee keer zo groot als de Waag. Peter Dessens vraagt zich tot slot af of het museum niet moet worden verplaatst naar het Havenkwartier omdat hij zich afvraagt of bezoekers van het museum anders wel in het centrum terechtkomen.
- Oeverstraat/Weerdjesstraat: geen toevoegingen
- Marktplaats/Prinsenhof: Roel de Boer geeft aan dat alleen het weghalen van de auto's op het Marktplaats zinvol is als er een goede andere invulling voor in de plaats komt. Geef daarnaast heel duidelijk aan waar de ingang van de garage is die er onder komt, het is nu namelijk een plek waar veel mensen parkeren die Arnhem niet goed kennen en bij de provincie, paleis van justitie of gemeente moeten zijn. Als ideeën worden geopperd de markt weer naar de Markt te halen, deze markt bijvoorbeeld uit te breiden.

Bijeenkomst met klankbordgroep ontwerpers.

Deze suggestie is geopperd: de Rijnboogorganisatie onderschrijft het idee, maar vindt het van belang dat concreter wordt aangegeven waarom

de ondernemers dat willen en waarover ze zouden willen praten. Afgesproken wordt dat het idee in overleg met de Rijnboogorganisatie verder wordt uitgewerkt.

Vervolgproces

13 juni bespreekt de raadscommissie het Schetsboek, de aanvullende onderzoeken die zijn gehouden en het verslag van het communicatieproces. De interactie stopt op dit moment: de borrels blijven bestaan, de klankbordgroepen gaan in het najaar weer verder.

Verslag 1^e Klankbordgroep bewonersorganisaties 31 januari 2002

Gerard Bonte (gemeente Arnhem), Simone Schreven (gemeente Arnhem), Olaf Robben (gemeente Arnhem), Dick Onderwater (gemeente Arnhem), Eduard van Vloten (gemeente Arnhem), dhr. Berveling (VVE Rodenburg, Contradijs), dhr. Janssen (VVE Du Soleil), dhr. Spohr (VVE Du Soleil), dhr. Herfs (BBA, bewonersgroep Paradijs), mevr. Willemsen (bewonerscommissie Molenkom), dhr. Grob (bewonerscommissie Molenkom), mevr. Krebber (bewonerscommissie Molenkom)

Voorzitter Gerard Bonte opent de vergadering om 21.15, na de centrale presentatie van de Rijnboogplannen in het bedrijfsrestaurant.

VVE Du Soleil wil graag weten wat het doel en de functie van de klankbordgroep is. Ze benadrukken dat deelname aan de klankbordgroep niet betekent dat zij instemmen met de plannen. Gerard Bonte geeft aan dat dat ook absoluut niet de insteek van de klankbordgroepen is. De bijeenkomsten zijn bedoeld om het gesprek met elkaar aan te gaan en om discussies te voeren. Dat staat los van het eens of oneens zijn met de plannen.

Dhr. Herfs vraagt zich af waarom er gekozen is voor deze samenstelling van de klankbordgroep. Er zijn nog meer bewonersorganisaties in het gebied, waarom zijn die niet uitgenodigd? Dhr. Herfs zal zorgen voor een lijst met namen en adressen van deze bewonersorganisaties.

Dhr. Berveling geeft aan dat bewoners uit het gebied dit project heel

anders beleven dan mensen van de gemeente. Er heerst een sfeer van gelatenheid, bewoners hebben het gevoel dat ze slechts als decorum fungeren in dit soort overlegbijeenkomsten. Ze hebben niet het gevoel dat er inspraak mogelijk is. Dhr. Berveling: 'Het lijkt alsof we hier alleen maar mogen zitten zodat jullie later kunnen zeggen dat de bewoners hebben meegepraat over de plannen'. Toch is dhr. Berveling hier aanwezig omdat hij een nieuwe start wil maken en goede hoop heeft dat het deze keer wel goed zal gaan. Hij hoopt bovendien dat initiatieven in dit nieuwe plan een beter vervolg krijgen. De VVE had voorgesteld om de panden op eigen kosten op te knappen, maar dit voorstel is door de gemeente niet opgepakt. Hij heeft tijdens de informatieavond van 30 januari aangegeven dat de VVE graag wil participeren in het plan en hij wil dit op deze bijeenkomst nog een keer benadrukken. Bovendien wil hij graag weten wat de mogelijkheden zijn op dit gebied. Verder benadrukt hij dat hij het erg belangrijk vindt dat de belangen van huurders behartigd worden en dat er regelingen getroffen worden met eigenaren uit het gebied.

Gerard Bonte geeft aan dat het in dit stadium van het planproces erg lastig is om harde garanties te geven, maar dat de gemeente tijdens het verdere proces de procedures correct zal volgen. Bonte voegt hieraan toe dat in het planontwerp dat nu ter discussie staat, het betreffende pand niet zal worden gehandhaafd.

VVE Du Soleil vindt het belangrijk dat bewoners betrokken worden in het herplaatsingsprogramma. Dat moet een actief beleid zijn: de gemeente moet zich committeren aan afspraken om met redelijke alternatieven te komen voor herhuisvesting. Er leeft een angstbeeld dat men voor hetzelfde geld alleen nog maar een woonruimte in een buitenwijk kan vinden. De gemeente moet kijken hoe ze daarmee omgaat en de bewoners een handreiking doet. Het plan mag dan op macro-niveau prachtig zijn, op micro- of individueel niveau kan het onaanvaardbare effecten hebben. VVE Du Soleil benadrukt dat zij het belangrijk vindt dat het planproces duidelijk, transparant en helder verloopt. Dit is onontbeerlijk voor het draagvlak vanuit de bewoners

Bewonerscommissie Molenkom vindt het een leuk plan maar geeft ook aan dat er veel onduidelijk is over de Molenkom. Ze willen weten wat er met hun buurt gaat gebeuren en hoe het zit met het programma van eisen. Ze weten dat Portaal in het plan participeert, maar niet welke rol

zij in het project heeft. Gerard Bonte geeft aan dat de Molenkom niet in het plangebied van Rijnboog valt. Wel is er inmiddels door Portaal en de gemeente een aparte bijeenkomst voor de Molenkom belegd.

Daarnaast wil de bewonerscommissie Molenkom weten of er wel goed is nagedacht over de sociale veiligheid. Bij de haven zijn stukken van de openbare ruimte overdekt, hun ervaring is dat deze plekken veel junks aantrekken. Verder vragen ze zich af of de nieuwe 24-uurs opvang in het plangebied gepland is. Eduard van Vloten geeft aan dat dit een belangrijk aandachtspunt is voor de dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Arnhem. Hij zal zorgen dat er bij de volgende bijeenkomst iemand aanwezig is die meer kan vertellen over de sociale veiligheid.

Ook wil de bewonerscommissie Molenkom weten of het kerkplein zijn functie als markt en ruimte voor evenementen en concerten zal blijven houden. Ze vinden dat erg belangrijk omdat het hoort bij het leven in de stad. Gerard Bonte bevestigt dat het kerkplein deze functie blijft houden. Olaf Robben van Wijkzaken voegt daaraan toe dat ook het marktplein zijn functie voor evenementen zoals de kermis behoudt.

Dhr. Berveling wil graag aandacht voor het parkeren in het algemeen en vergunninghoudersparkeren in het bijzonder. Hij vreest dat hier niet goed genoeg over is nagedacht en dat de bewoners in de toekomst te kampen krijgen met te weinig parkeerplaatsen of dat de bewoners gedwongen zullen worden om dure vergunninghoudersplaatsen te kopen. Bovendien vraagt hij zich af of bij de berekeningen voor het aantal parkeerplaatsen de vergunninghoudersplaatsen voor bewoners uit de binnenstad zijn meegenomen. Daarnaast vraagt hij zich af waarom het parkeren onder het marktplein pas als laatste in de planning is opgenomen. Er wonen dan al veel mensen en er zijn dan al allerlei publiekstrekkingen gevestigd, waar moeten die mensen hun auto's neerzetten? Is hier een oplossing voor gevonden? Gerard Bonte geeft aan dat in de berekening voor het aantal parkeerplaatsen voor het plangebied de vergunninghoudersplaatsen van binnenstadbewoners meegenomen zijn. Daarnaast geeft hij aan dat het parkeren onder de markt als laatste in de planning is opgenomen om financiële redenen. De opmerking zal wel meegenomen worden.

VVE Du Soleil vindt de verkeersafwikkeling in het plangebied een zwak punt. Dhr. Spohr mist een verkeersontwikkelingsplan op het niveau

van de hele stad, vooral met betrekking tot de Weerdjesstraat. Hij ziet meer in een ring rondom Arnhem via Arnhem-zuid. Hij vreest bovendien dat de nieuwe rotonde in spijtstijden helemaal vast komt te zitten met de toename van het aantal woningen en de toename van de bezoekers. Daarnaast vraagt hij zich af waarom het verkeer richting Oosterbeek ook via de rotonde moet. Hij ziet vanuit zijn huis dat het grootste gedeelte van het verkeer op de Mandelabrug richting Oosterbeek moet, dus wanneer je deze afrit eraf haalt, zorg je voor een nog grotere druk op de nieuwe rotonde. Tot slot vraagt hij zich af of de doorstroming van het busverkeer wel gehandhaafd blijft tijdens de spits. Wanneer de bussen gewoon over de krul moeten en geen vrijliggende busbaan meer hebben, komen zij dus ook in de spits vast te staan. Bovendien vindt hij het vreemd dat er eerst veel geld is uitgegeven voor de Willemstunnel om de doorstroming van het busverkeer te verbeteren en dat er vervolgens een paar honderd meter verderop een dure ingreep komt die de doorstroming weer verslechtert. Gerard Bonte belooft dat bij de volgende bijeenkomst iemand van de afdeling verkeer aanwezig zal zijn om dit onderwerp toe te lichten. Hij wijst alvast op het onlangs vastgestelde SVVP (Stedelijk Verkeers- en Vervoersplan) en op de opvatting van ondernemers uit de binnenstad die juist heel blij zijn dat de verkeersfunctie van de Weerdjesstraat gehandhaafd blijft.

VVE Du Soleil geeft aan dat ze het jammer vindt dat de hedendaagse architectuur zo vaak koud, beton-achtig en nieuw aandoet. Het hoeft er niet allemaal zo prestigieus en duur uit te zien, dit komt de aansluiting op de historische binnenstad niet ten goede, en dat is toch één van de doelen van het project. Gerard Bonte geeft aan dat in de presentatie slechts bouwmassa's getekend zijn, en dat er nog geen architect aan te pas is gekomen. Men moet dus nog geen waarde hechten aan de verschijningsvorm van de gebouwen. De concrete ontwerpen van de gebouwen komen pas in een later stadium. Maar de gemeente heeft wel heel bewust gekozen voor een stedenbouwkundige die goed met maat om kan gaan en kleinschalig werkt. Bovendien is een architect als Soeters in het verleden bij het plan betrokken omdat hij goed is in sfeervolle ontwerpen die passen binnen bestaande bebouwing. De kans dat hij gevraagd wordt om een deelgebied uit te werken in een later stadium is heel waarschijnlijk.

VVE Du Soleil vraagt nadrukkelijk aandacht voor de fasering. Door de manier waarop het plan nu is gefaseerd zullen de bewoners van de Du Soleil-flat twintig jaar lang in een bouwput wonen. Het woongenot wordt dus voor een lange periode aangetast. De vraag is of de gemeente opnieuw naar de planning kan kijken vanuit dit oogpunt. Verder vraagt VVE Du Soleil zich af of het niet te hoogmoedig is om je te beraden over iets dat pas over 20 jaar gaat spelen. De tijd heeft geleerd dat dit niet werk, je weet immers niet of de economie zich wel zo gaat ontwikkelen als je had gedacht. Ontstaan er geen drama's halverwege? Gerard Bonte erkent dat zo lang vooruit kijken altijd een probleem is. Maar het alternatief, alleen ad hoc aan de slag gaan, is ook niet acceptabel. Een overall-visie is belangrijk omdat er anders versnippering ontstaat. Bovendien zijn de plannen ook globaler wanneer ze achter aan de planning zitten. Er is nog ruimte om veranderingen aan te brengen wanneer de omstandigheden daarom vragen.

VVE Du Soleil vraagt aandacht voor de publiciteit die nu ontstaat. Volgens hen ontstaat er nu al een negatief beeld over dit gebied dat het moeilijk maakt je appartement te verkopen, wanneer je dat zou willen. Wat doet de gemeente daaraan? Op deze vraag zal tijdens de volgende bijeenkomst teruggekomen worden.

Bewonerscommissie Molenkom stelt voor om ervaringen uit het verleden mee te nemen in het plangebied door regelmatig te evalueren. Zij kunnen heel veel dingen aangegeven die anders hadden gemeeten in de Molenkom. Het is zinvol om daar van te leren in een nieuw project.

Concrete afspraken

Woonstichting Portaal wordt uitgenodigd om bij de volgende klankbordgroepbijeenkomst aanwezig te zijn. Aan de orde komen dan de eventuele ideeën voor Molenkom.

VVE Rodenburg wil meer duidelijkheid over de mogelijkheden te participeren in het plan.

Een ambtenaar van dienst Maatschappelijke Ontwikkeling zal aanwezig zijn om de sociale veiligheid in het plan toe te lichten. Een ambtenaar van de afdeling verkeer zal aanwezig zijn om het onderdeel verkeer nader toe te lichten, het gaat dan met name om vergunninghoudersparkeren, het aantal parkeerplaatsen, de planning van de markt-parkeergarage aan het einde van het project, de drukte op

de nieuwe rotonde en de doorstroming van het busverkeer.

Verslag 2^e Klankbordgroep bewonersorganisaties 28 februari 2002

Gerard Bonte (gemeente Arnhem), Simone Schreven (gemeente Arnhem), Olaf Robben (gemeente Arnhem), Dick Onderwater (gemeente Arnhem), Eduard van Vloten (gemeente Arnhem), mevr. Bremer (gemeente Arnhem), G.T. Colenbrander (gemeente Arnhem), dhr. Berveling (VVE Rodenburg, Contradijs), dhr. Janssen (VVE Du Soleil), dhr. Spohr (VVE Du Soleil), dhr. Herfs (BBA, bewonersgroep Paradijs), mevr. Willemsen (bewonerscommissie Molenkom), P. van Ratingen (VVE Rijnstate), mevr. Hagdorn (VVE Rijnstate), D. de Groot (bewonersvereniging Boterdijk), dhr. Krijnen (bewoner gebied), G.P.F. Gerritsen (VVE Nieuwe Plein 17 t/m 25), L. Roetert (VVE Gelrestaete-I), dhr. Donders (VVE Gelrestaete-I), H.A. Onderstal (bewoner gebied), P.G.J. Bruggers (VVE Rodenburgstraat-Nieuwstraat), J.G. Berveling (VVE Rodenburg), E.E. Dormits (BBA/Platanen), dhr. Van Elst (bewoner gebied).

Voorzitter Gerard Bonte heet iedereen van harte welkom en opent de vergadering. Naar aanleiding van het eerste verslag:

In het eerste verslag staan niet de juiste namen bij bepaalde uitspraken, hiervoor excuses. In het vuur van het gesprek was het soms lastig voor de notulist.

1. Wat is precies het verschil tussen de klankbordgroep en de bewonersavonden die worden georganiseerd?
2. Kunnen alle vragen die tijdens de bewonersavonden worden gesteld worden toegevoegd of ter plekke worden uitgedeeld aan de deelnemers aan de klankbordgroep? Afgesproken wordt dit te doen.
3. De verslagen van de klankbordgroep worden verspreid onder de klankbordgroep zelf: kunnen we ook de verslagen van de andere klankbordgroepen ontvangen?
4. De actiepunten die in het eerste verslag zijn opgenomen zijn niet nagekomen, waarom niet? Op een later moment in de vergadering komt er een medewerker van de gemeente toelichting geven op het aspect sociale veiligheid. Het gesprek met Portaal is inmiddels in kleiner verband wel gevoerd. Wat betreft het laatste actiepunt, moet het worden nagevraagd aan de projectorganisatie.

6. De bewoners van de Du Soleilflat willen aan het verslag graag toevoegen dat zij bezwaar hebben tegen de rotonde omdat het verkeer dan tweemaal langs de flat komt.

De klankbordgroep

Opgemerkt wordt dat de bewoners graag een partij willen zijn en willen meepraten. Het gevoel bestaat echter dat de deur voor de neus wordt dichtgegooid. Er bestaat behoefte aan een gesprek met de wethouder. Afgesproken wordt dat er een afspraak voor een gesprek wordt gemaakt. Ook is er twijfel of drie bijeenkomsten wel genoeg zijn, de bewoners zouden graag wat meer bijeenkomsten plannen en ook in latere stadia van het proces middels de klankbordgroep betrokken willen blijven. Afgesproken wordt nog een aantal extra bijeenkomsten te plannen. Niet alle aanwezigen weten precies wat het doel van de klankbordgroep is, hoeveel vergaderingen er zijn en wat er besproken kan worden. Om de vergaderingen wat constructiever te laten verlopen wordt aangeraden voor de volgende vergadering van tevoren een agenda op te stellen en deze te verspreiden. Dan kan iedereen zich goed voorbereiden. Afgesproken wordt dit te doen. Voor de deelnemers is nog onvoldoende duidelijk wat uit het schetsboek bespreekbaar is, waaraan een schetsboek en masterplan moeten voldoen, wat het detailniveau van beiden is en wat het verschil is. Uitgelegd wordt dat een schetsboek een plan op hoofdlijnen is, dat dient ter bespreking. Het geeft de richting aan voor een plan. Het masterplan is in detailniveau niet veel verder uitgewerkt, wel is wat duidelijker welke projecten kunnen worden gedefinieerd op basis van het masterplan. Het masterplan heeft niet bespreking tot doel, maar besluitvorming. Er is behoefte aan inzicht daarin zodat ook een soort planning gemaakt kan worden voor welke onderwerp wanneer besproken kan worden. Daarnaast geven de deelnemers aan het lastig te vinden om echt namens de achterban te spreken. Om de tijd nuttig te kunnen besteden, is het handig van tevoren de vragen te inventariseren, zodat de beantwoording van vragen sneller kan verlopen. Afgesproken wordt dat iedereen die vragen heeft deze kan mailen aan Simone Schreven van de gemeente. Haar mailadres is aan het begin van het verslag opgenomen. De aanwezigen vinden het een gemis dat niemand van Portaal bij de klankbordgroep aanwezig is.

Opmerkingen en vragen naar aanleiding van het Schetsboek

- In de klankbordgroep is de vervolgplanning besproken. Deze planning is bij het verslag gevoegd. Naar aanleiding van deze planning wordt gevraagd of de planning wel haalbaar is, hij lijkt erg krap. Ook wordt gevraagd of de toegelichte fasering van de diverse deelplannen al vaststaat en wat precies het verschil tussen het schetsboek en het masterplan.
- Over het schetsboek wordt opgemerkt dat het abstractieniveau erg hoog is en het daardoor voor de mensen moeilijk te beoordelen is: wat staat er precies? Wat houdt een masterplan in, want bewoners denken dat de flats die aangegeven staan al worden gebouwd of gesloopt. Toegelicht wordt dat de projectorganisatie erkent dat het lastig is om te schetsboek te interpreteren. Hier loop je tegenaan als je besluit op een heel vroeg moment in de planvorming de communicatie met de bewoners te starten. De mening van de stad vindt de projectorganisatie zo belangrijk dat daarvoor wel gekozen is. Het visualiseren van de eerste ideeën maakt ook dat het lijkt of de plannen in detail zijn uitgewerkt terwijl dat niet zo is.
- Kunnen er fasen worden aangegeven in de procedures zodat er een beeld ontstaat waar we nu zitten? Deze fasen zouden ook moeten worden toegelicht in de Rijnboogkranten, aangevuld met informatie over de rechten van de burger in de verschillende fasen. Uitgelegd wordt dat het schetsboek een eerste concept is, het heeft ook nog geen juridische status. Afgesproken wordt dat er een overzicht van alle procedures en inspraak- of reactiemogelijkheden wordt gemaakt dat in het volgende overleg wordt uitgereikt.
- Waarop slaan de cijfers op pagina 67? Is dat de volgorde van de projecten? Deze cijfers hebben betrekking op de onderdelen die zijn verwerkt in een plan van aanpak. Dit plan beschrijft de fasering, de financiering en het overleg. In het schetsboek wordt op de pagina's 66 t/m 71 het plan van aanpak toegelicht.
- Graag zouden de aanwezigen van de wethouder horen of het mogelijk is een referendum te organiseren over Rijnboog: waarom zou het te vroeg zijn dat te doen, er moet ook niet lang worden gewacht, want bij het station is het al te laat. Afgesproken wordt dat de wethouder hierop een reactie geeft.
- Opgemerkt wordt dat volgens Portaal maar weinig kans is dat mensen weer terugkeren. De aanwezigen zetten hier vraagtekens bij. De ervaring leert echter dat niet 100% in het gebied wil terugkeren als de

plannen zijn gerealiseerd. Dit heeft te maken met de tijd die tussen verhuizing en afronding project zit. Mensen hebben zich inmiddels elders gevestigd, zijn daar tevreden mee en kiezen er voor niet nogmaals te verhuizen.

- Er wordt gevraagd of er ook andere wijken bij het overleg zijn betrokken. Dit plan gaat alle Arnhemmers aan. Toegelicht wordt dat er met wijkverenigingen overleg wordt gevoerd.
- Waarom wordt er in het gebied geen WVG gevestigd? Dit is een veel groter plan dan het Paradijs. Tegen de bewoners is gezegd dat doel van WVG destijds was het voorkomen van speculeren; als ontwikkelaars nu de grond gaan kopen, doorkruist dat dan niet de plannen van de gemeente? Het vestigen van de WVG heeft zowel voor- als nadelen. Er is nu gekozen het niet te doen omdat het risico niet zo groot is voor betrokken partijen.
- In Coehoorn worden er veel concessies gedaan ten aanzien van verkeer. Kantoren leiden ook tot verkeer, veel verkeersbewegingen, hoe wordt dat opgepakt? Afgesproken wordt in de volgende vergadering hier op terug te komen en iemand uit te nodigen uit de werkgroep verkeer.
- De fasering: hoe ziet de fasering binnen de fasen er uit? Toegelicht wordt dat het nu nog moeilijk te zeggen is, in de loop van het jaar komt hierover meer duidelijkheid.
- Paradijsgebied/Havenkwartier staat als eerste gepland, is dat omdat het bestemmingsplan voor dit deel al klaar is? Het heeft diverse redenen, zoals de lange afspraken die daar al liggen over de verwervingen.
- Komt er voor de Boterdijk een apart bestemmingsplan of wordt gewerkt op basis van het oude, vrij vage bestemmingsplan?
- In het Schetsboek staat dat Molenkom niet goed aansluit bij de plannen. Waarom sluit het niet goed aan en welk deel van Molenkom wordt bedoeld? Dit is een onderdeel dat nog nader moet worden uitgewerkt. De Solà-Morales heeft zijn visie nog niet op gegeven. Niet alles kan ook tegelijk worden gedaan.
- De voorgestelde bouwhoogtes in het plan: staan die vast?
- De doelstellingen van het masterplan zijn nog onvoldoende duidelijk.

Sociale Veiligheid in het gebied

De overdekte plekken in het gebied kunnen heel onveilige plekken worden voor het gevoel van de mensen omdat junks en daklozen er met

slecht weer graag zullen verblijven. Maar andere mensen willen er dan ook prettig kunnen verblijven. Hoe zorg je ervoor dat het een prettig gebied blijft?

Een medewerker van de gemeente geeft een toelichting hoe het aspect veiligheid in de planvorming een rol speelt.

In elk geval kun je in de plannen de eisen uit het politiekeurmerk nastreven, maar daarmee zijn nog niet de junks en daklozen en dergelijke uit het straatbeeld verdwenen. Dat zal ook niet kunnen, dat hoort bij het straatbeeld van een stad.

Toetsingsthema's voor het politiekeurmerk zijn:

Stedenbouwkundige randvoorwaarden. Dit zijn randvoorwaarden op gebied van woningdifferentiatie, bouwhoogte en schaal in verhouding tot de menselijke maat;

- Openbare ruimte:

- openbare verlichting
- parkeren in de open lucht
- straatmeubilair die geen aanleiding mag geven tot vandalisme

- aanvullende eisen als:

- kavels, inrichting van achterpaden, erfafscheidingen (schuttingen en dergelijke), complexen van bergingen, schuren etc.
- gebouwen, appartementencomplexen. Denk hierbij aan de lift, de entree, gemeenschappelijke ruimten, inpandige parkeervoorzieningen;
- Woningen: denk bijvoorbeeld aan het plaatsen van rookmelders op slaapverdiepingen. Deze eisen voor de woningen staan in het Bouwbesluit.

Gevraagd wordt in welke fase van het project veiligheidsexpert meekijken naar het plan. De plannen zijn nu nog in een dergelijke schetsfase dat dit nog niet kan, wanneer wel? In de uitwerking van de plannen zullen de eisen van het politiekeurmerk mee worden genomen in de randvoorwaarden voor de uitwerking. Op dit moment zijn de plannen dan ook niet getoetst aan de eisen, maar ze spelen wel degelijk mee. De Sola is een stedenbouwkundige die erg veel aandacht besteed aan de inrichting van de openbare ruimte.

Ook het programma dat wordt gerealiseerd, namelijk een mix van wonen, werken, winkelen en cultuur, draagt bij aan de sfeer en de sociale veiligheid.

Is de balans in programma zichtbaar te maken?

Coehoorn lijkt heel dichtbebouwd te worden, kun je daar nog wel zover

vooruit kijken dat je een veilig gevoel houdt? Er komt ook erg veel hoogbouw en daardoor denken de aanwezigen dat er een onveilig gevoel ontstaat.

De aanwezigen wijzen ook op het belang van de verkeersveiligheid, er bestaan negatieve ervaringen met de Weerdjesstraat in dit verband.

Opgemerkt wordt dat het jammer is dat het doorgaande verkeer niet uit de stad wordt weggehaald.

Gevraagd wordt of er ook grondig wordt bekeken hoe de veiligheid tijdens het bouwproces gewaarborgd blijft. Toegelicht wordt dat met Arnhem Centraal wordt momenteel veel ervaring wordt opgedaan die zeker een belangrijke input vormt voor de uitvoering van dit project. Er is daar een klachtencoördinator aangesteld en dat functioneert heel erg goed. Daarnaast is verlichting van het werk heel belangrijk.

Om de veiligheid te bewaken praten diverse partijen mee:

- brandweer
- Politie
- Bouw en Woningtoezicht
- Rampenbestrijding
- Verkeersveiligheid

Wordt er cameratoezicht toegepast? Uitgelegd wordt dat het streven is de plannen zo te maken dat de openbare ruimte zo veilig mogelijk is ingericht, we willen vooral voorkomen. Cameratoezicht is net als het plaatsen van hekwerken ook een lapmiddel en lost de problemen niet echt op. Het gevoel van sociale veiligheid is belangrijk en daarbij moet je helpen, met de inrichting van de openbare ruimte, maar ook door te faciliteren dat bewoners elkaar kunnen leren kennen, want de ervaring leert dat ook dat helpt voor een veilig gevoel.

De Haven

In de Haven moet zo'n 8 meter hoogteverschil worden overwonnen, dat kan toch niet prettig zijn? Op de tekeningen stellen jullie een situatie voor die er maar enkele weken per jaar zal zijn, het is niet goed het plan zo te verkopen. Er zijn ook bij de projectorganisatie vragen over de technische realisatie van de Haven. Daarom is aan een ingenieursbureau de opdracht verstrekt de Haven nader te onderzoeken. Het is een cruciaal onderdeel van het plan, maar het moet overtuigend zijn en je moet er niet later spijt van krijgen.

Gemaakte afspraken

- Voor de volgende klankbordgroep wordt iemand uit de werkgroep verkeer uitgenodigd om toelichting te geven op het verkeersconcept.
- Aanwezigen die vragen hebben kunnen die van tevoren mailen naar Simone Schreven, de vragen kunnen dan van tevoren worden gerubriceerd en het programma kan daarop worden afgestemd. Afgesproken wordt dat de vragen uiterlijk 18 maart moeten binnenzijn.
- De aanwezigen die er de eerste keer niet waren, krijgen ook het verslag van de vorige keer.
- De vragen die bij de eerste bewonersavond en bij de thema-avonden zijn gesteld, worden bij het verslag gevoegd.
- De verslagen van de andere klankbordgroepen worden tevens toegevoegd.
- Voor de volgende bijeenkomst wordt een agenda met concrete discussiepunten opgesteld. In elk geval staat het thema verkeer op de agenda.
- Er wordt een overzicht gemaakt van alle fasen en procedures die moeten worden doorlopen vanaf het schetsboek met daarbij aangegeven op welke manier inspraak in die fasen mogelijk is.
- Er wordt een afspraak gemaakt tussen de wethouder en de heer Berveling over de mogelijkheden om een partij te vormen in het planproces.
- Er worden extra data gepland voor de bijeenkomst met de klankbordgroep.
- Er wordt de volgende bijeenkomst een antwoord gegeven op de vraag over het referendum.
- De bewoners van Molenkom zetten hun ervaringen uit het verleden op papier zodat in dit plan niet dezelfde fouten worden gemaakt.

Verslag 3^e Klankbordgroep bewonersorganisaties 28 maart 2002

Gerard Bonte (gemeente Arnhem), Hilde Paulus (gemeente Arnhem), Eduard van Vloten (gemeente Arnhem), P. van Ratingen (VVE Rijnstate), dhr. Berveling (VVE Rodenburg, Contradijs), dhr. Spohr (VVE Du Soleil), mevr. Willemsen (bewonerscommissie Molenkom), P.G.J. Bruggers (VVE Rodenburgstraat-Nieuwstraat), dhr. Van Elst (bewoner gebied), Reijer Baas (gemeente Arnhem), Toon Wijnen (VVE

Nieuwe Plein), Sicco Rust (VVE Nieuwe Plein), Vincent Cantrijn (Portaal), Michiel Donders (VVE Gelrestate I), Rita Schenk (VVE Kraanflat 2), F.A. van Oorschot (VVE Kraanflat 2).

Voorzitter Gerard Bonte opent de vergadering om circa 21.00 uur na het centrale gedeelte. Voor vanavond is een agenda opgesteld die wordt uitgedeeld.

Daarop ontstaat enige discussie. Verschillende bewoners uiten kritiek op de (voorbereiding) van de avond en het niet nakomen van afspraken door de Rijnboog organisatie. Het betreft:

- De verslagen van de andere klankbordbijeenkomsten zijn niet vooraf ontvangen;
- Er is geen agenda tevoren toegezonden, hierdoor heeft men zich niet kunnen voorbereiden;
- De nu uitgedeelde agenda sluit niet aan bij de gemaakte afspraak om vanavond het eerste gedeelte van het Schetsboek te behandelen;
- Er is bezwaar tegen het feit dat het eerste deel van de avond bestond uit een algemene presentatie; bovendien is dit gedeelte behoorlijk uitgelopen waardoor er weinig tijd rest voor de eigen bijeenkomst;
- Enkele deelnemers zijn verrast door de gepresenteerde processtappen en het tijdbeeld dat daarbij hoort. Dit tijdbeeld lijkt te contrasteren met het eerder geuite verzoek om meer bijeenkomsten voor de inhoudelijke discussie rond het Schetsboek. Men heeft het gevoel dat de gemeente (lees Rijnboog organisatie) de inhoudelijke behandeling uit de weg gaat door telkens op te roepen tot "vragen vanuit de Klankbordgroep". Een structurele aanpak voor de behandeling van het Schetsontwerp ontbreekt.

De voorzitter geeft aan dat het inmiddels bijna 22.00 uur is vraagt hoe lang men nog wil doorgaan en welke punten de deelnemers nog willen behandelen. De voorzitter (namens de Rijnboog organisatie) en gemeentelijk projectleider (Baas) geven een reactie op bovenstaande vragen en opmerkingen:

- Het verslag heeft vertraging opgelopen door ziekte van de notuliste maar is wel toegezonden;
- De agenda en de andere verslagen niet.
- De vorige vergadering is afgesproken dat de Klankbordgroep vragen en suggesties kon mailen/indienen naar Simone Schreven om de bijeenkomst gericht te kunnen voorbereiden; er zijn twee reacties

ontvangen die vanavond staan geagendeerd;

- Ook vanuit andere klankbordgroepen, thema- en bewonersavonden zijn vragen en opmerkingen gekomen. Deze zijn gebundeld en zoveel mogelijk beantwoordt. Het complete overzicht is vanavond voor iedereen beschikbaar;
- In juni zal het Schetsboek, een nadere uitwerking van de plannen en het overzicht van vragen en antwoorden vanuit de Klankbordgroepen, worden voorgelegd aan de raadscommissie ROV.
- In het centrale gedeelte is aangegeven dat de termijn voor indienen van vragen, opmerkingen en suggesties met één week is verlengt tot 5 april a.s. Ook daarna kunnen die nog worden ingediend en worden dan meegenomen in het vervolgtrajec van uitwerking Schetsplan naar Masterplan.

(De afspraken die uit dit gedeelte van de vergadering zijn voortgekomen zijn opgenomen in het afsprakenlijstje dat aan het eind van dit verslag is gevoegd.)

Afgesproken wordt deze bijeenkomst nog even kort het verslag en afsprakenlijst van vorige keer te behandelen en daarna in te gaan op de algemene vragen van Peter Bruggers namens VVE Rodenburgstraat en Nieuwstraat.

Verslag 28 februari 2002

P. van Ratingen, blz. 4 – 2de aandachtsstreepje: Op de vraag of er voor de Boterdijk (en Coehoorn-Zuid) een apart bestemmingsplan komt, heeft hij als antwoord van de voorzitter genoteerd: "Misschien komt er wel een apart Structuurplan". Dit is niet opgenomen in het verslag.

De voorzitter antwoordt: Ik heb *Structuurvisie* bedoeld. Het Structuurplan is vastgesteld voor de hele stad. Op weg naar de realisatie van Rijnboog zullen nog allerlei juridische procedures en uitwerkingen moeten worden gevolgd. Mogelijkheden zijn een structuurvisie op het gebied of een herziening van het huidige, geldende bestemmingsplan voor een bepaalde locatie. De gemeente studeert nog op de te volgen procedures.

Afsprakenlijst 28 februari 2002

- Het onderwerp verkeer is in het centrale gedeelte vanavond aan de orde geweest
- Indienen van vragen, opmerkingen en suggesties: termijn is verlengd tot 5 april a.s.

- Verzending verslagen: deze zijn niet vooraf verzonden maar liggen op tafel om mee te nemen
 - Agenda: is niet vooraf verstuurd maar aan het begin van deze bijeenkomst uitgedeeld
 - Fasen en procedures: een overzicht is en wordt telkens opgenomen in de Infokrant Rijnboog
 - Afgesproken is dat de VVE Rodenburgstraat zelf het initiatief neemt voor een afspraak met de wethouder
 - Referendum: op dit moment geldt nog de gemeentelijk referendumverordening. Daarin wordt onder referendum verstaan: een raadplegende volksstemming waarbij de kiezers zich uitspreken over een door de raad vastgesteld onderwerp. Alleen concept-besluiten komen in aanmerking. Daarnaast gelden er nog allerlei voorschriften en regels waaraan moet worden voldaan.
- Op dit moment zijn we volop in gesprek met de stad en is een referendum nog niet aan de orde. Maar uiteindelijk is het de raad die beslist of er een referendum wordt gehouden.

Reactie op de algemene vragen van Peter Bruggers namens de VVE's Rodenburg- en Nieuwstraat (de bolletjes zijn vervangen door cijfers)

1. Rechtskracht inbreng Klankbordgroep:

Aan het instellen van een Klankbordgroep kan geen rechtskracht worden ontleend; dit geldt voor zowel de gemeente / Rijnboogorganisatie als de Klankbordgroep. Alles wat in de Klankbordgroep wordt behandeld en besproken heeft geen juridische status.

Dit proces (met Klankbordgroepen) is opgezet omdat we in een vroeg stadium van alle betrokkenen willen horen wat zij van het plan vinden en vragen bijv. in Klankbordgroepen om met ons mee te denken. Hier ligt geen wettelijke verplichting aan ten grondslag. Er is geen sprake van een dubbele agenda. Maar ook in deze fase van het proces mag u verwachten dat wij uw inbreng serieus nemen. Als officiële inspraak aan de orde is – gebaseerd op de gemeentelijke inspraakverordening of in het kader van de wet RO – dan brengen we u uiteraard op de hoogte. Vanuit de VVE's wordt hierop aangevuld: Om in aanmerking te komen voor ISV-gelden is officiële inspraak een voorwaarde.

Antwoord: Om aanspraak te kunnen doen op ISV-gelden is interactiviteit een voorwaarde, dat wil zeggen: achteraf moet verantwoording worden afgelegd over wanneer en hoe alle betrokken

partijen in het proces/planvorming betrokken zijn. Daarbij gaat het niet om formele inspraak zoals door de VVE's is bedoeld. Interactiviteit staat niet gelijk aan formeel juridische inspraak en is geen juridische randvoorwaarde, eerder een procesvoorwaarde.

(NB: ISV staat voor Investeringsregeling Stedelijke Vernieuwing.)

2. Vragen voorleggen aan gemeenteraad:

Alle vragen en opmerkingen van bijeenkomsten worden per onderwerp verzameld en van een antwoord voorzien. Een bundel met de stand van zaken kunt u vanavond al meenemen. Deze zal regelmatig worden bijgewerkt. Als u iets mist kunt u dit bij ons melden. Het totale pakket zal ook naar de gemeenteraad gaan.

Zoals al eerder aangegeven: Uw opmerkingen/vragen kunt u tot 5 april bij ons aanleveren.

Naar verwachting in september/oktober is het concept-Masterplan gereed en is inspraak aan de orde. Bedoeling is het Masterplan eind december van dit jaar aan de gemeenteraad voor te leggen. Daarvoor worden de reacties opnieuw behandeld in de commissie ROV.

Na het Masterplan volgen wettelijke inspraakprocedures rond bestemmingsplannen en bouwplannen, een termijn hiervoor kunnen we nu nog niet aangeven.

3. Referendum:

Over de mogelijkheid van een referendum over dit onderwerp beslissen wij niet; dat is een politieke keus. (Zie ook de passage hierboven.)

4. Wet Voorkeursrecht Gemeenten (WVG):

4.1. Er is geen WVG gevestigd op woningen Nieuwstraat omdat er geen noodzaak is: voor marktpartijen niet interessant, geen verwachting op speculatie door versnipperd eigendom en er is geen bestemmingsplan in de maak dat als grondslag voor vestiging WVG dient.

4.2. Nee, opheffing WVG op woningen Rodenburgstraat is niet aan de orde.

4.3 Woningen zonder WVG gaan in de vrije verkoop. Blijken de Rijnboogplannen een belemmering (in verkoop, prijs) dan is het mogelijk een brief naar de gemeente te sturen. Deze zal elke situatie apart bekijken. Alsnog vestiging van de WVG in deze of een andere fase van het project, is een afweging die de Gemeenteraad moet maken. Vanuit de VVE's wordt hier aan toegevoegd: de verantwoordelijkheid voor het plan ligt bij de gemeente, deze is dus ook aansprakelijk voor 'schade'. – door het vestigen van de WVG. Maar nu doet de gemeente iets niet – géén vestiging WVG – dat ook 'schade' kan veroorzaken.

4.4 Niet alleen gemeente en Portaal zijn partij/ontwikkelaar. In de projectorganisatie Rijnboog nemen ook deel: Blauwhoed Eurowoningen, MAB, SFB Vastgoed, Vesteda, Knooppunt Arnhem-Nijmegen en provincie Gelderland.

Het Schetsboek bevat een visie en ingrepen voor het totale Rijnbooggebied. Zo'n omvangrijk plan is niet in één keer te realiseren; vandaar dat er wordt gesproken van verschillende deelgebieden, die uiteraard vanuit de totaalvisie ontwikkeld worden. De ingrepen in dit deel van de stad is niet een kwestie van 'nieuw voor oud'. De Sola-Morales geeft in het Schetsboek aan dat "nieuwheid" wordt toegevoegd aan het bestaande. Dat betekent dat waardevolle, karakteristieke bebouwing, die past in de vernieuwde structuur, juist behouden blijft.

Afspraken 28 maart 2002

- In het vervolg krijgt de Klankbordgroep verslag en concrete agenda thuisgestuurd

Volgende vergadering wordt het Schetsboek inhoudelijk besproken

Verslag 4^e Klankbordgroep bewonersorganisaties 25 april 2002

Gerard Bonte (gemeente Arnhem), Hilde Paulus (gemeente Arnhem), Reijer Baas (gemeente Arnhem), Olaf Robben (gemeente Arnhem) dhr. Spohr (VVE Du Soleil), dhr. Herfs (BBA), dhr. Onderstal (BBA), dhr. Van Elst (Molenkom), dhr. Grob (Molenkom), dhr. Van Ratingen (VVE Rijnstate), mevr. Schenk (VVE Kraanflat 2), dhr. Oost (VVE Kraanflat 2), mevr. Wesselink (VVE Rijnflat v.d. Oude Kraan), Hans de Jong (Rijnboog Arnhem), David Nagtegaal (Rijnboog Arnhem).

1. Opening

Gerard Bonte opent de vergadering en heet iedereen welkom. Hij geeft het voorzitterschap over aan Reijer Baas zodat hij zich op de discussie kan richten en kan ingaan op opmerkingen en vragen. Daarvoor zijn tevens aangeschoven Hans de Jong en David Nagtegaal van de Rijnboogorganisatie.

De voorzitter geeft aan dat de per hoofdstuk een korte toelichting met de belangrijkste kernpunten wordt gepresenteerd. Daarna volgt per hoofdstuk discussie.

2. Hoofdstuk 1: Beleidsuitgangspunten en doelstellingen

Gevraagd naar het verschil tussen Structuurplan en Structuurvisie, antwoordt Bonte: Structuurplan is de wettelijke basis voor ruimtelijk beleid en geldt voor de stad (of regio). Structuurvisie is geen wettelijke basis maar geeft een visie op een (kleiner) gebied die richting kan geven aan verdere ontwikkeling.

De Klankbordgroep vraagt waarom het schetsboek zo uitgewerkt is terwijl er nog niet beslist is, waarom de keus op Sola is gevallen, waarom er geen Nederlander is gevraagd voor dit plan.

Rijnboogorganisatie: Het Schetsboek geeft een idee wat de plannen zijn maar deze zijn nog niet uitgewerkt; dat gebeurt pas ná het Masterplan in deelvormen, als over de grote lijnen is beslist.

V.w.b. de keus van de Sola: natuurlijk zijn er ook goede voorbeelden van stedenbouwkundige ontwikkelingen door en is er de nodige ervaring met Nederlandse architecten. Voor de uiteindelijke keus is overlegd met vakgenoten en is ook buiten de landsgrenzen gekeken. Arnhem heeft een hoge ambitie voor dit gebied en daarvoor is topkwaliteit nodig. Soms is het goed om meer op afstand, iemand van buiten met frisse blik te laten kijken. Overigens is de Sola niet degene die beslist wat wel en niet gebeurt; dat beslist de gemeenteraad.

Klankbordgroep: In hoeverre is de Sola vrij geweest in zijn opdracht?

Rijnboogorganisatie: Het vertrekpunt voor de Sola waren diverse beleidsstukken van het Rijk, gemeente, Arnhem Centraal (dat al in uitvoering is), de ideeën van Soeters zoals genoemd in hoofdstuk 1. Hij was 'vrij' in de zin van: een oplossing zoeken op stedelijke niveau voor een probleem (de samenhang van het gebied) waar de gemeente al jaren mee worstelt; daarvoor moet je enige ruimte geven (en nemen).

Zouden de ideeën van de Sola kunnen leiden tot andere beleidspunten in bestaande beleidsdocumenten? In de loop van het proces zou dat best eens kunnen. Als onderdeel van de besluitvorming over het Masterplan zal de gemeenteraad ook daarover een uitspraak doen.

Ingebracht wordt dat de Sola moeilijk kan weten waar Arnhemmers trots op zijn.

Waar bent u trots op, wordt vanuit de Rijnboogorganisatie gevraagd. Genoemd worden: de Boterdijk en het uitzicht op Arnhem vanaf de Mandelabrug. Maar wie kan trots zijn op een nieuwe skyline met 16 torens? Er worden allerlei onderzoeken gedaan naar milieu en verkeer maar vanuit de Klankbordgroep wordt de suggestie gedaan voor een plan voor het woon- en leefklimaat van de bewoners van het gebied. Er

is begrip voor het bestuurlijke oogpunt van aanpassing/verbetering maar nu liggen er zoveel nieuwe punten dat veel Arnhemmers (zullen) zeggen: moet dat allemaal wel? Ook wordt ingebracht dat Arnhemmers niet zozeer trots zijn op de stad als wel op haar omgeving. Vanuit dat oogpunt is er begrip voor dat de gemeente iets wil creëren waar we wel trots op kunnen zijn. Ook dat betekent verandering.

Vanuit de Rijnboogorganisatie wordt in dit verband ingebracht dat het ruimtelijk orderingsbeleid van het Rijk (de vierde en vijfde nota RO) o.a. inhoudt: inbreiding en/of bebouwing van de stad en dat kan in veel gevallen inhouden: hoogbouw. De stad (of delen daarvan) is niet alleen meer woongebied.

Vanuit de Klankbordgroep wordt ingebracht: De visie van het plan moet de omgeving en het karakter van de stad als uitgangspunt hebben.

Daarnaast vraagt men zich af wie er zit te wachten op de vele kantoren; er staat al veel leeg en voor werkgelegenheid van buiten moeten de kantoren maar naar de bedrijventerreinen gaan.

3. Hoofdstuk 2: Richtprogramma

Een eerste reactie van de Klankbordgroep betreft de omvang van het programma in relatie tot andere plannen. Genoemd worden Roggestraat, Arnhem Centraal, Weverstraat en Kelders. Kan de markt meer winkels en meer kantoren wel opnemen ondanks de lange termijn waarin het programma gerealiseerd gaat worden. Men twijfelt aan de behoefte en het succes van middelgrote winkels; dat trekt veel verkeer aan en in transferia gelooft men niet zo.

De Rijnboogorganisatie: het programma winkels en kantoren is na studie van de 'markt' tot stand gekomen. De deelnemende (markt)partijen hebben het programma getoetst, ook in relatie tot andere plannen in Arnhem en gezegd: wij kunnen hier onze handtekening onder zetten. In de Klankbordgroep Ondernemers is ook positief gereageerd op het programma.

Voor wat betreft de verkeerssituatie is/blijft het uitgangspunt: het waarborgen van de bereikbaarheid. Er wordt nauwkeurig berekend wat dat alles betekent voor het parkeren.

Over de Binnenstad wordt door de Klankbordgroep opgemerkt dat veel speciaalzaken verdwijnen en dat de landelijke trend van eenvormigheid zich ook hier doorzet. Zij doen een oproep om te voorkomen dat dat ook in Rijnboog plaatsvindt.

Door de Rijnboogorganisatie wordt ingebracht dat het plan Roggestraat

een impuls moet geven aan de binnenstad (de entree vanaf Singels en Velperplein) en het plan Rijnboog een impuls betekent voor het andere deel (vanaf Rijnstraat).

Aan de Klankbordgroep wordt gevraagd welke type winkels men zou willen, welke mensen trekken die dan?

Reactie van de Klankbordgroep: belangrijk is een gevarieerd aanbod.

Men is altijd trots geweest op speciaalzaken die bepaalde klanten trekken; zij hebben een meerwaarde ten opzichte van de geijkte winkels / winkelketens. Maar men beseft dat juist deze de huurprijzen vaak makkelijker kunnen opbrengen. De gemeente kan daar misschien niet al te veel aan doen maar misschien wel sturen, met name in de manier waarop je het winkelaanbod neerlegt.

De Rijnboogorganisatie meldt dat zij streven naar diversiteit in het aanbod en dat wordt overlegd met betrokkenen om dat te bevorderen. Uiteraard gaat het nu nog om prognoses maar de marktpartijen zitten nu al met elkaar aan tafel en hebben niet voor niets overeenstemming. Over de leegstand van kantoren kan worden gezegd dat in Arnhem relatief weinig leegstand is en dan nog voornamelijk van verouderde panden. Ook is er onderscheid te maken: bij stations is er in het algemeen een tekort, aan de rand van de stad (bijvoorbeeld KEMA-terrein in Arnhem) vaak teveel.

De Klankbordgroep vraagt in hoeverre dit plan haalbaar zou zijn als er geen of niet zoveel kantoren in zouden zitten; immers hoe hoger gebouwd hoe meer opbrengst. Nogmaals wordt herhaald dat Arnhem in haar omgeving uitgangspunt moet zijn en dan vervolgens een aantrekkelijk gezicht moet krijgen.

De Rijnboogorganisatie: De Veluwe, het landschap, de rivier zijn al uitgangspunt; het zit allemaal in het plan. Maar er is een aantal problemen en er zijn kansen niet benut. We moeten 40 ha bestaande stad herinrichten. Dat kun je als een nieuw stuk stad zien, met verschillende functies en voor verschillende gebruikers; het is niet 100% wonen en niet 100% werken. Voor Coehoorn-Noord is het streven een gemixed leefklimaat (woningen en kantoren); voor Coehoorn-Zuid of Paradijs zal het weer een andere mix zijn.

De Klankbordgroep reageert hierop met de opmerking dat door erg veel hoogbouw er een nieuwe skyline ontstaat; belangrijke omgevingsfactoren vervallen, zijn niet meer zichtbaar.

Diversiteit ja, maar maak ook een meer groene omgeving.

De Rijnboogorganisatie meldt dat de uitwerking van het parkachtig

karakter van Coehoorn-Zuid in de planning zit.

Volgens de Klankbordgroep is niet gedacht aan de Arnhemmers die er nu wonen. Er wordt gebouwd voor een bepaalde categorie, yuppen?

Komen de huidige bewoners terug? Je zou huidige bewoners wel iets meer mogen geven aan compensatie. Aandacht wordt gevraagd voor de verhouding sociale huur / sociale koop. Het is een utopie dat Portaal voldoende sociale huur terugbouwt; we kunnen beter spreken van 'huur'. Dat betekent dat (veel) bewoners kunnen niet meer terugkeren. Arnhem wil als stad meer verdichting – dus sloop van je huis en nieuwbouw voor je neus. Dat blijft vervelend want als bewoners hebben we daar niet voor gekozen.

Voorzitter vraagt aan Rijnboogorganisatie: Sluit Rijnboog uit dat in die prijsklasse een bepaald aanbod terugkomt?

Rijnboogorganisatie: Het totaal aantal woningen wordt meer. Maar het aandeel sociale huur en goedkope koop neemt af.

De Klankbordgroep betreurt dit en geeft aan dat huidige bewoners eerste keus zouden willen/moeten hebben. Nu zijn alle voorzieningen bij de hand, we hebben uitzicht en die kwaliteit van leven gaat achteruit. Als je het wel kan betalen heb je dan wel eerste keus? Dat is nog niet bekend, aldus de Rijnboogorganisatie.

Door de Klankbordgroep wordt gerefereerd aan de toezegging destijds van de wethouder aan de bewoners van het Paradijs over terugkeer in het gebied; dit is ook in het bestemmingsplan Paradijs opgenomen. Aandacht wordt gevraagd voor de leefomgeving in het gebied met 1222 nieuwe woningen. Men vraagt zich af hoe het gebied er uitziet na sluiting van de winkels, voor wat betreft sociale veiligheid en de openbare ruimte. (Hierover is reeds gesproken in het kader van diversiteit in functies.)

Tot slot wordt gepleit voor een extra inspanning om leegstand van winkels te voorkomen.

4. Hoofdstuk 3: Ruimtelijke visie

Oversteek Nieuwe Plein – Coehoornstraat is volgens Klankbordgroep levensgevaarlijk, men ziet in het schetsboek niet een verbetering daarin. Men vraagt aandacht voor routes Station – Kerkplein. Bezoekers komen niet in de Bergstraat, is geen doorlooproute en gaan binnendoor niet naar Coehoorn-Zuid.

Rijnboogorganisatie: we moeten de mogelijkheden onderzoeken van éénrichtingsverkeer, alleen toestaan bestemmingsverkeer, autoluw

maken en veilige oversteek.

Klankbordgroep: Bezoekers parkeren op Roermondsplein is logisch; zij willen direct naar de binnenstad.

Oversteek moet directe verbinding met Rijnstraat zijn, is maar een klein stukje, bovendien moet de route naar het Kerkplein lopen.

Situatie Nieuwe Plein in relatie tot Station – Coehoorn – Binnenstad:

Klankbordgroep: Mee eens, moet veranderen. Als het noordelijk deel van de rotonde verzinkt wordt aangelegd dan bekijken of er nog ruimte is voor een oversteek of een 'overlangs' Station-Binnenstad. Alle verkeer er onderdoor leiden. Voetganger zoekt snelste en aantrekkelijkste weg. Aandacht wordt gevraagd voor het ontwerp van het Roermondsplein.

Coehoorn-Zuid moet ook publiek trekken, als ze dan een drukke weg over moeten is dat weer een belemmering. Misschien, zo vraagt men zich af, is er een mogelijkheid voor verdieping? Bovengronds is er dan mogelijkheid om groen aan te leggen.

Haven – Kerkplein

Klankbordgroep vraagt zich af, gezien de waterstand van de Rijn, of er niet veel droogstand zal zijn in de haven. Kan het waterpeil in de Rijn beïnvloed worden?

Rijnboogorganisatie: Er is uitgezocht dat er altijd water in de haven zal staan. Er zijn voorbeelden (o.a. Rotterdam) van dit soort afmetingen en verhoudingen dat er geen al te groot contrast zal zijn. De lage waterstand is gevolg van Rijksbeleid, er is wel overleg maar is moeilijk te sturen. Voor Rijnboog is een absolute voorwaarde: geen stilstaand water én veiligheid. We willen een goede of anders geen haven.

Op de vraag of onder die voorwaarden het idee van een haven aanslaat, antwoordt men vanuit de Klankbordgroep: Ja, maar dan mag het nog veel prominenter, misschien met een knik er in, een directere verbinding/oversteekbrug i.v.m. een logische looproute, nog speelser mee om gaan.

Over de huidige bunkerboten, Rijnschepen en bussen wordt opgemerkt dat deze verplaatst zouden moeten worden. Bijvoorbeeld grote boten naar de overkant en voor passagiers een brug om de mensen naar de binnenstad en Rijnkade te trekken. Het verbeteren van de aantrekkelijkheid van de Rijnkade is een belangrijk aandachtspunt; men ondervindt last van e benzinelucht, er zijn te veel tochtgaten en

het verkeer is hinderlijk. Ook denkt men aan uitbreiding van horeca maar daarvoor is overeenstemming nodig met bewoners die boven wonen.

Daarop wordt door de Rijnboogorganisatie ingebracht dat een flaneurboulevard meer is dan alleen horeca; die kun je op verschillende manieren, ondermeer door aanpassen van de inrichting, aantrekkelijk maken.

Coehoorn-Noord

In grote lijnen geeft dit een positief beeld bij de Klankbordgroep. Men is er echter niet van overtuigd dat het idee van boven wonen (en beneden werken) zal aanslaan; volgens hen brengt juist beneden wonen meer levendigheid. Daarbij moeten auto's wel zoveel mogelijk van de straat in verband met looproutes en een prettige woon/werkomgeving. En voor kwaliteit moet een goeie mix van woningen en kantoren gezocht worden. Men vreest dat, bij het niet vinden van 15.000m² extra kantooruimte in dit gebied, er meer hoogbouw bijkomt. Kan dat nog veranderen?

Rijnboogorganisatie: Er is een relatie tussen Rijksbeleid, subsidies en het programma. Zo maken Arnhem Centraal en Rijnboog aanspraak op subsidie voor Nieuwe Sleutel Projecten (NSP). Voor deze subsidie geldt ondermeer dat er een 'stuwende werkgelegenheid' in het project moet zitten. We mogen daar alleen vanaf wijken als we heel goed kunnen aantonen dat we er alles aan hebben gedaan om er wel aan te kunnen voldoen (maar het is niet gelukt) én een andere oplossing hebben gevonden.

Coehoorn-Zuid

Naar de mening van de Klankbordgroep is de opzet te massaal, te hoog. Liever heeft men helemaal geen hoogbouw maar het moet in ieder geval lager. Het uitzicht (van de stuwwal waar 12 verdiepingen opkomen) verdwijnt, je moet schuin kijken (door de opzet van haaks staande bebouwing) om nog wat te zien. Onze groene stad wordt betonstad; bebouwing ja, maar met hetzelfde gevoel van waarneming en beleving en behoud van waarden.

Hoogbouw als uitgangspunt moeten we verlaten. Meer kijken naar ondergrondse exploitatie van (cultuur)elementen – ala de HKA – biedt wellicht mogelijkheden voor 'parkachtig gebied' als uitgangspunt. Ook wordt gepleit voor een goede zichtlijn Arnhem Centraal – Kroller Müller.

Prinsenhof

Over het algemeen vindt de Klankbordgroep het een goede start om de monofunctie in dit gebied aan te pakken. Ingebracht wordt de nieuwbouw van het Paleis van Jusitite; men weet te melden dat uitbreiding noodzakelijk is, waarschijnlijk op de huidige plaats – en niet achter het station – maar dan gecombineerd met woningen. In verband met ontwikkelingen Coberco-terrein vindt men het belangrijk ook dit deel van de kade aan te pakken, anders krijg je over een paar jaar daar problemen.

5. Hoofdstuk 6: Fasering, financiering, overleg

Gezien de tijd wordt afgesproken dit hoofdstuk door te schuiven naar de volgende bijeenkomst.

6. Datum extra bijeenkomst

Het voorstel om deze op 16 mei as. te houden wordt overgenomen.

7. Afsluiting

De voorzitter dankt alle aanwezigen voor hun inbreng. Op 16 mei (aanvang 20.00 uur, koffie vanaf 19.45 uur) zal de discussie over het Schetsboek worden voortgezet; dan zijn de resterende hoofdstukken plus hoofdstuk 6 aan de orde.

Tot slot komt er nog een suggestie voor een Internet-winkel in het gebied.

Verslag 5^e Klankbordgroep bewonersorganisaties 16 mei 2002

Plaats: Stadsontwikkeling Voorzitter : Reijer Baas, gemeente Arnhem
Genotuleerd door : Susanne Boerhof, gemeente Arnhem
Verder aanwezig Frank Herfs BBA Rita Schenk VVE Kraanflat 2 E.
Oost VVE Kraanflat 2 Willem Jan Spohr VVE Du Soleil Frans Grob
Molenkom G.P.F. Gerritsen VVE Nieuwe Plein 17 t/m 25 De heer Rust
VVE Nieuwe Plein 17 t/m 25 Gerard Bonte Gemeente Arnhem Alwin
Nieuwenstein Gemeente Arnhem David Nagtegaal
Rijnboogorganisatie

In deze vergadering staan hoofdstuk 4,5 en 6 op het programma. De hoofdpunten van de gemaakte opmerkingen van de vorige vergadering zijn op een rij gezet. Per deelgebied worden deze doorgelopen en waar nodig aangevuld en verdiept.

Route station - kerkplein

De klankbordgroep vraagt zich af of een gelijkvloerse kruising met de Utrechtsestraat vanuit het station naar de Coehoornstraat wel verstandig is en betwijfelt of mensen de route naar het kerkplein via Coehoornstraat zullen volgen.

Rijnboogorganisatie: Dit is de kortste route naar het kerkplein. Om te stimuleren dat mensen hem volgen, krijgt de Coehoornstraat een heel ander uiterlijk dan in de huidige situatie. Er komen winkels, baliefuncties en dergelijke zodat er leven is. Het wordt niet de enige route, ook de andere routes worden aangepakt en aantrekkelijker gemaakt zodat mensen kunnen kiezen. Bij de ontwikkeling van het plan zijn ook deskundigen betrokken die bijvoorbeeld ook looproutes op vliegvelden ontwikkelen en zij adviseren over de inrichting van dergelijke routes. De klankbordgroep geeft verder de volgende opmerkingen en aandachtspunten ten aanzien van deze route: de Coehoornstraat lijkt erg nauw waardoor de Bergstraat een aantrekkelijker route lijkt. Zorg er voor dat de straat niet te nauw is/lijkt, maar dat er voldoende ruimte is voor alle voetgangers; maak de Coehoornstraat autoluw, denk aan de Ramblas in Barcelona; creëer zichtvelden zodat mensen rivier en plein kunnen zien, dat trekt aan. Denk wederom aan de Ramblas. Neem obstakels als grote flatgebouwen uit de weg. Aan het zuidende van de Coehoornstraat belemmert de hoek in de weg het doorzicht naar het Nieuwe Plein c.q. de rotonde.

Weghalen busbrug op Nieuwe Plein en Handhaven krul

De Klankbordgroep geeft aan voorstander te zijn van onderzoek naar de mogelijkheden om het verkeer dat niet in de binnenstad hoeft te zijn te weren uit de stad. De Rijnboogorganisatie licht toe dat in het bestuursakkoord van het college een onderzoek naar bijvoorbeeld de westtangent is opgenomen.

Overige opmerkingen, vragen en suggesties van de klankbordgroep ten aanzien van dit onderdeel:

Maak de Mandelabrug alleen geschikt voor bestemmingsverkeer;

Maak een snelle OV-verbinding tussen het Gelredome en het station om het parkeren op het Tansferium aantrekkelijker te maken; Maken de leidingen van de trolleybus op de brug en in de toekomst dus ook op de krul de wandelpromenda die op de brug moet komen niet onaantrekkelijker?

Het weghalen van de rechtstreekse verbinding van de krul richting Oosterbeek zorgt ervoor dat het verkeer twee keer langs onder andere de Du Soleilflat moet; de bewoners vinden het weghalen van deze verbinding daarom geen goed voorstel.

Verlaag de drukke wegen (Onderlangs) en de rotonde (Nieuwe Plein) waardoor op het maaiveld rust ontstaat en ruimte voor groen en looproutes.

Haven en Havenkwartier

Gevraagd wordt waarom de Haven een open verbinding moet hebben met de Rijn, is het wel reëel te denken dat deze Haven ooit wordt gemaakt omdat het technisch ingewikkeld is. De Rijnboogorganisatie licht toe dat voor de beleving van de rivier vanuit de stad deze openheid van groot belang is en dat de Rijnboogpartners de Haven daarom graag open houden. Voor de techniek is daarom aanvullend onderzoek gedaan en daaruit blijkt dat het ook mogelijk is een open verbinding met de Rijn te creëren.

Overige opmerkingen, vagen en suggesties van de klankbordgroep: Voor de beleving van de Haven is het belangrijk dat er schepen in de Haven liggen De klankbordgroep betwijfelt of het voor bijvoorbeeld zeilboten wel mogelijk is aan te leggen in de Haven.

Opgemerkt wordt de naam Havenkwartier wel eens negatieve associaties kan oproepen bij Arnhemmers (denk aan de associatie bij het Spijkerkwartier). De suggestie wordt gedaan in de toekomst een andere naam te kiezen;

De Haven lijkt nog te kunstmatig: een knik of iets dergelijks zou hem speelser maken. Het is belangrijk bij het ontwerpen van de Haven dat het niet te veel een rechthoekige bak wordt;

Bij het ontwerpen van de Haven moet er veel aandacht zijn voor de veiligheid: voorkomen moet worden dat er bijvoorbeeld kinderen van de kademuren af kunnen vallen;

Maak een wand waarmee de Haven in de winter kan worden afgesloten zodat hij kan dichtvriezen en er in de Haven kan worden geschaatst.

Coehoorn-Noord

Gevraagd wordt of er wel voldoende belangstelling is voor kantoorruimte, dit mede gezien de krantenberichten de afgelopen dagen. De Rijnboogorganisatie licht toe dat er onderzoek is verricht naar de vraag naar kantoren. Deze blijkt groter te zijn dan het aantal kantoren dat uiteindelijk in het gebied komt. Het volume van de de kantoorontwikkeling blijft derhalve in de veilige zone. Tijdens de realisatie van de plannen worden de vraag en het aanbod van kantoren continue gemonitord zodat de plannen bij veranderingen daarin aangepast kunnen worden.

De klankbordgroep doet de suggestie de gebouwen flexibel te ontwerpen waardoor ze voor bewoning en kantoren geschikt zijn.

Coehoorn-Zuid

Voor de Klankbordgroep is het onduidelijk wat het CEC inhoudt en wat je daar kan verwachten aan functies. De Rijnboogorganisatie legt uit dat er verschillende functies moeten komen. Denk aan een multifunctionele hal voor tentoonstellingen, concerten, bedrijfsfeesten et cetera. Denk aan ateliers waar je kunst kunt maken en kunt kopen, denk aan een filmhuis. Maar ook een Casino of pretparkachtige zaken kunnen er komen. Het gebied moet in elk geval een publiekstrekker worden. Daarom wordt er ook gestreefd naar een museum op die plek. Opmerkingen en suggesties:

Er komen te veel, te hoge en te dicht op elkaar gebouwde gebouwen in Coehoorn Zuid. Bouw er minder waardoor er meer ruimte ontstaat voor groen;

Jammer dat fontein uit de krul verdwijnt: breng hem terug op het Nieuwe Plein;

Maak in de ruimte van de rotonde ook ruimte voor skaters;
Kunnen de beken die in de stad liggen niet bovengronds worden gehaald en worden verbonden met de Haven?

Rijnkade

De Klankbordgroep merkt dat op dat grote delen van de Rijnkade momenteel niet aantrekkelijk zijn en geen prettig verblijfsgebied vormen. De Rijnboogorganisatie vertelt dat het de bedoeling is de hele kade aantrekkelijker te maken en goede aantrekkelijke looproutes te creëren met een duidelijk begin en een einde.

Voor de beleving van de Rijnkade is de stijl van de architectuur van de

gebouwen belangrijk, nu staan er kille en kale gebouwen. Zorg dat nieuwe gebouwen sfeervol worden ontworpen.

Geef de kade een groene uitstraling;

Ontwerp het gebouw op de kop van de Mandelabrug zo dat het niet een verlengstuk wordt van de betonnerige brug: dan wordt het niet aantrekkelijk!

Aan de Rijnkade zit nu de nachtopvang die voor overlast zorgt en het prettige klimaat op de kade verslechtert. Let er op dat er niet veel wordt geïnvesteerd zonder een oplossing voor dit probleem te zoeken anders is het een verloren investering. De klankbordgroep is ook van mening dat overdekte terrassen bij de Haven junks en zwervers aantrekken en geven aan dat daar veel aandacht voor moet zijn om problemen en gevoel van onveiligheid bij andere bewoners te voorkomen; Blijf tijdens de realisatie van het plan alles wat wordt gebouwd monitoren zodat je steeds kan inspelen op de nieuwste behoeften;

Prinsenhof

Gevraagd wordt of het deel van de Rijnkade ten oosten van de markt wordt opgeknapt. De Rijnboogorganisatie licht toe dat het de bedoeling is de hele Rijnkade op te knappen. Tot nu toe valt het gebied rondom de Prinsenhof nog niet onder de Rijnboogplannen. Er zijn echter al gesprekken gaande met de Provincie en de Rijksgebouwendienst om te kijken hoe gezamenlijk dit gebied ook kan worden opgeknapt. De partijen zijn het er over eens dat het goed zou zijn dit te doen. Met een andere inrichting en invulling van dit gebied wordt ook de Rijnkade langs dat deel aantrekkelijker.

In het verlengde van dit onderwerp wordt nog gevraagd naar de plannen op het Cobercoterrein. Uitgelegd wordt dat hier woningen en appartementen komen, zowel koop als huur. Er moet voor 2006 gebouwd worden zodat de woningen op dit terrein ook eventueel kunnen worden aangeboden aan bewoners van het Rijnbooggebied wiens huis wordt gesloopt.

Weerdjesstraat

De klankbordgroep merkt op dat er veel te hard wordt gereden in een te smalle straat. De straat moet anders worden ingericht om dit harde rijden tegen te gaan.

Aan het einde van de bijeenkomst wordt een afsluitende ronde gemaakt voor laatste opmerkingen en vragen:

Hoe wordt parkeren opgelost, zowel in aantallen maar met name het probleem van verhoogde kosten van parkeerplaatsen. De prijs van een vergunningshoudersplaats ondergronds zal hoger moeten liggen dan de f180,- per jaar van nu. Hoe wil de gemeente de financiële achteruitgang voor deze mensen oplossen? De Rijnboogorganisatie antwoordt dat dat een antwoord op deze vraag in dit stadium van het project nog niet gegeven kan worden. Wat betreft de aantallen is uitgangspunt dat er voldoende plaatsen komen en er realistische normen worden gehanteerd;

Aanbevolen wordt de mogelijkheden van gezamenlijk gebruik van parkeergarages door bedrijven en bewoners te stimuleren.

Wat betekent de wisseling van gemeenteraad voor deze plannen?

Rijnboog: In het bestuursakkoord staat het voornemen voor realisatie van de plannen. Het blijft echter spannend wat de raadscommissie en de gemeenteraad zullen zeggen. Op de lange termijn kun je stellen dat de kans op niet-doorgaan steeds kleiner zal worden omdat er als gevolg van besluitvorming steeds meer vastligt, er contracten zullen komen etc.

Dan kan er niet zo eenvoudig meer wat worden teruggedraaid;

Wat zijn de mogelijkheden als een bewoner zijn woning niet wil verlaten en verkopen aan de gemeente? Er zijn hiervoor diverse paden te bewandelen. Informatie over al deze procedures kan worden verkregen bij de gemeente.

Maak een woonklimaatplan dat duidelijk maakt welke sfeer de woonomgeving van de deelgebieden nu heeft en hoe deze er in de toekomst uitziet.

Zorg ervoor dat er een aantrekkelijke architectuur komt in het gebied, een stijl die past bij de omgeving van Arnhem. De klankbordgroep maakt zich zorgen dat ontwikkelende partijen vooral op de prijs van de gebouwen letten en dat dit ten koste gaat van de kwaliteit, hoe wordt op die kwaliteit toegezien? In een volgende fase van de planvorming worden hiervoor kaders worden opgesteld. Zo wordt er in diverse projecten gewerkt met beeldkwaliteitsplannen die aangeven welke sfeer een gebied moet krijgen. Dergelijke kaders komen er ook voor dit gebied. Nu wordt al cultuurhistorisch onderzoek gedaan zodat de typische kenmerken van Arnhem ook worden beschreven en een plek krijgen in dergelijke kaders.

Zorg dat het verkeers- en vervoersplan klaar is voor er een spa de grond

in gaat; zorg dat de infrastructuur op orde is. Is dat niet zo en er gaat vervolgens in de stad worden gebouwd dan loopt alles vast.

Fasering

De klankbordgroep geeft ten aanzien van dit onderwerp als voornaamste aandachtspunt aan voorkomen moet worden dat als gevolg van wijzigingen in de planning etc bewoners als het ware ingesloten raken in een bouwput en ze voor zo'n 20 jaar worden omringd door werkzaamheden. Tevens is het van belang zo snel mogelijk zekerheid voor de bewoners te geven.

Vervolg

Afgesproken wordt dat er pas in het najaar weer een vervolg aan de nu gehouden bijeenkomsten zal worden gegeven als er meer informatie is over het concept-masterplan. De klankbordgroep stelt voor dan een plenaire bijeenkomst te organiseren voor alle groepen en om dan een discussie te voeren over hoe de groepen worden ingezet in het vervolgproces. De Rijnboogorganisatie neemt na de zomer hierover contact op.

De verslagen van de laatste bijeenkomst van de andere klankbordgroepen worden met het verslag van deze bijeenkomst meegezonden.

In de fase van het concept masterplan worden de uitkomsten van het verkeersmodel gepresenteerd.

Opmerkingen bij het oude verslag zijn niet genoteerd.

Verslag 1^e Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties 31 januari 2002

Mark Rabbie (Blauwhoed Eurowoningen), Hans de Jong (Projectbureau Rijnboog) Luc Vrolijk (Urhahn Urban Design), Peter Hectors (gemeente Arnhem), Janine de Boer (Actorion), Han Doornebosch (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Maartje Kaper (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Steven Gerritsen (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Harry Bod (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Bert Smolders (Arcadis), Rod Snijders (Arcadis), Sjoerd Soeters (Soeters), Paul van de Tas (Welstand), Cor Jacobs (Academie van Bouwkunst), Michiel den Ruijter (A4), Paul van Rosmalen (GOW).

Voorzitter Mark Rabbie opent de vergadering om 21.15, na de centrale presentatie van de Rijnboogplannen in het bedrijfsrestaurant. Hij stelt voor om eerst een voorstelronde te doen, zodat iedereen weet wie en waarom aanwezig is.

Dhr. Bod geeft aan waarom de Vereniging Stadsschoon Arnhem met een grote afvaardiging is gekomen. De reden daarvoor is dat ze allen het plan naar hun eigen achterban moeten terugkoppelen. De Vereniging Stadsschoon Arnhem is wel heel blij met de plannen. Ze zijn blij verrast met het feit dat veel voorstellen en gedachten die de Vereniging zelf al had in het plan voorkomen. Zo is het idee voor de haven al eens door dhr. Gerritsen op papier gezet. Ook is de Vereniging Stadsschoon erg blij met dat er in dit plan veel ruimte gecreëerd wordt.

Mevr. Kaper van Stadsschoon Arnhem vraagt zich af hoe de verbinding met de Rijn tot stand gaat komen. Er wordt openheid gecreëerd door het busviaduct te slopen. De Mandelabrug blijft bestaan en het nieuw te realiseren museum sluit dan de boel weer af.

Verder vindt zij het erg jammer dat de kade niet meer doorloopt, omdat op die plek de haven komt. Daardoor moet je een stuk omlopen om aan de overkant te komen.

Luc Vrolijkx geeft antwoord op haar vragen. Nu zie je bij het busviaduct alleen maar infrastructuur. Door die viaduct weg te halen wordt de krul een open ding. De oost-west relatie wordt daardoor duidelijker. De plaatsing van het museum zal de ontstane ruimte meer benadrukken. Verder zal de onderbreking van de looproute langs de Rijn bij de haven zorgen voor een doorbreking van de fysieke afstand naar het centrum. Anders zou de kade een lang recht stuk zijn en nu komt kruipt de stad als het ware meer naar de Rijn toe. Dhr. Gerritsen is het daar mee eens. Door die twee hoeken te creëren wordt het juist rustig.

Dhr. Van Roosmalen vraagt zich af wat het idee is achter het plaatsen van de publieksvoorzieningen. Ook in dit plan komen de publieksvoorzieningen voornamelijk in Noord en weer niet in Zuid. Hij zou graag willen dat dat ook een keer bekeken wordt.

Er is bewust gekozen voor voorzieningen in Noord, aldus Luc Vrolijkx. Noord is het centrum gebied en daar wordt ook het stedelijk wonen geprojecteerd. Je moet er voor oppassen dat je niet overal een beetje doet en er is voor gekozen om het centrum te upgraden. Hoe de balans van

voorzieningen werkelijk komt te liggen zal voor de volgende keer uitgezocht worden.

Dhr. Sniijders vraagt zich af hoe het ondergronds parkeren rijmt met het parkeerbeleid dat de gemeente Arnhem nu voert. Op dit moment moet er buiten de singels geparkeerd worden. In dit plan komt er op de markt parkeergelegenheid. Weliswaar ondergronds, maar dat betekent toch dat daar meer verkeer komt. Verder wil hij graag weten hoe de afwikkeling van voetgangers en fietsverkeer gaat verlopen. Voetgangers en fietsers op de Mandelabrug is goed mogelijk, maar de afwikkeling van langzaam verkeer langs de krul lijkt hem wat ingewikkeld.

Luc Vrolijkx geeft aan dat de parkeergelegenheid zoveel mogelijk in het Havenkwartier en aan de binnenstadsring zal komen. Zoveel mogelijk aan de zijkanten van het gebied. Ook in Coehoorn Noord wordt de parkeergelegenheid voor de publieke functies zoveel mogelijk aan de rand gehouden. Wat betreft de afwikkeling van het langzame verkeer geeft Vrolijkx aan de een van de mogelijkheden om van de Mandelabrug af te komen via de krul is, maar dat dat inderdaad geen ideale situatie is. Bij het ontwerpen van het museum moet rekening gehouden worden met een oplossing voor fietsers, zodat zij de brug gemakkelijk op en af kunnen.

De plaatsing van de gebouwen in het Paradijsgebied lijkt dhr. Bod vrij willekeurig geplaatst. Ook begrijpt hij niet zo goed dat er woontoren geplaatst gaan worden in de buurt van de Rijn. Deze torens zullen het uitzicht blokkeren, waardoor de relatie met de Rijn verdwijnt.

Dhr. Doornebosch is dat met hem eens. De torens staan met de 'voetjes' op de grond en daardoor zie je als je vanuit de binnenstad komt de bocht in de rivier niet meer. Je kan er niet meer onderdoor kijken. Hij vindt dat jammer, want het is een mooi gezicht.

Luc Vrolijkx stelt duidelijk dat de plaatsing van de woningbouw absoluut niet willekeurig is. De Straat achter het havengebouw wordt een rustige woon straat. De straat waar het havengebouw komt wordt een levendige straat. Deze twee straten zullen in de kop van de haven bij elkaar komen zodat er een verbinding is.

De bocht in de rivier wordt gebruikt om het groen de stad in te halen. Door de waaier van straten van Coehoorn Noord door te laten lopen in Zuid zal de relatie met de Rijn in het gebied zichtbaar, aldus Luc Vrolijkx.

Dhr. Doornebosch is ook erg benieuwd waar het gemeente museum is gebleven. In vorige plannen zou het gemeente museum in het Paradijs komen, maar in deze plannen vindt hij het museum niet meer terug.

Deze vraag zal voor de volgende worden uitgezocht.

Hij wil ook graag weten hoe het hoogteverschil, wat kenmerkend voor Coehoorn, zichtbaar wordt.

Coehoorn moet een spannend stukje stad worden verteld Luc Vrolijks. De straten in Coehoorn lopen naar beneden met daartussen pleinen en hoven die op verschillende niveaus' liggen. Dat zal het hoogteverschil zelfs gaan benadrukken.

Dhr. Smolders vraagt zich sterk af of het voor voetgangers wel aantrekkelijk is om in het gebied rond te lopen of te wonen nadat het plan gerealiseerd is. Bij de krul blijf je last houden van de vele auto's die daar dagelijks langs komen. Het lijkt hem nog steeds niet aantrekkelijk om in de slinger te wonen. Ook het Roermondsplein gaat er niet op vooruit wat betreft de verblijfskwaliteit. Hij maakt zich wat zorgen om de sociale veiligheid in die buurt.

Voor de voetgangers zullen verschillende klimaten komen. Op de Mandelabrug kunnen ze lekker uitwaaien, het middenstuk van de kade wordt een druk stukje en de zijkanten worden plekken waar men lekker rustig kan wandelen, verteld Luc Vrolijks. Wat betreft de sociale veiligheid ziet Luc Vrolijks ook geen problemen. De publieksfuncties zullen allerlei stromen aantrekken, overdag en 's avonds, en die zullen de sociale veiligheid ten goed komen.

Verder vraagt dhr. Smolders zich af of het idee achter de haven wel goed tot zijn recht zal komen gezien het grote niveauverschil tussen de kade en de haven. Nu zie je in de zomer het water ook al haast niet.

Het hoogteverschil is fors geeft Luc Vrolijks toe. Maar vanaf de hoge kade zal je op verschillende manier naar de lage gelegen kade kunnen komen. De lage kade is flexibel, deze zal met het water meebewegen. Op die manier ben je op de lage kade altijd in de buurt van het water. Luc Vrolijks heeft op vrijwel alle vragen een antwoord kunnen geven. Maar er staan er nog een paar open. Zoals: waar is het gemeente museum gebleven, hoe zit het met de balans van de voorzieningen tussen Coehoorn Noord en Zuid. En men is toch niet helemaal tevreden over de onderbreking van de kade. Het stukje dat je extra moet lopen is toch best ver. Tevens vraagt men zich af wat er voor de Weerdjesstraat

zal veranderen. Deze straat heeft in de plannen dezelfde functie als nu. Wellicht dat daar bij de verder uitwerking van de plannen nog een naar gekeken kan worden.

Ook bestaat bij alle aanwezigen de behoefte om te zien hoe Arnhem eruit gaat zien. Als je nu Arnhem binnenkomt over de Mandelabrug, herken de stad aan de bebouwing achter de stuwwal. Dat is karakteristiek voor Arnhem en het zou erg jammer zijn als dat gezicht zou verdwijnen. Het is nu heel moeilijk om je voor te stellen hoe dat er uit gaat zien. Afgesproken wordt dat de volgende profielen getoond worden die een beeld geven van hoe Arnhem er na de plannen uit zal zien.

Tot slot is dhr. Gerritsen benieuwd wat dhr. Soeters van het plan vindt, aangezien hij een van de eerdere ontwerpen voor het gebied heeft gemaakt. Dhr. Soeters vindt het een mooi plan met veel kansen en krachtige nieuwe ruimte. Het gebied waar hij de plannen voor ontworpen heeft was veel smaller. Toen zijn plan op tafel lag bleek dat het aantrekkelijk zou zijn om de relatie stad-Rijn te leggen. De Rijnkade als een soort lijn met een aantal belangrijke functie in relatie met de stad brengen. Met dit plan kan de Rijn ook daadwerkelijk vanuit de stad bereikt worden. Dhr. Soeters zou ook graag wat verandering in de Weerdjesstraat zien. Door iets meer te doen aan het beloop, bijv. door de straat een beetje te breken, kan je al een hele andere karakteristiek krijgen. Hij vindt het van lef getuigen om de krul als een door god gegeven wonder te beschouwen en hij verwacht dat het mooi wordt. Het plan is volgens dhr. Soeters een hele goede basis voor het uitwerken van de plannen.

Voor de volgende keer:

- zullen de nog openstaande vragen uitgezocht worden.
- Zullen er profielen gemaakt worden van hoe Arnhem er uit zal gaan zien met de plannen.
- Zal de oostkant van de stad besproken worden. Alle opmerking over de oostkant

Verslag 2^e Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties 28 februari 2002

Mark Rabbie (Blauwhoed Eurowoningen), Luc Vrolijk (Urhahn Urban Design), Peter Hectors (gemeente Arnhem), Janine de Boer (Actorion), Steven Gerritsen (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Harry Bod (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Bert Smolders (Arcadis), Bert Krikke (Arcadis), Paul van de Tas (Welstand), Michiel den Ruijter (A4), Bob Verheijden (VDVDV), Gert-Jan de Vogel (VDVDV).

Na het plenaire gedeelte opent Mark Rabbie om 20.30 uur de vergadering. In het plenaire gedeelte werd de video van de Solà-Morales vertoond. Hierin vertelde de stedenbouwkundige, wandelend door Arnhem, over zijn ideeën.

De vergadering begint met een kort voorstel rondje voor degenen die de vorige keer niet aanwezig waren. Bob Verheijden en Gert-Jan de Vogel van VDDVDV geven aan dat zij de vorige keer niet aanwezig waren omdat de uitnodiging hun niet heeft bereikt. Opmerkingen over het vorige verslag kunnen naar Janine de Boer gemaïld worden (janinedeboer@actorion.nl). Voorafgaand aan de vergadering zijn een viertal opmerkingen/vragen/ reacties binnengekomen:

Reacties van Dhr. Gerritsen:

- "Stoep van Arnhem; voor het provinciehuis een aflopende trap naar de kade als lunchplek op het zuiden met uitzicht op de Rijn.
- Continuering van de Rijnkade onder J. Frostbrug door langs het Coberco-terrein.
- Mandelabrug als beeldentuin voor museum.

Reacties van Dhr. Van Roosmalen:

- In Prinsenhof zijn 176 woningen gepland. Dit gebied kenmerkt zich niet met een uitnodigend woonmilieu. Hij ziet verdere ontwikkeling richting wonen in dit gebied niet plaatsvinden en wil daar graag de mening van ontwikkelaars en gemeente over horen.
- Dhr. Van Roosmalen maakt zich zorgen over de verkeersafwikkeling vanuit Arnhem Zuid.
- De bebouwing van het binnenste van de krul levert zijn inziens geen aantrekkelijk woonmilieu op.

- Veel toevoegingen op het gebied van kantoren en woningen. Gaat dat de capaciteit van Arnhem niet te boven?
- Voorstellen van de plannen voor de Rijnkade zijn nog te mager.
- Geen voorstander van het naar binnenhalen van de Rijn. De kwaliteit van het water is niet zo goed. De haven zullen snel vervuilen en daarmee erg lelijk worden.
- Tot slot de planning. Er staan veel plannen op stapel in Arnhem. Is het ambtelijke apparaat daar wel op voorbereid.

Reacties van Dhr. Bod:

- Werkgroep binnenstad Arnhem van Vereniging Stadsschoon onderschrijft het plan, maar heeft de volgende opmerkingen;
- Maar de werkgroep wil graag meer inzicht in de bouwhoogtes en de profielen.
 - Aansluiting op het Coberco-terrein.
 - Prinsenhof te geïsoleerd.
 - Verkleining van het kerkplein
 - Paradijs; vrij grofmazig stedelijk weefsel, meer verfijnen.
 - Bij de haven een brug voor voetgangers en fietsers.
 - In de nieuwe Havenstraat is de kleine schaal niet duidelijk
 - Voor de Molenkom weinig concrete voorstellen.
 - Kröller Müller Museum bij het Roermondsplein wordt heel bijzonder. Maar wat als het museum er niet komt.
 - Bebouwing in Coehoorn Noord zorgt voor een wand tussen Coehoorn en het water.
 - Het mag niet gebeuren dat er verdichting ontstaat vanwege de haalbaarheid.
 - Opletten dat het Zuidelijk deel niet onderbedeeld raakt wat betreft stedelijke functies.

Reacties van Ko Jacobs:

Zijn reacties hebben betrekking op het westelijk deel en zullen de volgende bijeenkomst besproken worden.

Er zijn nog meer vragen:

Dhr. Krikke vraagt zich af wat er met het Coberco-terrein gaat gebeuren. Onder de brug door is niks meer te doen, behalve woningenbouw. Het plan in dat gebied uitbreiden zodat het de moeite waard wordt om door te lopen naar de John Frostbrug.

Dhr. Verheijden wil graag weten of er ook naar het BASF gebouw is gekeken?

Dhr. den Ruijter merkt op dat de stuwwal een hele specifieke landschappelijke setting is, kenmerken voor Arnhem. Het profiel in het Schetsboek is onvoldoende om een goed beeld te krijgen van hoe het er uit gaat zien. Het is wel heel interessant om te zien hoed de stad zich vanaf de twee bruggen zich gaat ontplooiën. Het zal zinvol zijn om virtueel door de stad te kunnen lopen en te zien hoe het gaat worden. Het brede publiek kennis laten maken met de stad voordat die er is. Stichting A4 kan daar wel voor zorgen.

Dhr. Gerritsen vertelt dat ook de Vereniging Stadsschoon al bezig is om Arnhem virtueel in kaart te brengen.

Dhr. Krikke vindt dat het rechter deel van het plan niet goed is uitgewerkt. Het lijkt nu net als of toen men bij dat gedeelte aankwam de energie op was. Zoals het parkeerterrein voor het provinciehuis. Wat moeten we daar mee? Ach, doe maar woningbouw. Dat is zijn gevoel daar bij.

Dhr. Verheijden is dat helemaal met hem eens. Dat is een erg dooie hoek en een slecht visitekaartje voor de stad Arnhem.

Luc Vrolijks geeft hierop antwoord. De woningbouw bij Prinsenhof is een eerste stap naar vernieuwing van dat gebied. Het is een aanzet naar verdere vernieuwing. Er moet in dat gebied inderdaad nog het een en ander worden ondernomen. Maar voor dit moment er voor gekozen om de grens van het plan daar te leggen. Ergens moet je stoppen. Er is gekozen voor woningbouw omdat dat nu helemaal ontbreekt. En die woningbouw moet uiteindelijk voor de verdere ontwikkeling zorgen. Peter Hectors geeft aan dat het Coberco-terrein en de Prinsenhof strategische punten zijn om het oostelijk deel te gaan ontwikkelen.

Dhr. Smolders is van mening dat er bij dit ontwerp te veel alleen naar het plangebied wordt gekeken. Arnhem als geheel zou aan dit verhaal ten grondslag moeten liggen.

Peter Hectors legt uit dat dit de eerste schetsen zijn en dat aan de hand daarvan naar het breder geheel wordt gekeken.

Ook Dhr. Verheijden wil het graag breder zien. Een van de grootste problemen aan de oostkant vindt hij dat je niet weet hoe het uitzicht

wordt. Hoe zal het waterfront zijn. Aan de andere kant zal het uitzicht waarschijnlijk mooier zijn.

Peter Hector benadrukt nog een keer dat het water, landschap en de omgeving bij de discussie zal worden betrokken.

Luc Vrolijks zegt dat men weet dat Coberco en Prinsenhof grote kansen bieden en dat de gemeente die zeker niet zal missen.

Dhr. Krikke: het flaneren wordt vanaf het provinciehuis tot aan het Coberco-terrein geblokkeerd. Waarom gaat daar het verkeer niet helemaal achterlangs zodat het voetgangers daar ongestoord kunnen wandelen.

Luc Vrolijks geeft aan dat op die plek is getracht om het verkeer (auto's en voetgangers) op een goede manier te combineren. En volgens hem levert dat ook geen problemen op. Er is ruimte genoeg voor al het verkeer.

Dhr. Gerritsen stelt dat je onder de brug door gemakkelijk dezelfde sfeer (flaneerboulevard) kan creëren. Nu houdt het daar ineens op en dat vindt hij erg jammer.

Luc Vrolijks geeft aan dat dit stuk in het plan nog niet erg ontwikkeld is. Er moet stedelijk leven gecreëerd worden en een eerste stap daartoe is om er mensen te laten lopen.

Mark Rabbie vult hem aan. Voor BASF geldt hetzelfde verhaal. Het ligt net op de lijn en hoort nu niet helemaal bij het plan. Maar er wordt wel naar gekeken. De eerste aanzetten worden gedaan, maar het heeft nog een open einde.

Wat betreft de haven zijn er nog de nodige twijfels. Luc Vrolijks: De dit plan is de haven een van de nieuwe centrale plekken. De continuïteit is minder belangrijk dan de centrale rol die de haven moet gaan vervullen. Bij de brug van de Weerdjesstraat moet alles bij elkaar komen. De intentie van het ontwerp is om er ook voor te zorgen dat alles bij elkaar komt. En daarom moeten ook mensen eerst de haven in lopen om aan de andere kant te komen.

Dhr. Verheijden vraagt zich af of er water in de haven moet zijn.

Waarom niet alleen water bij hoog water en anders een mooi plein?

Luc Vrolijks: De haven heeft bijna een symbolische betekenis. De Rijn

is het hart van de stad en de verbinding met de omgeving. Daadwerkelijk de stad verbinden met het rivierenland. Bij het creëren van een aangename plek is water een goed hulpmiddel.

Dhr. Gerritsen heeft vernomen dat een aantal verenigingen van woonschepen wel graag een aantal ligplekken in de haven willen. Alleen zonder deur kan je geen haven maken zonder kades van 3 a 4 meten hoog. Hier moet echt naar gekeken worden anders kan het hele plan niet doorgaan.

Luc Vrolijkjes zegt dat er een aantal varianten onderzocht zijn en dat technische verkenningen uitwijzen dat een haven op die plek gerealiseerd kan worden.

Ook wil dhr. Gerritsen graag wijzen op het feit dat de bewoners van de Weerdjesstraat wel eens in opstand zouden kunnen komen vanwege grotere geluidsbelasting. Daar moet zeker rekening mee worden gehouden.

Dhr. Den Ruijter vertelt dat vroeger de stadsgrachten van Arnhem gevuld waren met water uit de St. Jansbeek en niet met Rijnwater. Het water uit de Rijn is namelijk nog al vuil. Het zou een gemiste kans zijn als het water uit de St. Jansbeek niet zou gebruiken voor de haven. Historisch gezien zou het heel belangrijk zijn om te gebruiken.

Dhr. Smolders wil graag wat precies de plannen zijn met de kade. Zit er verschil tussen de oost- en westkant?

Luc Vrolijkjes: Het is de bedoeling de regelgeving zodanig aan te passen zodat horeca mogelijk wordt. Er is nog geen precies programma voor. Er wordt in ieder geval ruimte gemaakt voor terrassen en de verwachting is dat er voornamelijk interesse zal zijn om horeca te realiseren.

Dhr. Smolders merkt daarbij op dat er vrij recente koopappartementen zijn. De mensen die daar wonen, zullen niet zo blij zijn met horeca onder hun woning.

Luc Vrolijkjes: het is nog een bescheiden strategie die voor de Molenkom is bedacht. In eerste instantie zal er niet zoveel gebeuren.

Dhr. den Ruijter vindt het een moedig plan. Maar in de stedenbouw groeit het besef dat ook de buitenruimte bijdraagt aan de kwaliteit. Dat is dit plan nog mager uitgewerkt.

Dhr. Gerritsen sluit zich daarbij aan. De markt is nu een open ruimte. Straks moet daar alles samen komen, moet je die ruimte dan niet afsluiten?

Luc: Er zijn verkenningen voor uitwerkingen voor de buitenruimte. Het hangt af van wat je met gebouwen en de functie gaat doen. Ook het kerkplein is niet nog niet uitgewerkt.

Dhr. Verheijden: Is overwogen om het kerkplein vol te bouwen? Met de haven creëer je nog een grote ruimte. Straks loop je van de ene grote open plek naar de andere groter plek. Wordt dat niet te veel?

Luc Vrolijkjes: het is de bedoeling dat het een spannende opeenvolging wordt van verschillende soorten openbare ruimten en de manier waarop die aan elkaar gekoppeld zijn is de stedenbouwkundige opvatting van dit plan.

De nieuwe havenstraat met z'n kleine pleintjes, moet historisch karakter krijgen. Het wordt de overgang van de binnenstad naar de haven. Dit stuk krijgt een net iets andere schaal dan de binnenstad, maar voor een nieuwe stad erg fijnmazig. De overgang wordt voornamelijk zichtbaar in de kleinschaligheid van de openbare ruimte. De gebouwen worden iets groter dan de binnenstad.

Hoe hoog worden de bouwhoogtes?

Luc Vrolijkjes: In het gebied haven-markt komen twee hoge punten en vrij stevig gebouw. Het gebied wordt een geheel en de functies worden gekoppeld. Er wordt gewoond, gewinkeld, vrije tijdsbesteding. De bouwhoogtes worden niet hoger dan 4 bouwlagen, afgezien van de twee hogere gebouwen.

Dhr. Bod wil graag weten wat de sfeer wordt. De blokken zijn vrij groot en de straten lijken ook wat breed. Hij ziet de fijnmazigheid nog niet zo goed.

Luc Vrolijkjes: De Rodenburgstraat blijft vrij breed. Daar moet het verkeer weg kunnen komen.

Het plan moet nog worden uitgewerkt. Van de binnenstad naar het water moeten vele wegen leiden. In noord-zuid richting moeten verschillende alternatieven komen om van en naar de stad te gaan. Tot aan de markt moet bij het havenkwartier gaan horen.

Tot slot vraag dhr. Bod zich af of er nog mogelijkheden zijn voor een vierde bijeenkomst. Als de volgende keer (de derde bijeenkomst) mocht blijken dat er bij iedereen behoefte is voor nog een bijeenkomst dan is dat geen enkel probleem.

Dhr. Smolders wil graag nog weten hoe het proces nu verder loopt. Luc Vrolijk: uit dit proces komen alle aanbevelingen/twijfels/suggesties/kritiek naar voren. Dat alles bij elkaar moet uiteindelijk leiden tot het Masterplan.

Voor de volgende keer:

- Dan wordt het westelijk deel besproken
- Er zijn veel twijfels bij de verkeersafwikkeling. Er zal de volgende keer iemand van verkeer bij de vergadering aanwezig zijn.
- Er wordt een oplossing gezocht om antwoord te kunnen geven op vragen over financiën en haalbaarheid.
- De vorige keer is er gevraagd naar de balans tussen Noord en Zuid. Deze vraag is uitgezet, maar daar is nog geen reactie opgekomen. Wordt doorgeschoven naar de volgende keer.
- Ook de vraag over het gemeentemuseum blijft staan.

Verslag 3^e Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties 5 april 2002

Mark Rabbie (Blauwhoed Eurowoningen), Luc Vrolijk (gemeente Arnhem), Peter Hectors (gemeente Arnhem), Susanne Boerhof (Gemeente Arnhem), Steven Gerritsen (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Harry Bod (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Maartje Kaper (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Han Doornbosch (Vereniging Stadsschoon Arnhem), Paul van Rosmalen (GOW), Henk Nieboer (Witteveen+Bos), Bart Lucas (PvdA), Frans Steijnsen, Tom Kemperman (Gemeente Arnhem), Wubbo Molsing (Gemeente Arnhem) Paul van de Tas (Welstand), Bob Verheijden (VDVDV), Gert-Jan de Vogel (VDVDV).

De derde bijeenkomst van de klankbordgroep is gestart met een algemeen gedeelte voor alle klankbordgroepen waarin is ingegaan op de uitkomsten van het eerste onderzoek naar de technische haalbaarheid

van de Haven en de berekeningen met het verkeersmodel die uitgevoerd gaan worden. Van dit gedeelte is een apart verslag gemaakt.

Vanavond wordt gesproken over het westelijk deel van het plan. Op dit plan deel zijn diverse vragen en reacties binnengekomen:

Reactie Harry Bod, vereniging Stadsschoon Arnhem:

- De bebouwing op het Roermondsplein is een goede gedachte, maar wat gebeurt er als het Kröller Möller er niet komt?
- Er komen veel hoge gebouwen van zo'n 14 lagen: dit zorgt voor een wand tussen de Rijn en Coehoorn Noord;
- De naam Coehoorn-park is een grote naam voor de kwaliteit die het park tussen de bebouwing kan krijgen;
- De balans tussen de programma's in Coehoorn Noord en Coehoorn Zuid is een aandachtspunt.

Reactie Steven Gerritsen, vereniging Stadsschoon:

- Een idee voor het restant van de te slopen Mandelabrug: een beeldentuin, of liever 'beeldenbrug'. De brug lijkt in de plannen voort te komen uit het nieuwe museum en kan zodoende een mooie overgang zijn naar bijv. een beeldentuin aan de overkant.

Reactie Ko Jacobs, Academie van Bouwkunst:

- het groene park in Coehoorn Zuid is niet realistisch: er is veel te weinig ruimte voor het groen. Het groene karakter zal voor een deel verloren gaan als gevolg van de inrichting van het gebied rondom de woonblokken voor bereikbaarheid en parkeren. Breng daarom meer programma naar noord zodat er meer groen kan komen in zuid;
- Arnhem kent een coulissenopbouw waarbij de bebouwing in grote lijnen de richting van de hoogtelijnen volgt. Door de positionering van de woonblokken van Coehoorn Zuid dreigt dit beeld voor een groot deel verloren te gaan.
- Het gebied in de Krul leent zich niet voor bebouwing. Het kunstwerk Blauwe Golven biedt voldoende kwaliteit en zou goed tot zijn recht kunnen komen. De bebouwing heeft wel een hoogstedelijk karakter, maar het is weinig aantrekkelijk.
- Wordt het noord-zuid verkeer door het weghalen van de busbaan niet afgeknepen? In de toekomst zal tussen de Waal en de Rijn veel worden gebouwd en wordt de goede verbinding nog veel belangrijker.
- Zou CEC niet naar Princenhof moeten verhuizen om de functies beter over het gebied te verspreiden waardoor ook de Rijnkade als wandelgebied ook wordt gestimuleerd.

Reactie Paul van Roosmalen, GOW:

- verkeer noord-zuid
 - ontstaat er wel een aantrekkelijk woonmilieu in de krul
 - Het gebied in de Krul leent zich niet voor bebouwing. Het kunstwerk Blauwe Golven biedt voldoende kwaliteit en zou goed tot zijn recht kunnen komen. De bebouwing heeft wel een hoogstedelijk karakter, maar het is weinig aantrekkelijk.
 - is de hoogbouw in dat aantal niet veel te veel voor Arnhem?
- Bob Verheijden, VDVDV:
- Er is weinig over het OV gezegd alleen over de auto, welke oplossing worden er voor het OV voorzien?

Luc Vrolijkx geeft een reactie of antwoord op de gestelde vragen: Ten aanzien van het museum legt hij uit dat er, ook komt het Museum er niet, wel iets bijzonders moet komen in de Krul. Het is een bijzondere plek en de Rijnboogorganisatie wil het gebruiken voor een bijzonder gebouw. Een museum hoeft niet per se, iets bijzonders wel. Ten aanzien van de hoogte van de gebouwen en de coulissenopbouw legt hij uit dat er nog geen uitgebreide studies naar perspectieven zijn verricht. De gebouwen moeten echter zo worden gepositioneerd dat er zichtlijnen blijven bestaan en dat er een park rondom kan komen.

Han Doornebos merkt op dat het voor de vereniging Stadsschoon van wezenlijk belang is dat de Betuwe en de Rijn op de plek van Coehoorn Zuid Arnhem binnenkomt en dat het zicht op de bocht in de Rijn op die plek wordt behouden. Zoals de torens er nu staan gepositioneerd blokkeren ze het zicht vanaf de toekomstige rotonde op die bocht. De zichtlijnen van vanuit het station naar de Rijn gedacht en niet vanuit oost naar west. Het is belangrijk dat er ook in deze richting zichtlijnen komen. Daarnaast vraagt Han Doornebos zich af welk beeld ontstaat tegen de coulissen als ook de torens van Van Berkel bij het station zijn gerealiseerd. De gebouwen zijn wel zo gepositioneerd dat er doorzichten zijn, maar het komt toch benauwend over.

Gevraagd wordt of de torens nodig zijn om het plan rendabel te maken. Uitgelegd wordt dat dit inderdaad het geval is, maar dat er voor is gekozen omdat het past bij het stedelijk karakter en de Rijnboogorganisatie van mening is dat het een mooi woonmilieu is. Bob Verheijden vraagt of er ook aan is gedacht de woningen te

verdichten waardoor de gebouwen minder de hoogte in hoeven? Aan de overkant van de Rijn is immers ook al een mooi park. Luc Vrolijkx legt uit dat voor dit park in Coehoorn Zuid mede is gekozen om de verbinding met het groen in de bocht van de Rijn te realiseren. Gevraagd wordt hoe de verkeersafwikkeling wordt gerealiseerd en hoe parkeren wordt opgelost. Ten aanzien van parkeren wordt uitgelegd dat dit nog niet helemaal bekend is. Uitgangspunt is parkeren onder de grond, maar er is bijvoorbeeld nog niet bepaald of dat gebeurt met één grote garage of dat er per gebouw garages komen.

Coehoorn Noord

In Coehoorn Noord is de bebouwing minder hoog dan in Zuid. Daarvoor is gekozen omdat de Rijnboogorganisatie dit een stadsbuurt wil laten zijn met een intiem karakter. Wat er nu aan programma in zit is dan ook maximaal om de kwaliteit van de stadsbuurt te behouden. Zou je bebouwing van Zuid naar Noord halen, gaat dat dus ten koste van het idee van de intieme stadsbuurt. In Coehoorn Noord komt ook het WTC, gevraagd wordt wat men zich hierbij moet voorstellen: een heel hoog gebouw of een serie van lagere kantoorgebouwen. Daarnaast wordt gevraagd hoe Coehoorn Noord aansluit bij het beeld dat Arnhem Centraal heeft. Luc Vrolijkx licht toe dat het idee van de vijf stadsbuurten in het Rijnbooggebied is dat elke buurt een eigen karakter krijgt. Arnhem Centraal en Coehoorn Noord mogen in die filosofie een heel ander beeld uitstralen. Ten aanzien van het WTC vertelt hij dat het WTC zal bestaan uit een aantal gebouwen die in maat en schaal passen bij het karakter van Coehoorn Noord. Opgemerkt wordt dat de gebouwen in Coehoorn Zuid, Noord en bij Arnhem Centraal een coulissenwerking zouden kunnen hebben, en dat het de vraag is of dit nog wel kan als elke buurt een eigen karakter krijgt. Gevraagd wordt de mensen die in de woontorens in Zuid wonen niet bij elkaar naar binnen kijken aangezien de gebouwen met de lange zijden naar elkaar staan en ze ook vrij dicht op elkaar staan. Luc Vrolijkx legt uit dat dit niet de bedoeling is en dat daarvoor dan ook een oplossing moet worden bedacht.

Milieu in de Krul

De krul is een bijzondere plek en moet een bijzonder milieu krijgen. Het moet spektakel zijn. Aandachtspunten zijn de luchtkwaliteit en de geluidsnormen. De normen voor beiden zijn hoog en er moet goed worden uitgezocht wat mogelijk is. Belangrijk in de krul is ook dat er een gemengd programma komt, er moet altijd iets te doen zijn. De krul zelf zal ook veranderen, ook daar gebeurt wat. Er komen bijvoorbeeld bushaltes.

Opgemerkt wordt dat het belangrijk is spannende zichtlijnen te maken, vizieren, dat mensen worden aangetrokken er naar toe te komen. Dit moet je op maaiveldniveau realiseren.

Openbaar vervoer

Opgemerkt wordt dat de manier waarop de bus gebruik kan maken van de Krul nog goed moet worden uitgewerkt. Gevraagd wordt hoe het er uit ziet als de busbaan wordt afgesneden. Uitgelegd wordt dat op de plek waar de busbaan wordt afgesneden, het gebouw begint, het punt wordt dus in het gebouw gepakt.

Opgemerkt wordt dat de voorzieningen voor een belangrijk deel in Arnhem Noord zitten. Uitgelegd wordt dat dit inderdaad zo is, dat is ook opgenomen in het structuurplan. Voorzieningen die echter belangrijk zijn voor wonen, komen wel verspreid over de stad. De vraag wordt gesteld of de discussie nog loopt of het gemeentemuseum naar het centrum komt, dit museum zit namelijk niet in het plan. Uitgelegd wordt dat die discussie nog gaande is.

Paul van Roosmalen merkt op dat het heel belangrijk is dat er voor dit plan een breed maatschappelijk draagvlak bestaat. Hoe zit de besluitvorming er uit? Er moet wel voldoende ruimte zijn voor bezinning. Het is belangrijk de voortgang te behouden, maar er moet ruimte zijn voor discussie en bezinning.

De volgende bijeenkomst wordt verdergegaan over het westelijk deel van het plan. Opmerkingen en vragen kunnen worden gemaild naar Janine de Boer, janinedeboer@actorion.nl.

Verslag 4^e Klankbordgroep Ontwerp- en bouwgerichte organisaties **2 mei 2002**

Mark Rabbie (Blauwhoed Eurowoningen), Luc Vrolijk (Urhahn Urban Design), Peter Hectors (gemeente Arnhem) Janine de Boer (Actorion), Harry Bod (Vereniging Stadsschoon), Han Doornbosch (Vereniging Stadsschoon), Tom Kemperman (Gemeente Arnhem), Wubbo Mossing-Holsteijn (Gemeente Arnhem), Paul van de Tas (Welstand), Ronald Huskens (gemeente Arnhem).

Deze bijeenkomst zal voorlopig even de laatste bijeenkomst van de klankbordgroep ontwerpers zijn. Het doel van vanavond is het trekken van conclusies op basis van de dingen die de voorgaande bijeenkomsten zijn besproken en die meegenomen moeten worden in het Masterplan.

Er zijn een aantal zaken die zijn besproken en waar nog geen definitief antwoord op te geven is. Een aantal onderzoeken lopen namelijk nog. Luc Vrolijk vertelt welke onderzoeken er nog lopen:

- Verkeersonderzoek; Dit onderzoek wordt door Goudappel-Coffeng gedaan en loopt op dit moment. In dit onderzoek wordt gekeken naar belangrijke punten bij de ingrepen van de Mandelabrug. Biedt de capaciteit voldoende soelaas voor de toekomst. Rapport is binnen twee weken klaar. Een van de belangrijkste conclusies is dat na 2010 verkeersproblemen te verwachten zijn wat betreft de capaciteit. Deze problemen zijn echter maar voor een zeer klein deel te wijten aan het Rijnboog project. Er moet vooral op stedelijk niveau op dit vraagstuk gestudeerd worden en oplossingen worden gevonden.
- Ook vindt op dit moment, onder andere naar aanleiding van opmerking in de klankbordgroepen, een studie plaats naar Coehoorn en wat de gevolgen van de ontwikkeling in Coehoorn zijn voor de stad Arnhem.
- Verder wordt er op dit moment een economische-effect rapportage, een bodemonderzoek en cultuurhistorische onderzoek gehouden.
- Tot slot staat er een uitwerkstudie op stapel over de vraag hoe parkeerproblemen opgelost moeten worden.

Mark Rabbie vult hier bij aan dat de ideeën over het openbare gebied in het masterplan een stuk verder ontwikkeld moeten zijn.

Dhr. Doornebosch vraagt zich af wat het vervolg van dit project nu is. Mark Rabbie legt uit dat na de zomer het concept masterplan in de raad zal worden besproken. Daarna volgt de officiële inspraakprocedure en daarna het masterplan.

De reden dat dhr. Doornebosch zich dat afvraagt is de PvdA vergadering van vorige week. Hij was daarbij aanwezig en schrok ervan hoe weinig kennis men had over Rijnboog. Gezien deze klankbordgroep ook 4 bijeenkomsten nodig heeft gehad om het hele plan te bespreken, vreest dhr. Doornebosch dat in de raadscommissie de hele discussie weer opnieuw gaat plaatsvinden, aangezien er veel nieuwe raadsleden zijn. Mark Rabbie vindt dit zeker iets is om over na te denken, maar geeft aan dat het voorgaande proces ervoor heeft moeten zorgen dat het bij iedereen is gaan leven. Er is al veel over gezegd en geschreven. Voor het in de raad komt staat alles helder op papier. Tom Kemperman stelt dat de verslaglegging van de klankbordgroepvergaderingen van belang is. Er zijn in deze bijeenkomsten al veel 'problemen' gesignaleerd en met veel zaken is al iets gedaan of wordt iets gedaan. Een presentatie over wat er al besproken is, is zeer belangrijk.

Dhr. Bod is ook optimistisch gestemd. Er zijn een paar zinnen over Rijnboog in het collegeprogramma opgenomen.

Mark Rabbie benadrukt nog eens dat er zeker gekeken gaat worden naar wat er allemaal gedaan kan worden om het proces zo soepel mogelijk te laten verlopen en om alle nieuwe raadsleden zo snel mogelijk helemaal bij te praten. Dhr. Doornebosch benadrukt dat hij het vooral erg jammer zou vinden als hierdoor de kwaliteit die nu in het plan zit kwijt raakt. Iedereen is het er over eens dat de rijngoogorganisatie hier heel scherp op moet blijven.

Luc Vrolijkjes heeft een aantal hoofdthema's, die tijdens de klankbordgroepvergaderingen besproken zijn, op een rijtje gezet en conclusies getrokken. Iedereen wordt gevraagd het door te lezen en commentaar en aanvullingen te voorzien.

Dhr. Bod merkt op dat dhr. Doornebosch, dhr. van der Tas en hijzelf de enige aanwezigen van de ontwerpers zijn. De rest is van de gemeente Arnhem of de Rijnboogorganisatie. Het lijkt hem dat hierdoor de discussie een beetje scheef zal zijn. De vereniging Stadsschoon heeft hun conclusies op papier gezet en naar het college van B&W van Arnhem gestuurd. Verder is dhr. Bod erg nieuwsgierig naar wat er in de andere klankbordgroepen is gezegd. Mark Rabbie vertelt dat van alle

klankbordgroepen een soort eindverslag wordt gemaakt (conclusies) en dat die verslagen aan iedereen zal worden toegezonden.

Iedereen leest de opzet van Luc Vrolijkjes door. Deze wordt daarna besproken. Er worden aanvullingen en wijzigingen in aangebracht. Die zijn terug te vinden in het definitieve document dat Luc Vrolijkjes zal maken. Deze zal u worden toegestuurd.

De heren van Stadsschoon vragen zich af op De Solà-Morales betrokken blijft bij de uitwerking van de plannen. Er zijn nu nog veel open einden die in de toekomst ook ontwikkeld gaan worden. Zal De Solà-Morales daar supervisie over blijven houden?

Mark Rabbie geeft aan dat supervisie een punt van aandacht is. Dat zal binnenkort geregeld moeten worden. Er zal bekeken worden hoe dat het beste ingevuld kan worden. De Solà-Morales zal zeker de eerste tijd nauw betrokken blijven bij de plannen.

De vereniging Stadsschoon heeft niks meer gehoord van de ideeën van hun collega dhr. Gerritsen, zoals het gebouw op de markt voor een intiemere sfeer en het stoepje voor het provinciehuis. Mark Rabbie verduidelijkt dat het zeker goede ideeën waren, maar te detaillistisch voor dit moment.

Tot slot wil dhr. Doornebosch weten wat er met het gemeentemuseum gaat gebeuren. Ronald Huskens legt uit dat voor Rijnboog het concept van een info-boulevard is bedacht en daar is het museum uitgelicht.

Conclusies uit Klankbordgroep Ontwerp, Zoals besproken in de Klankbordgroep van 2 mei 2002 Urhahn Urban Design,

Algemeen

De Klankbordgroep Ontwerp ziet het Schetsboek voor het Masterplan Rijnboog als een belangrijke bijdrage aan het denken over de toekomst van Arnhem. Het plan wordt gekenschetst als een opzienbarend plan met een hoog ambitieniveau. Er is in het algemeen waardering voor de voorstellen van De Solá. Punten waarover een grote mate van instemming is, zijn de realisatie van de haven als nieuw stedelijk brandpunt, de nieuwe route tussen haven en station, de transformatie van Coehoorn Noord, de vereenvoudiging van de verkeersstructuur en

het toevoegen van een stedelijk programma als impuls voor de Arnhemse binnenstad. Met name de bebouwing in Coehoorn Zuid en de haalbaarheid van de voorgestelde verkeersstructuur roepen nog vragen op. Tevens wordt er uit gezien naar verdere uitwerking van het openbaar gebied, met name van de Rijnkade, de Weerdjesstraat, het Nieuwe Plein en het Coehoornpark.

In deze notitie worden de belangrijkste gesprekspunten en bevindingen van de Klankbordgroep samengevat. In deze versie zijn de bevindingen van de Klankbordgroep van 2 mei verwerkt.

Context

Er is waardering voor het feit dat er nu een samenhangende visie ligt voor het Rijnboog gebied. Sommigen vinden dat daarbij nog een stap verder moet worden gegaan, met het opstellen van een visie 'van Rijnhotel tot IJssel'. Dit is nodig om enkele 'open einden' op te lossen. De Klankbordgroep benadrukt de noodzaak om in het gebied ten oosten van het plangebied (BASF, Coberco, omgeving Stadhuis en Markt) goed aan te sluiten op de plannen voor Rijnboog. De groep benadrukt de wens om te zorgen dat De Solá een belangrijke stem krijgt in de verdere uitwerking van deze plannen.

Een aantal deelnemers wijst op het risico dat dit plan alle aandacht naar zich toetrekt, waardoor te weinig hoogwaardige functies en ambities voor Arnhem Zuid overblijven. Er wordt gepleit voor een goede balans tussen beide delen van Arnhem.

Er worden wat twijfels geuit of Arnhem de intenties van het plan in de loop van jaren overeind kan houden. Welke garanties kunnen hiervoor worden ingebouwd?

Havenkwartier

De aanleg van de haven wordt door de Klankbordgroep gezien als een sleutel voor de versterking van Arnhem. In eerste instantie zijn er vragen over hoe de relatie tussen water (laag niveau) en kade (hoog niveau) goed kan worden georganiseerd. De nadere uitwerking die is gepresenteerd biedt een adequaat antwoord: er worden verscheidene middelen ingezet om een sterke visuele relatie te leggen, en de nieuwbouw wordt benut om een nieuwe maaiveldhoogte te realiseren. Op basis van de nadere uitwerking is er een redelijke overtuiging dat de haven een aantrekkelijk element in de stad zal worden. De beeldkwaliteit van de haven wordt gezien als het belangrijkste

aandachtspunt bij verdere uitwerking.

Sommigen vinden het jammer dat de Rijnkade ter plaatse van de haven wordt onderbroken. Zij pleiten voor een voet/fietsbrug over de kop van de haven.

Coehoorn Noord

Het voorgestelde stedelijke milieu voor Coehoorn Noord kan rekenen op grote instemming van de Klankbordgroep. Wel pleit de Klankbordgroep ervoor om goed te bewaken dat het gemengde programma van Coehoorn Noord in stand blijft, en wordt gevraagd om aanvullende informatie met betrekking tot de keuze voor vervangen of handhaven van bebouwing. Een punt van zorg voor de verdere uitwerking is voor de klankbordgroep het beoogde WTC aan het Nieuwe Plein. Hier bestaat enige vrees voor de massaliteit van de bebouwing. De wens wordt benadrukt om het WTC uit meerdere gebouwen te laten bestaan.

Coehoorn Zuid

De bebouwing voor Coehoorn Zuid roept het meeste vragen op in de Klankbordgroep. Er is begrip voor de wenselijkheid van aantrekkelijk wonen aan de rivier, maar vraagt zich af of het gepresenteerde voorstel recht doet aan de beoogde kwaliteit van het publieke domein. De discussie richt zich met name op de volgende aspecten:

- Is het Coehoorn Park wel een park; doet de voorgestelde bebouwing niet te veel afbreuk aan het beoogde groene karakter van de omgeving.
- Is de bebouwing niet té dicht, té hoog, té on-arnhems.
- Is de bebouwing van Coehoorn Zuid niet een té grote aanslag op de manier waarop de relatie tussen stad en land te ervaren is. Wordt de gelaagde (coulisse)opbouw van Arnhem niet te veel geweld aangedaan. Blijft de relatie met de rivier wel voldoende in stand (de groene rivieroever die de stad in gaat).
- Vormt de bebouwing niet teveel een gesloten wand, waarbij de positionering van de bebouwing zodanig is, dat openheid in de ene richting (vanuit Coehoorn Noord naar de rivier), een wandwerking in de andere richting tot gevolg heeft
- Is het mogelijk om in de krul een aantrekkelijk woonmilieu te maken; hoe zit het dan met geluidhinder en luchtkwaliteit.

De Klankbordgroep constateert dat het plan meer informatie moet bieden om te overtuigen. Daarbij gaat het om perspectiefstudies (voor

en na) die laten zien hoe de omgeving te ervaren is na realisatie van het plan. Vooruitlopend daarop is in de Klankbordgroep gesproken over mogelijkheden om de hoeveelheid programma in Coehoorn Zuid te verminderen zonder de financiële haalbaarheid van het plan aan te tasten. Er zijn twee mogelijke denkrichtingen geopperd: verschuiven van programma naar Coehoorn Noord en/of intensieve bebouwing van het Coberco terrein ter compensatie van verdunning in Coehoorn Zuid, beide oplossingen echter weer met eigen nadelen. Verder is een enkeling van mening dat het kunstwerk van Peter Struyken behouden zou moeten blijven.

Prinsenhof

De Klankbordgroep is van mening dat de voorstellen voor Prinsenhof de eerste stap in de vernieuwing van deze locatie kunnen vormen. Het zal de levendigheid van het gebied ten goede komen, maar het uiteindelijke succes van het gebied hangt af van de vervolgstappen.

Nieuwe Havenstraat

De manier waarop in het Schetsboek wordt aangesloten op schaal en maat van de binnenstad, wordt hogelijk gewaardeerd, vooral in het gebied tussen Haven en Nieuwe Plein. Ook hier moet de beeldkwaliteit bepalend zijn, maar er is vertrouwen in de manier waarop De Solá voorstelt om een intermediair schaalniveau tussen stad en rivier in te voeren.

Verkeer

Er is veel waardering voor het voorstel de om infrastructuur op het Roermondsplein sterk te vereenvoudigen. Vooral het slopen van de busbrug wordt als een kwaliteitsverbetering gezien. De capaciteit van de voorgestelde verkeersstructuur roept nog wel vragen op. Er zijn twijfels of de rotonde voldoende capaciteit biedt voor toekomstige verkeersstromen. Verder wordt er gepleit voor een goede fietsverbinding vanaf de brug.

Mandelabrug: Vanuit de Klankbordgroep wordt er voor gepleit om de Mandelabrug (meer dan in de plannen tot nu toe aangegeven) te benutten als schakel tussen noord en zuid.

Kwaliteit

De Klankbordgroep legt veel nadruk op de noodzaak om de kwaliteit van het plan goed te bewaken. Er moet een structuur voor de supervisie

komen, waarin het gedachtegoed van dit plan overeind blijft.

Om de kwaliteiten van het plan goed inzichtelijk te maken wordt daarnaast gepleit voor het maken van veel perspectieven op straatniveau. Bij de manier waarop het plan wordt geïllustreerd moet worden aangesloten bij de doelgroep. Wel wordt aangetekend dat het gaat om de stedenbouwkundige kwaliteit en niet om de mogelijke architectonische invulling.

Overige opmerkingen

De Vereniging Stadsschoon Arnhem heeft naar aanleiding van de Klankbordgroepen een notitie opgesteld waarin zij haar standpunten uiteen zet. Deze is bij de rapportage van de Klankbordgroepen gevoegd.

Verslag 1^e Klankbordgroep Cultuur 28 februari 2002

Tonny Holtrust (Gemeente Arnhem), David Nagtegaal (Projectbureau Rijnboog), Peter Verlaan (gemeente Arnhem), Mirjam Dijkstra (gemeente Arnhem), Ronald Kluskens (gemeente Arnhem), Wubbo Mossing Holsteijn (gemeente Arnhem), Henk Meutgeert (Stichting Beeldende Kunst Gelderland), Ruud Bruinen (Gemeenschap Beeldend Kunstenaars), Alex Kühne (Toneelgroep Oostpool), Jan Hovy (bibliotheek Arnhem, infoboulevard), Max Meijer (Gemeentemusea Arnhem), Erik van den Berg (Volksuniversiteit, Infoboulevard), Wim Jurg (Filmhuis Arnhem), Henk Bitter (Filmhuis Arnhem), Jan Duitshof (Introdans), Freek van Duijn (Schouwburg/Musis Sacrum).

David Nagtegaal heet namens de Rijnboogorganisatie alle aanwezigen welkom. Allen hebben het schetsboek in ontvangst genomen. De Rijnboogorganisatie vindt het van belang om naast informatie van plannen ook suggesties vanuit de culturele instellingen mee te nemen in het verder ontwikkelen van het masterplan. Daarnaast zijn ook ondernemersverenigingen, bewonersorganisaties en bouw- en ontwerpgerichte organisaties in klankbordgroepen vertegenwoordigd. Het schetsboek is onderwerp van discussie. Door middel van deze bijeenkomsten wordt het draagvlak voor de ideeën onderzocht. Het ligt in de bedoeling om het concept-masterplan in de zomer gereed te hebben.

In maart/april zal er intensief met de klankbordgroepen gesproken worden. Dit is de eerste bijeenkomst voor de klankbordgroep Cultuur. Voor deze groep zijn directies van culturele organisaties uitgenodigd die direct met het Rijnboog gebied te maken hebben. Eind maart staat er een tweede bijeenkomst in de planning. De datum van deze tweede bijeenkomst wordt in overleg met Tonny Holtrust vastgelegd.

Het plan is aan het begin van de avond in een notendop gepresenteerd. Van die gelegenheid is ook gebruik gemaakt om de lijn door te trekken van de Arnhemse cultuurdiscussies (m.b.t. nieuwe voorzieningen) naar deze discussie. Op 7 januari heeft de gemeenteraad de cultuurvisie voor Arnhem 2001-2015 vastgesteld, met bijbehorende plannen en actiepunten. Om toe te werken naar een samenhangende, integrale visie is het van belang de cultuurplannen voor de binnenstad en de Rijnboogplannen goed op elkaar af te stemmen. Inzet voor het gesprek is daarom de verbinding van plannen voor de korte termijn (zoals het Werkhuis van Oostpool, het bedrijfsverzamelgebouw aan de Oude Kraan, een Centrum voor Beeldende Kunst en Vormgeving op de hoek Kortestraat/Rijnstraat en een middelgroot poppodium in Luxor) met de plannen voor langere termijn.

Er wordt gestart met een eerste vragenronde. Het Filmhuis reageert dat het een mooi plan is. Anderen sluiten zich hierbij aan. De belangrijkste gesprekspunten zijn:

Het Cultureel Entertainment Centrum

Men kijkt wat vreemd aan tegen het CEC, dat ineens uit de lucht komt vallen. Er lijkt zonder veel oog voor het programma (de inhoud) met name op de verschijning (de vorm) ingestoken. In de cultuurdiscussie is herhaaldelijk opgemerkt dat er meer vanuit culturele activiteiten gedacht zou moeten worden, om daar dan vervolgens "een passend dak" boven te bouwen, in plaats van andersom. De voorzitter dat de Rijnboogorganisatie open staat voor suggesties vanuit deze klankbordgroep. De bijeenkomst is nieuwsgierig naar de vulling van het programma. Afsproken wordt op het CEC terug te komen.

Het Kröller-Müller Museum

In het Rijnboogplan is ruimte gereserveerd voor een tweede vestiging van het Kröller-Müller Museum. Momenteel beziet de Raad van

Toezicht van KM of het museum deze plannen wil doorzetten. Het hoofdstuk "Musea" in het Arnhemse Cultuurmenu beschrijft onder welke condities de plannen voor de stad interessant zijn.

Moet er een ander plan gemaakt worden als het museum hier niet komt?

De ideeën in het schetsboek gaan uit van een culturele magneet bij de nieuwe ingang van de stad aan de voet van de Mandelabrug. Vooralsnog fungeert het plan voor een evt. dependance van het Kröller-Müller als zodanig. De vestiging van dit museum is echter niet strikt noodzakelijk; de functie "culturele magneet" zou ook anders ingevuld kunnen worden. Vanuit stedenbouwkundige oogpunt is de insteek dat er een gebouw komt met een grote publiekstrekkende functie, gericht op diverse publieksgroepen. Eventueel kan hier ook een andere functie worden gerealiseerd. Er moet vooral gekeken worden naar wat voor de stad van belang is.

De Haven

De haven is een van de dragende elementen van het plan. Zijn de plannen realistisch? Er zijn twijfels over met name de lage waterstand in verband met het grote hoogte verschil tussen rivier en stad. Is de haven levensvatbaar? En wat is de culturele betekenis van de haven? Het maken van de haven lijkt in ruimtelijke zin een goed idee. Het is een mooi plan om de verbinding met de Rijn te maken, maar waarom wil je dat? Wat is de culturele betekenis van het water in de stad? We spreken af hier een volgende keer op terug te komen.

Op basis van onderzoek door DHV heeft de Rijnboogorganisatie geconcludeerd dat het maken van een haven technisch haalbaar en betaalbaar is. Ook is er vertrouwen in de levensvatbaarheid van de haven. Thans worden de technische aspecten nader onderzocht.

De infoboulevard

Met betrekking tot de Infoboulevard bestaat de angst dat hetzelfde zal gebeuren als met het Paradijs. Culturele instellingen worden geactiveerd om mee te denken over de planvorming, maar na vijf jaar is er nog weinig concreet. Essentieel is de vraag wat de meerwaarde van de Infoboulevard voor de stedelijke ontwikkeling is. Er is een plan van AEF (samengevat in het Cultuurmenu hoofdstuk Media en ICT) maar dit is nog onvoldoende verankerd in het Rijnboog-denken. Dit plan voor de Infoboulevard, en met name het cluster Bibliotheek-Archieven-

Volksuniversiteit als publieke kern daarin, dient meer concreet en visueel gemaakt te worden. De schets van de Rijnboogorganisatie biedt aanknopingspunten om weer actief mee te denken met de invulling van de Infoboulevard.

Er zou een intendant aangesteld kunnen worden die de culturele invulling, parallel aan het op te stellen masterplan, voor zijn of haar rekening neemt. De directies van culturele instellingen kunnen ook zelf bijdragen om de potentie van kunst en cultuur goed in de Rijnboogplannen te verdisconteren. Als groep zou men hier hard aan moeten trekken om doelen te realiseren. De Solà-Morales maakt een stedenbouwkundig plan. Het cultuurmenu Arnhem en de Cultuurvisie 2001-2005-2015 geeft een overzicht van de mogelijkheden voor culturele voorzieningen. Nu gaat het erom de plannen "aan elkaar te ritsen", te concretiseren en te financieren. Vooral dit laatste is bij cultuur altijd een heikel punt. De Rijnboogpartners zijn positief over deze intentie en staan open voor een grotere input van culturele instellingen in de planvorming.

Er komen nog enkele ander punten aan de orde.

Het is voor de culturele instellingen een enorme kans om mee te liften in dit project, dat een hele andere schaalgrootte heeft dan de plannen waaraan het culturele veld gewend is. Omgekeerd is het voor Rijnboog van belang een brug te slaan naar cultuur. Algemeen wordt immers onderkend dat culturele functies nodig zijn om de woon- en werkfuncties van een stad aantrekkelijk te maken.

Er wordt gevraagd of het Paradijsplan is komen te vervallen. De plannen voor Rijnkade-Paradijs zijn onder andere de basis geweest voor Rijnboog. De basis van Soeters is losgelaten en er is nu meer dynamiek in het plan dan twee jaar geleden.

Donderdag 14 maart, vanaf 17.00 uur wordt er in "De Waag" een Rijnboogborrel georganiseerd. U ontvangt hiervoor binnenkort een uitnodiging.

Verslag 2^e Klankbordgroep Cultuur 3 april 2002

Tonny Holtrust (Gemeente Arnhem), David Nagtegaal (Projectbureau Rijnboog), Mirjam Dijkstra (gemeente Arnhem), Willem Helenius (ArtEZ), Ruud Bruinen (Gemeenschap Beeldend Kunstenaars), Alex Kühne (Toneelgroep Oostpool), Jan Hovy (bibliotheek Arnhem, infoboulevard), Freek van Duijn (Schouwburg/Musis Sacrum), Ben Cartens (Domein voor Kunst en Cultuur), Albert Adams (Het Gelders Orkest), Frank Kevelaar-Buisman (Het Gelders Archief, Infoboulevard), Jaques Sinke (MAB).

Opening, mededelingen en verslag

De voorzitter opent de bijeenkomst. De agenda wordt aangepast en vastgesteld.

Alex Kühne mist in het verslag de weergave van de discussie over de cultuurintendant terwijl dat de belangrijkste uitkomst van de vorige bijeenkomst was om de cultuur- en vastgoedontwikkeling gelijk op te laten lopen.

De voorzitter antwoordt dat de suggestie om een cultuurintendant aan te stellen wel degelijk helder is overgekomen, ook al is het verloop van de discussie daaromtrent dan niet weergegeven. Inmiddels heeft een gesprek plaats gehad met betrokkenen bij Rijnboog en is het onderwerp in de Staf Cultuur aan de orde gesteld. Er wordt nu nagegaan of het effectiever is één centrale cultuurintendant met genoemde opdracht te belasten of per cultuurproject een projectleider aan te stellen. Dat laatste is wellicht toch praktischer omdat het binnen het Rijnboogplan vooralsnog om enkele cultuurprojecten gaat, waarvoor de planontwikkeling in een verschillend stadium verkeert. De aanpak wordt dan vergelijkbaar met de planontwikkeling rond het poppodium. Daarvoor is nu een projectleider bij Stadsontwikkeling in beeld, die inhoudelijk wordt aangestuurd door een begeleidingsgroep waarin de cultuurmedewerkers van de dienst Maatschappelijke Ontwikkeling en de popinstellingen vertegenwoordigd zijn. Ook voor Rijnboogprojecten als de Infoboulevard is dit sturingsmodel een aantrekkelijke mogelijkheid om de culturele ambities en de ambities vanuit stadsontwikkeling te combineren en snel concreter te maken. De directeurs van de betrokken diensten hebben hierover contact.

Divers overleg cultuur

Freek van Duijn constateert dat via diverse gremia over cultuurplannen wordt gesproken: In het kader van KAN, in discussies vanuit Economische Zaken en Rijnboog. David Nagtegaal antwoordt dat de klankbordgroep Cultuur in het kader van Rijnboog los staat van andere kanalen.

De voorzitter oppert de mogelijkheid van een “reizend cultuurcafé”, dat een overleg zou kunnen worden waarbij de culturele instellingen eens per één of twee maanden op de hoogte worden gehouden van diverse gemeentelijke beleidstrajecten waar cultuur bij is betrokken. Jan Hovy staat positief-gereserveerd tegenover dit voorstel; hij vindt het idee wel sympathiek maar is op grond van eerdere ervaringen bang dat de belangstelling snel zal verwateren. Ruud Bruinen en Alex Kühne zien wel iets in het plan. Zij geven aan dat dit overleg gekoppeld zou kunnen worden aan commissievergaderingen, niet reizend zou moeten zijn maar wel structureel, en onder strakke regie van de gemeente zou moeten worden georganiseerd.

Culturele Effect Rapportage

Naar aanleiding van uitleg over Economische effectrapportage vraagt Freek van Duin of het ook niet zinvol en wenselijk is om aan de hand van een “culturele effectrapportage” de gevolgen voor de stad in beeld te brengen van de in het Rijnboogplan voorgestelde ontwikkeling van het culturele programma. Op deze wijze kan de economische waarde van cultuur hard gemaakt worden en zou het bestuur van de stad eerder geneigd zijn te investeren.

Overleg en Inspraak

Freek van Duijn vraagt zich af of culturele instellingen mee mogen doen met de inspraakronde na de zomer over het ontwerp-masterplan. David Nagtegaal geeft aan dat de input van instellingen nu al wordt gezocht middels de klankbordgroepen en dat deze input na de zomer uiteraard ook welkom is. Tonny Holtrust zal nagaan wat de inspraakpositie is van gemeentelijke culturele instellingen.

Voorbeelden CEC en Infoboulevard

Jaques Sinke presenteert in woord en beeld ervaringen van MAB in de ontwikkeling van culturele en op amusement gerichte functies in diverse projecten. Hij vertelt over voorbeelden van megabioscopen,

bibliotheken, een informatieboulevard in Almere-Centrum, een cultuurplein in Delft, culturele functies op het Oosterdokselaan in Amsterdam enzovoort. Eén van de belangrijke uitgangspunten in deze ontwikkeling is partnership tussen instelling(en) en ontwikkelaar. De gebouwen moeten samen worden ontwikkeld om zo goed mogelijk bij de wensen en exploitatie van de gebruiker aan te sluiten. Ook is het van groot belang om “snel tot een soort eindbeeld te komen” waarbij de instellingen onderzoeken of hun toekomst past in het grotere kader. Jaques Sinke geeft aan dat ontwikkeling van dit soort functies altijd maatwerk is. Soms komt de overheid niet in beeld bij de financiering. Vaak kun je niet ontwikkelen zonder bijdragen van de overheid. Wanneer duidelijk wordt wat de ontwikkeling van een cultureel programma de stad op kan leveren, is een overheid sneller geneigd hierin te investeren. Een culturele effectrapportage kan daarin een belangrijk hulpmiddel zijn. Ook de ontwikkeling van culturele functies in samenhang met wonen, werken en winkels levert vaak een meerwaarde op.

Bij het ontwikkelen van bedoeld partnership is het van groot belang een Masterplan vast te stellen en in het verlengde daarvan afspraken te maken over gezamenlijke ontwikkeling. Wanneer uitwerkingen van het masterplan worden opgesteld, wordt de verbinding tussen culturele instellingen en ontwikkelende partijen gelegd. De instellingen worden op de hoogte gehouden van de verdere planontwikkeling voor Rijnboog.

E Bijlage: Brieven van bewoners en organisaties